

WCZORAJ
I DZIŚ

Książka Nauczyciela

Materiały dydaktyczne do historii

5

SZKOŁA PODSTAWOWA

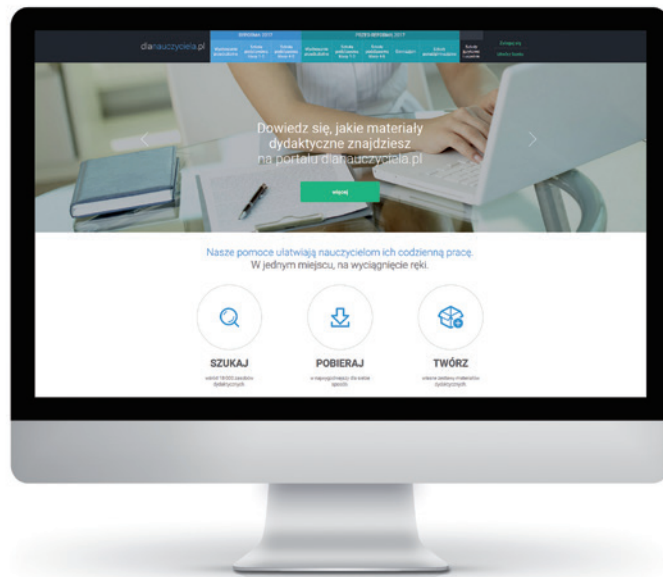

**Materiały pomocne
w przygotowaniu ciekawych
i wartościowych lekcji:**

- rozkład materiału,
- scenariusze lekcji z kartami pracy,
- testy podsumowujące z odpowiedziami.

Materiały dydaktyczne są dostępne w wersji elektronicznej w portalu dlaNauczyciela.pl

nowa
era

dlaNauczyciela.pl

Twoja baza materiałów dydaktycznych
w jednym miejscu!

[sprawdź](#)

Ponad 50 tysięcy materiałów
gotowych do wykorzystania, w tym:

**dokumentacja
nauczyciela**

np. programy nauczania,
plany wynikowe,
rozkłady materiału

**prowadzenie
lekcji**

np. scenariusze,
karty pracy,
dodatkowe zadania

**sprawdzanie
wiedzy**

np. testy, kartkówki,
sprawdziany, diagnoza,
klucze odpowiedzi

**materiały
prezentacyjne**

np. multibooki,
filmy, plansze

Tomasz Maćkowski
Bogumiła Olszewska
Wiesława Surdyk-Fertsch

WCZORAJ
I DZIŚ

Książka Nauczyciela

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE DO HISTORII
DLA SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Książka Nauczyciela została przygotowana do podręcznika *Wczoraj i dziś 5* o numerze ewidencyjnym w wykazie MEN: **877/2/2018**, rok dopuszczenia 2018.

Nabyta przez Ciebie publikacja jest dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy o przestrzeganie praw, jakie im przysługują. Zawartość publikacji możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie umieszczaj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, to nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. Możesz skopiować część publikacji jedynie na własny użytek.

Szanujmy cudzą własność i prawo. Więcej na www.legalnakultura.pl

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o. 2018
ISBN 978-83-267-3366-6

Redakcja merytoryczna: Tomasz Bach, Paweł Niewiadomy. **Redakcja językowa:** Aleksandra Bednarska.
Nadzór artystyczny: Kaia Juszczyk. **Opieka graficzna:** Ewa Kaletyn. **Projekt okładki:** Maciej Galiński, Wojtek Urbanek.
Projekt layoutu: Małgorzata Gregorczyk, Wojtek Urbanek. **Opracowanie graficzne:** Sławomir Włodarczyk,
Klaudia Jarocka. **Ilustracje:** Wioleta Herczyńska, Ewa Sowulewska, Daniel Rudnicki, Przemysław Kłosin.
Mapy: Zespół kartograficzny NE. **Fotoedycja:** Paulina Łukaszewska.
Realizacja projektu graficznego: Mateusz Wysiecki, Ewa Pietras.

Zdjęcia pochodzą ze zbiorów:

Archiwum Nowej Ery: s. 109 (Mieszko I), 112; BE&W/Alamy s. 96; Diomedia/John Arnold Images RM/Demetrio Carrasco s. 29; East News/Muzeum Narodowe w Krakowie – OKŁADKA; FORUM: Foka s. 109 (Odnowiciel, Śmiały), Jan Morek s. 111, Wojciech Kryński s. 108; Gallo Images Poland/Getty Images: Ahmad Fayzal Yahya s. 43 (Ka'aba), 93, Cielo De La Paz/Eye Em s. 43 (modlitwa), Universal History Archive s. 76, Yawar Nazir s. 43 (jalmuzna).

Nowa Era Sp. z o.o.
Aleje Jerozolimskie 146 D, 02-305 Warszawa
www.nowaera.pl, e-mail: nowaera@nowaera.pl, tel. 801 88 10 10

Druk i oprawa: Drukarnia Księży Werbistów

Wprowadzenie

Szanowni Państwo!

Książka *Nauczyciela do podręcznika Wczoraj i dziś 5* wraz z materiałami zamieszczonymi na stronie internetowej www.dlanauczyciela.pl wydawnictwa Nowa Era to przewodnik metodyczny przygotowany zgodnie z założeniami nowej podstawy programowej. Zawiera on materiały ułatwiające pracę dydaktyczną: rozkład materiału, scenariusze lekcji z kartami pracy i testy podsumowujące z odpowiedziami. Na stronie internetowej www.dlanauczyciela.pl znajdą Państwo dodatkowe materiały, m.in. program nauczania i odpowiedzi do zeszytu ćwiczeń.

Dodatkowe materiały, m.in. odpowiedzi do zeszytu ćwiczeń oraz listy zasobów znajdujących się w *Multibooku* i na stronie docwiczenia.pl, są dostępne w portalu dlanauczyciela.pl

Spis treści

1 Rozkład materiału _____ 4

W prezentowanym rozkładzie materiału – zintegrowanym z programem nauczania i w pełni dostosowanym do podręcznika – zawarto odniesienia do podstawy programowej i podano liczbę godzin przeznaczonych na omówienie poszczególnych tematów.

2 Scenariusze lekcji i karty pracy _____ 18

Rozdział zawiera propozycje realizacji wybranych zagadnień i tematów z podręcznika *Wczoraj i dziś 5* z wykorzystaniem różnych metod i technik aktywizujących. W prezentowanych scenariuszach zostały opisane ciekawe sposoby przekazywania treści przedmiotowych oraz kształcenia wymaganych umiejętności. Dołączono do nich karty pracy oraz dodatkowe materiały dla nauczyciela do zastosowania w trakcie zajęć.

Rozdział I – Pierwsze cywilizacje

Karta pracy „Życie pierwszych ludzi”	18
Scenariusz „W Egipcie faraonów”	19
Karta pracy „W Egipcie faraonów”	22
Scenariusz „Cywilizacje Indii i Chin”	23

Rozdział II – Starożytna Grecja

Scenariusz „Bogowie i mity”	25
Karta pracy „Bogowie i mity”	29
Scenariusz „Osiągnięcia cywilizacyjne starożytnych Greków – lekcja powtórzeniowa”	30
Karta pracy „Imperium Aleksandra Wielkiego”	33

Rozdział III – Starożytny Rzym

Scenariusz „Życie w Wiecznym Mieście”	34
Karta pracy „Życie w Wiecznym Mieście”	36
Scenariusz „Dokonania starożytnych Rzymian”	37
Karta pracy „Dokonania starożytnych Rzymian”	39

Rozdział IV – Początki średniowiecza

Scenariusz „Arabowie i początki islamu”	40
Karta pracy „Arabowie i początki islamu”	43
Scenariusz „Wyprawy krzyżowe”	44
Karta pracy „Wyprawy krzyżowe”	46

Rozdział V – Społeczeństwo średniowiecza

Scenariusz „System feudalny”	47
Karta pracy „System feudalny”	49
Karta pracy „Średniowieczne miasto i wieś”	50
Scenariusz „Sztuka średniowiecza”	51

Rozdział VI – Polska pierwszych Piastów

Scenariusz „Mieszko I i początki Polski”	53
Karta pracy „Mieszko I i początki Polski”	55
Scenariusz „Polska Bolesława Chrobrego”	56
Karta pracy „Polska Bolesława Chrobrego”	59

Rozdział VII – Polska w XIII–XV wieku

Scenariusz „Zjednoczenie Polski”	60
Karta pracy „Zjednoczenie Polski”	62
Scenariusz „Unia polsko-litewska”	63
Karta pracy „Czasy świetności dynastii Jagiellonów”	66

3 Testy podsumowujące i klucze odpowiedzi _____ 67

Prezentowane testy sprawdzające pomagają ocenić poziom wiedzy uczniów z danego działu. Testy zostały przygotowane w dwóch wersjach A i B. Dołączono do nich klucze odpowiedzi z rozwiązaniami poszczególnych zadań.

„Pierwsze cywilizacje”	67
„Starożytna Grecja”	75
„Starożytny Rzym”	83
„Początki średniowiecza”	91
„Społeczeństwo średniowiecza”	99
„Polska pierwszych Piastów”	107
„Polska w XIII–XV wieku”	115

4 Materiały prezentacyjne Multibook _____ 123

Rozkład materiału do historii dla klasy 5 szkoły podstawowej

Temat lekcji	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Liczba godzin
Rozdział I. Pierwsze cywilizacje					
1. Życie pierwszych ludzi	– pochodzenie człowieka – różnice między koczowniczym a osiadłym trybem życia – życie człowieka pierwotnego – epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza – początki rolnictwa i udomowienie zwierząt – dawne i współczesne sposoby wytapiania żelaza – terminy: <i>praludzie, rewolucja neolityczna, koczowniczy tryb życia, osiadły tryb życia, brąz</i>	I.1	– wyjaśnia, skąd wywodzą się praludzie – wyjaśnia znaczenie nabycia umiejętności krzesania ognia przez człowieka – charakteryzuje życie ludzi pierwotnych (ziemiarki, zbieraczo-myślistwo) – porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym – wyjaśnia, jakie korzyści przyniosło ludziom udomowienie zwierząt – wskazuje umiejętności, których nabycie umożliwiło ludziom przejście na osiadły tryb życia – wyjaśnia skutki rewolucji neolitycznej – postuluje się terminami: <i>pięściak, hodowla, koczowniczy tryb życia, osiadły tryb życia, rewolucja neolityczna, epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza</i>	– wyjaśnia termin: <i>ewolucja</i> – charakteryzuje kierunki ewolucji człowieka – wskazuje szlaki, dzięki którym ludność zasiedliła różne kontynenty – wyjaśnia, jak ludzie nauczyli się wyrabiać narzędzia z żelaza i omawia znaczenie tej umiejętności	I
2. Miasta-państwa Mezopotamii	– Mezopotamia jako kolebka cywilizacji – znaczenie wielkich rzek dla rozwoju najstarszych cywilizacji – osiągnięcia cywilizacyjne mieszkańców starożytnej Mezopotamii – Kodeks Hammurabiego – terminy: <i>Mezopotamia, cywilizacja, Bliski Wschód, kanały nawadniające, Sumerowie, pismo klinowe</i>	I.2	– omawia rolę wielkich rzek w rozwoju rolnictwa, handlu i komunikacji – wyjaśnia, jak doszło do powstania pierwszych państw – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii – charakteryzuje Kodeks Hammurabiego (<i>oko za oko, ząb za ząb</i>) – wskazuje na mapie: obszar Mezopotamii, Tygrys, Eufrat, Ur, Babilon – zna terminy: <i>cywilizacja, Bliski Wschód, kanały nawadniające, Sumerowie, pismo klinowe</i>	– wymienia i wskazuje na mapie współczesne państwa leżące na Bliskim Wschodzie – charakteryzuje wygląd i rolę zikkuratów – wyjaśnia różnicę między prawem zwyczajowym a skodyfikowanym – wskazuje rolę prawa w rozwoju cywilizacji – wymienia współczesne wynalazki, które powstały dzięki osiągnięciom ludów Mezopotamii	I
3. W Egipcie faraonów	– Egipt jako przykład antycznej cywilizacji – znaczenie Nilu dla państwa egipskiego – osiągnięcia cywilizacji egipskiej – struktura społeczna w starożytnym Egipcie – wierzenia Egipcjan jako przykład religii politeistycznej – terminy: <i>faraon, politeizm, mumifikacja, sarkofag, piramidy, hieroglify</i>	I.2 I.3 I.4 I.5	– charakteryzuje egipską piramidę społeczną – omawia zakres władzy faraona – podaje imiona bogów i charakteryzuje wierzenia Egipcjan – omawia najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne Egipcjan – wyjaśnia powiązania między wierzeniami a osiągnięciami Egipcjan w dziedzinie budownictwa i medycyny – wskazuje na mapie: Nil, państwo egipskie – opisuje etapy pochówku faraonów – posługuje się terminami: <i>faraon, politeizm, mumifikacja, sarkofag, piramidy, hieroglify</i>	– opisuje, w jaki sposób wznoszono piramidy – charakteryzuje najbardziej znane dzieła sztuki egipskiej i osiągnięcia egipтологии (Sfinks, Dolina Królów, grobowiec Tutenchamona, świątynia Abu Simbel, popiersie Nefertiti) – wskazuje na mapie Gizę	I
4. W starożytnym Izraelu	– judaizm jako przykład religii monoteistycznej – dzieje Izraelitów – Dekalog – Tora	I.2 I.3 I.5	– charakteryzuje wierzenia starożytnych Izraelitów – wyjaśnia różnicę pomiędzy politeizmem a monoteizmem – opisuje główne etapy historii starożytnych Izraelitów (przybycie do Palestyny, ucieczka z Egiptu, wybudowanie świątyni w Jerozolimie, niewola babilońska)	– charakteryzuje dokonania najważniejszych przywódców religijnych i politycznych Izraela (Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon) – wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy judaizmem a chrześcijaństwem	I

Temat lekcji	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Liczba godzin
	- postaci: Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon - terminy: judaizm, Tora, Jahwe, Dekalog, Mesjasz		- wskazuje na mapie: Palestynę, Jerozolimę - posługuje się terminami: judaizm, Tora, Jahwe, Dekalog, Mesjasz		1
5. Cywilizacja Indii i Chin	- osiągnięcia cywilizacyjne mieszkańców Dalekiego Wschodu - system kastowy - hinduizm religijny - terminy: Daleki Wschód, Ariowie, kasta, hinduizm, Wielki Mur Chiński	I.2 I.5	- przedstawia cywilizację doliny Indusu - opisuje system kastowy w Indiach - charakteryzuje wierzenia hinduistyczne - omawia osiągnięcia cywilizacyjne Chińczyków - wskazuje na mapie: Indie, Chiny, rzeki Indus, Huang He, Jangcy - posługuje się terminami: Daleki Wschód, Ariowie, kasta, hinduizm, Wielki Mur Chiński	- charakteryzuje rolę Jedwabnego Szlaku w kontaktach między Wschodem a Zachodem - omawia starożytne zabytki chińskie, m.in. terakotową armię - charakteryzuje buddyzm	1
* 6. Od hieroglifów do alfabetu	- powstanie pisma i jego znaczenie dla rozwoju cywilizacji - ewolucja pisma i wynalezienie alfabetu - terminy: papirus, pismo obrazkowe, hieroglify, pismo klinowe, Fenicjanie, pismo alfabetyczne, alfabet łaciński		- wskazuje różne przykłady sposobów porozumiewania się między ludźmi i przekazywania doświadczeń - wyjaśnia przyczyny powstania pisma - omawia korzyści, jakie przyniosło ludziom wynalezienie pisma - przyporządkowuje różne rodzaje pisma do cywilizacji, które je stworzyły - porównuje pismo obrazkowe i alfabetyczne - wyjaśnia, w jaki sposób umiejętności pisania wpłynęła na rozwój dalszych osiągnięć człowieka - zna terminy: papirus, pismo obrazkowe, pismo klinowe, Fenicjanie, pismo alfabetyczne, alfabet łaciński	- wyjaśnia, w jaki sposób pismo obrazkowe przekształciło się w klinowe - wymienia litery charakterystyczne dla polskiego alfabetu - podaje przykłady narodów, które posługują się pismem sięgającym tradycją do pisma greckiego oraz do łaciny	1
* Tajemnice sprzed wieków – Jak odczytano pismo Egipcjan?	- naukowy aspekt wyprawy Napoleona do Egiptu - trudności związane z rozszyfrowaniem hieroglifów - znaczenie Kamienia z Rosetty dla egiptologii - terminy: Kamień z Rosetty - postaci: Jean François Champollion		- wyjaśnia, dzięki czemu udało się odczytać hieroglify - opisuje dokonania Jena François Champolliona - wyjaśnia, jak Kamień z Rosetty umożliwił odczytanie hieroglifów - wyjaśnia, czym jest egiptologia	- omawia naukowy aspekt wyprawy Napoleona do Egiptu	2
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału I					
Rozdział II. Starożytna Grecja					
I. Demokratyczne Ateny	- warunki geograficzne Grecji - życie w greckiej polis - cechy charakterystyczne demokracji ateńskiej - przywódca demokratycznych Aten - terminy: Hellada, Hellenowie, polis, demokracja, zgromadzenie ludowe, akropol, agora - postaci historyczne: Perykles	I.2 I.3 I.4	- wyjaśnia wpływ warunków geograficznych Grecji na jej ludność oraz sytuację polityczną (podział na polis) - opisuje wygląd greckiego miasta i życie w nim na przykładzie Aten - wyjaśnia znaczenie terminu demokracja i charakteryzuje demokrację ateńską - wyjaśnia, kto posiadał prawa polityczne w Atenach - wskazuje na mapie: Grecję, Ateny - posługuje się terminami: Hellada, Hellenowie, polis, demokracja, zgromadzenie ludowe, akropol, agora - wyjaśnia, kim był Perykles	- wskazuje podobieństwa i różnice między demokracją ateńską a współczesną demokracją parlamentarną - wyjaśnia, w jaki sposób kultura grecka rozprzestrzeniła się w basenie Morza Śródziemnego	1

Temat lekcji	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Liczba godzin
2. Sparta i wojny z Persami	- ustrój i społeczeństwo starożytnej Sparty - cechy i etapy wychowania spartańskiego - powstanie i rozwój imperium perskiego - wojny grecko-perskie - terminy: <i>Persowie, danina, sojusz, hoplita, falanga</i> - wydarzenia: bitwa pod Maratonem, bitwa pod Termopilami, bitwa pod Salaminą - postaci historyczne: Dariusz, Kserkses, Leonidas	I.2 I.3	- charakteryzuje ustrój i społeczeństwo starożytnej Sparty - przedstawia cele i charakter wychowania spartańskiego - posługuje się wyrażeniami: <i>spartańskie warunki, mówić lekko</i> - wyjaśnia, dlaczego Spartan uważano za najlepszych wojowników greckich - wyjaśnia przyczyny i opisuje przebieg wojen grecko-perskich - wskazuje na mapie: Spartę, Persję, Maraton, Termopile, Salaminę - umiejscawia na osi czasu daty: 490 rok p.n.e., 480 rok p.n.e. - posługuje się terminami: <i>danina, sojusz, hoplita, falanga</i> - wyjaśnia, kim byli: Dariusz, Kserkses i Leonidas	- opisuje, w jaki sposób walczyli starożytni Grecy - wyjaśnia genezę biegów maratońskich - wyjaśnia znaczenie zwrotu: <i>Wrócić z tarczą lub na tarczy</i>	I
3. Bogowie i mity	- wierzenia starożytnych Greków - mity greckie - najważniejsi greccy bogowie: Zeus, Hera, Posejdon, Afrodyta, Atena, Hades, Hefajstos, Ares, Apollo, Hermes - Homer i jego dzieła – <i>Iliada</i> i <i>Odyseja</i> - terminy: <i>Olimp, mity, heros, Partenon, Herakles, Achilles, Odyseusz, wojna trojańska, koń trojański</i> - postać historyczna: Homer	I.3 I.5	- przedstawia wierzenia starożytnych Greków - charakteryzuje najważniejszych bogów, omawiając ich atrybuty i dziedziny życia, którym patronowali - opisuje treść <i>Iliady</i> i <i>Odysei</i> - wskazuje na mapie: górę Olimp, Troję - posługuje się terminami: <i>Olimp, mity, heros, Partenon, Herakles, Achilles, Odyseusz, koń trojański</i> - wyjaśnia, kim był Homer	- opisuje wybrane miejsca kultu starożytnych Greków - przedstawia różne mity greckie - omawia znaczenie wyroczni w życiu starożytnych Greków - przybliża archeologiczne poszukiwania mitycznej Troi - wyjaśnia nawiązujące do mitologii związki frazeologiczne (frazeologiczny mitologiczny): <i>objęcia Morfeusza, stajnia Augiasza, szyfrowa praca, męki Tantala, nie Ariadny.</i>	I
4. Kultura starożytnej Grecji	- wspólne elementy w kulturze greckich polis - najważniejsze dokonania sztuki greckiej - narodziny teatru greckiego - znaczenie filozofii w starożytnej Grecji i jej najwybitniejsi przedstawiciele - grecka matematyka i medycyna - rola sportu w życiu starożytnych Greków - terminy: <i>Wielkie Dionizje, amfiteatr, tragedia, komedia, filozofia, igryzka, olimpiada, Olimpia, pięciobój olimpijski stadion, pięciobój olimpijski</i> - postaci historyczne: Fidiasz, Myron, Ajschylos, Sofokles, Eurypides, Arystofanes, Sokrates, Platon, Arystoteles, Hipokrates, Tales z Miletu	I.5	- wskazuje różne dziedziny kultury i sztuki rozwijające się w starożytnej Grecji - opisuje, jak narodził się grecki teatr i jakie było jego znaczenie dla Hellenów - przedstawia dokonania nauki greckiej - wyjaśnia, czym jest filozofia i przedstawia najwybitniejszych jej przedstawicieli - opisuje charakter antycznych igryzsk sportowych - komedia, filozofia, igryzka, olimpiada, Olimpia, stadion, pięciobój olimpijski - umiejscawia na osi czasu datę: 776 rok p.n.e. - wyjaśnia, kim byli: Myron, Ajschylos, Sofokles, Eurypides, Arystofanes, Sokrates, Platon, Arystoteles, Hipokrates, Pitagoras, Tales z Miletu	- charakteryzuje rolę kultury w życiu społecznym - przedstawia współczesną tradycję igryzsk olimpijskich - podaje przykłady wpływu dokonanych starożytnych Greków na współczesną kulturę i naukę - przybliża postać i dokonania Archimedeasa	I

Temat lekcji	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Liczba godzin
5. Imperium Aleksandra Wielkiego	- podboje Aleksandra Wielkiego - wojna z Persją (bitwy nad rzeczką Granik, pod Issos i pod Gaugamelą) - wyprawa Aleksandra do Indii - kulturowe skutki podbojów Aleksandra Wielkiego - terminy: <i>imperium, falanga macedońska, węzeł gordyjski, hellenizacja, kultura hellenistyczna</i> - postaci historyczne: Filip II, Aleksander Macedoński (Wielki)	I.2 I.5	- wskazuje na mapie: Macedonię, Persję, Indie i Aleksandrię w Egipcie - opisuje przebieg kampanii perskiej Aleksandra Macedońskiego - wyjaśnia charakter kultury hellenistycznej - przedstawia skutki podbojów Aleksandra - postuluje się terminami: <i>imperium, falanga macedońska, węzeł gordyjski, hellenizacja, kultura hellenistyczna</i> - umiejscawia na osi czasu daty: 333 rok p.n.e., 331 rok p.n.e. - opisuje dokonania Filipa II i Aleksandra Macedońskiego (Wielkiego)	- wyjaśnia rolę Biblioteki Aleksandryjskiej - omawia sposób walki wojsk Aleksandra Macedońskiego - wymienia państwa, które leżą dziś na terenach podbitych przez Aleksandra Wielkiego	1
* Tajemnice sprzed wieków – jak wyglądała latarnia morska na Faros?	- siedem cudów świata - konstrukcja latarni morskiej w Faros		- przedstawia, w jaki sposób działała latarnia - charakteryzuje siedem cudów świata - opisuje losy latarni na Faros	- wyjaśnia, dlaczego dawniej trudno było ludziom wznosić wysokie budowle - omawia inny wybrany obiekt z listy siedmiu cudów świata starożytnego	2
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału II					
Rozdział III. Starożytny Rzym					
I. Ustrój starożytnego Rzymu	- legendarne początki państwa rzymskiego - zasady ustrojowe republiki rzymskiej - społeczeństwo starożytnego Rzymu - dokonania Gajusza Juliusza Cezara - upadek republiki - powstanie cesarstwa rzymskiego - terminy: <i>Italia, monarchia, republika, senat, patryjusz, plebejusz, konsulowie, pretorzy, kwestorzy, trybun ludowy, dyktator, cesarz</i> - postaci legendarne i historyczne: Romulus i Remus Gajusz Juliusz Cezar, Oktawian August	I.2 I.3 I.4	- przedstawia legendarne początki Rzymu - charakteryzuje ustrój republiki rzymskiej i jej główne organy władzy - opisuje konflikt społeczny między patrycjuszami a plebejuszami - omawia przyczyny oraz okoliczności upadku republiki - wskazuje na mapie: Półwysep Apeniński i Rzym - postuluje się terminami: <i>Italia, monarchia, republika, senat, patryjusz, plebejusz, konsulowie, pretorzy, kwestorzy, trybun ludowy, dyktator, cesarz</i> - umiejscawia na osi czasu daty: 753 rok p.n.e., 44 rok p.n.e. - omawia dokonania: Gajusza Juliusza Cezara, Oktawiana Augusta	- porównuje ustroje demokracji ateńskiej i republiki rzymskiej - przedstawia kompetencje najważniejszych urzędów republikańskich - wyjaśnia różnice w rozumieniu terminu <i>republika</i> przez Rzymian i współcześnie - przedstawia funkcje pełnione przez senat w ustroju współczesnej Polski	1

Temat lekcji	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Liczba godzin
2. Imperium Rzymskie	- podboje rzymskie - Imperium Rzymskie i jego prowincje - organizacja armii rzymskiej - podział cesarstwa - upadek cesarstwa zachodniorzymskiego - terminy: <i>Kartagina, prowincja, limes, legiony, legionści, Imperium Rzymskie, pax Romana, romanizacja, barbarzyńcy, Germanie, Hunowie, wielka wędrówka ludów</i>	I.2 I.3 I.4	- omawia etapy powstania Imperium Rzymskiego - przedstawia wygląd i uzbrojenie rzymskiego legionisty - wymienia główne prowincje Imperium Rzymskiego - opisuje przyczyny podziału cesarstwa na wschodnie i zachodnie - opisuje okoliczności upadku cesarstwa zachodniego - wskazuje na mapie: Kartaginę, granice Imperium Rzymskiego w II wieku n.e., Konstantynopol - wyjaśnia wpływ kultury rzymskiej na podbite ludy - posługuje się terminami: <i>prowincja, legiony, romanizacja, plemiona barbarzyńskie, Germanie, Hunowie, wielka wędrówka ludów</i> - umiejscawia na osi czasu daty: 395 rok n.e., 476 rok n.e.	- wymienia korzyści oraz zagrożenia dla państwa o rozległym terytorium - przedstawia postać Hannibala i wojny punickie - pokazuje przykłady romanizacji we współczesnej Europie - przybliża postaci wodzów barbarzyńskich Atylli oraz Odoakera	I
3. Życie w Wiecznym Mieście	- Rzym jako stolica imperium - i Wieczne Miasto - życie codzienne i rozrywki w Rzymie - podział społeczeństwa rzymskiego - wierzenia religijne Rzymian - terminy: <i>bazylika, Forum Romanum, terminy, amfiteatr, gladiatorzy, patryjusz, plebs, niewolnicy, westaliki</i>	I.3 I.5	- wyjaśnia, dlaczego Rzym był nazywany Wiecznym Miastem - przedstawia warunki życia oraz rozrywki dawnych mieszkańców Rzymu - opisuje, jakie funkcje pełniło Forum Romanum - omawia wierzenia Rzymian i wpływ, jaki wywarła na nie religia Greków - wymienia najważniejsze bóstwa czczone przez Rzymian i określa, jakimi dziedzinami życia się one opiekowały - posługuje się terminami: <i>Forum Romanum, terminy, amfiteatr, gladiatorzy, patryjusz, plebs, niewolnicy, westaliki</i>	- wyjaśnia, dlaczego cesarze rzymscy starali się kierowaćowaniem ludu: <i>chleba i igrzyski!</i> - wymienia greckie odpowiedniki najważniejszych rzymskich bóstw - przedstawia pozostałości Pompejów i Herkulanum jako źródła wiedzy o życiu codziennym w starożytności	I
4. Dokonania starożytnych Rzymian	- Rzymianie jako wielcy budownicowie - kultura i sztuka starożytnego Rzymu jako kontynuacja dokonań antycznych Greków - prawo rzymskie i jego znaczenie dla funkcjonowania państwa - najważniejsze budowle w starożytnym Rzymie - terminy: <i>kopuła, akwedukt, łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, Panteon, kodeks, Prawo XII Tablic, Kodeks Justyniana</i> - postaci historyczne: Wergiliusz, Horacy	I.5	- wyjaśnia zwrot: <i>Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu</i> - uzasadnia i ocenia twierdzenie, że Rzymianie potrafili czerpać z dorobku kulturowego podbitych ludów - omawia najwybitniejsze dzieła sztuki i architektury rzymskiej - wyjaśnia rolę praw i przepisów w funkcjonowaniu państwa na przykładzie Rzymu - posługuje się terminami: <i>kopuła, akwedukt, łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, Panteon, kodeks, Prawo XII Tablic, Kodeks Justyniana</i> - omawia dokonania Wergiliusza i Horacego	- wyjaśnia, dlaczego dobra sieć drogowa jest ważna dla funkcjonowania każdego państwa - opisuje wpływ prawa rzymskiego na współczesne prawo europejskie - ocenia, które z dokonań Rzymian uważa za najwybitniejsze i uzasadnia swoją odpowiedź	I
5. Początki chrześcijaństwa	- Jezus z Nazaretu jako twórca nowej religii monoteistycznej - przyczyny przesładowania chrześcijan w starożytnym Rzymie - rola świętych Pawła i Piotra w rozwoju chrześcijaństwa - Edykt mediolański i zakończenie przesładowań	I.3 I.6	- wyjaśnia, czym różni się chrześcijaństwo od judaizmu - charakteryzuje działalność apostołów po ukrzyżowaniu Jezusa - wyjaśnia, dlaczego władze rzymskie odnosiły się wrogo do chrześcijaństwa - wyjaśnia znaczenie Edyktu mediolańskiego dla rozwoju chrześcijaństwa - wskazuje na mapie: Palestynę, Jerozolimę i Mediolan	- opisuje najstarsze symbole chrześcijańskie - wyjaśnia związki między judaizmem a chrześcijaństwem - przedstawia dzieje wybranego świętego (na przykład swojego patrona)	I

Temat lekcji	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Liczba godzin
– terminy: <i>Mesjasz</i>, <i>chrześcijaństwo</i>, <i>apostolowie</i>, <i>biskupi</i>, <i>papież</i>, <i>Biblia</i> – <i>Stary i Nowy Testament</i>, <i>Edykt mediolański</i> – postacie historyczne: Jezus z Nazaretu, święty Piotr, święty Paweł z Tarsu, Konstantyn Wielki – rola szlaków handlowych w starożytności – bursztyn i jego znaczenie dla starożytnych Rzymian – kontakty handlowe Rzymian z wybrzeżem Bałtyku	– posługuje się terminami: <i>Mesjasz</i>, <i>chrześcijaństwo</i>, <i>apostolowie</i>, <i>biskupi</i>, <i>papież</i>, <i>Ewangelia</i>, <i>Biblia</i> – <i>Stary i Nowy Testament</i>, <i>Edykt mediolański</i> – umiejscawia na osi czasu daty: 33 rok n.e., 313 rok n.e. – omawia dokonania: Jezusa z Nazaretu, świętego Piotra, świętego Pawła z Tarsu i Konstantyna Wielkiego	– opisuje, jakie ludy żyły na ziemiach polskich w okresie wykonywania bursztynowego szlaku	– opisuje, jakie ludy żyły na ziemiach polskich w okresie wykonywania bursztynowego szlaku	2	
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału III					
Rozdział IV. Początki średniowiecza					
I. Bizancjum w czasach świetności	– cesarstwo bizantyjskie pod panowaniem Justyniana I Wielkiego – dokonania Justyniana Wielkiego – Bizancjum jako Nowy Rzym – tradycja grecka w Bizancjum – osiągnięcia naukowe Bizantyńczyków – upadek Bizancjum, jego przyczyny i skutki – terminy: <i>Bizancjum</i>, <i>Hagia Sophia</i>, <i>ikona</i>, <i>freski</i>, <i>mozaika</i> – postacie historyczne: Justynian I Wielki	II.2	– omawia zakres władzy cesarza w Bizancjum – wyjaśnia, w jaki sposób położenie geograficzne wpłynęło na bogactwo Bizancjum – wyjaśnia, dlaczego Bizancjum zaczęło określać jako Nowy Rzym – charakteryzuje styl bizantyjski w sztuce – wyjaśnia znaczenie wyrażenia: <i>bizantyjski przepych</i> – uzasadnia twierdzenie, że w nauce Bizancjum połączyło tradycję zachodniorzymską i grecką – podaje przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego – wskazuje na mapie: granice cesarstwa bizantyjskiego w czasach Justyniana I Wielkiego i Bizancjum – posługuje się terminami: <i>Bizancjum</i>, <i>Hagia Sophia</i>, <i>ikona</i>, <i>freski</i>, <i>mozaika</i> – omawia dokonania Justyniana I Wielkiego – umiejscawia na osi czasu datę upadku Bizancjum – 1453 rok	– wyjaśnia, jaki wpływ na chrześcijaństwo miał podział cesarstwa rzymskiego na część zachodnią i wschodnią – opisuje, jakie zmiany w bazylice Hagia Sophia zostały dokonane przez muzułmanów	I
2. Arabowie i początki islamu	– pochodzenie Arabów – działalność Mahometa i nardżyny islamu – religia muzułmańska i jej zasady – dżihad i podboje Arabów – kultura i nauka arabska – terminy: <i>oaza</i>, <i>Czarny Kamień</i>, <i>Mekka</i>, <i>Medyna</i>, <i>islam</i>, <i>Allach</i>, <i>Koran</i>, <i>meczet</i>, <i>minaret</i>, <i>mihrab</i>, <i>minbar</i>, <i>dżihad</i>, <i>kalifowie</i>, <i>cyfry arabskie</i>, <i>stal damasceńska</i>, <i>arabski</i> – postacie historyczne: Mahomet	II.1	– przedstawia postać i działalność Mahometa – omawia najważniejsze zasady wiary muzułmanów – charakteryzuje i ocenia stosunek Arabów do ludów podbitych w średniowieczu – przedstawia osiągnięcia Arabów w dziedzinie kultury i nauki w średniowieczu – wskazuje na mapie: Półwysep Arabski, Mekkę, Medynę oraz imperium arabskie w okresie świetności – posługuje się terminami: <i>oaza</i>, <i>Czarny Kamień</i>, <i>Mekka</i>, <i>Medyna</i>, <i>islam</i>, <i>Allach</i>, <i>Koran</i>, <i>meczet</i>, <i>minaret</i>, <i>mihrab</i>, <i>minbar</i>, <i>dżihad</i>, <i>kalifowie</i>, <i>cyfry arabskie</i>, <i>stal damasceńska</i>, <i>arabski</i> – umiejscawia na osi czasu rok 622	– wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy chrześcijaństwem a islamem – wskazuje przykłady wpływu kultury, nauki i języka arabskiego na Europejczyków – wyjaśnia, jak zmieniło się nastawienie części muzułmanów do innych kultur w średniowieczu i współcześnie – wskazuje na podobieństwa i różnice w sposobie postrzegania dzieł i odmierności czasu między chrześcijaństwem a islamem	I

Temat lekcji	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Liczba godzin
3. Nowe państwa w Europie	- powstanie państwa Franków - cesarstwo Karola Wielkiego - rozwój kultury i nauki w państwie Karola Wielkiego - traktat w Verdun i jego skutki – nowe państwa w Europie - Rzesza Niemiecka - terminy: <i>Frankowie, dynastia, majordom, Karolingowie, układ w Verdun, cesarstwo, margrabia, marchia, możnowładca, Rzesza Niemiecka</i> - postaci historyczne: Chlodwíg, Karol Młot, Pepin Mały, Karol Wielki, Otton I	III.1 III.2	- wyjaśnia, w jaki sposób władzę w państwie Franków przejęła dynastia Karolingów - charakteryzuje rozwój kultury i nauki w czasach Karola Wielkiego - wyjaśnia, dlaczego Karol otrzymał przydomek „Wielki” - przedstawia postanowienia traktatu w Verdun oraz jego skutki - wyjaśnia, w jaki sposób doszło do utworzenia Rzeszy Niemieckiej - wskazuje na mapie: zasięg terytorialny państwa Franków w czasach Karola Wielkiego, Akwizgran i Rzym - posługuje się terminami: <i>Frankowie, dynastia, majordom, Karolingowie, układ w Verdun, cesarstwo, margrabia, marchia, możnowładca, Rzesza Niemiecka</i> - omawia dokonania: Chlodwiga, Karola Młota, Pepina Małego, Karola Wielkiego i Ottona I - umiejscawia na osi czasu daty: 800 rok, 843 rok i 962 rok	- wyjaśnia, dlaczego Karol Wielki jest jednym z patronów zjednoczonej Europy - wyjaśnia, skąd pochodzi polskie słowo „król”	I
4. Konflikt papieża z cesarstwem	- wielka schizma wschodnia i jej skutki - przyczyny sporu między cesarzem a papieżem w XI wieku - spotkanie Grzegorza VII z Henrykiem IV w Canossie - konkordat wormacki i jego postanowienia - terminy: <i>dogmaty, schizma, patriarcha, prawosławie, ekskomunika, inwestytura, synod, konkordat</i> - postaci historyczne: papież Grzegorz VII, cesarz Henryk IV	III.3	- wyjaśnia przyczyny i skutki wielkiej schizmy wschodniej - wyjaśnia, na czym polegał spór o inwestyturę - przedstawia przebieg sporu pomiędzy cesarzem a papieżem w XI wieku - wyjaśnia konsekwencje ekskomunikacji cesarza i opisuje ukoronowanie się władcy w Canossie - przedstawia postanowienia konkordatu w Wormacji - posługuje się terminami: <i>dogmaty, schizma, patriarcha, prawosławie, ekskomunika, inwestytura, synod, konkordat</i> - przedstawia postaci: papieża Grzegorza VII i cesarza Henryka IV - umiejscawia na osi czasu daty: 1054 rok, 1077 rok i 1122 rok	- przedstawia okoliczności utworzenia Państwa Kościelnego - omawia przykładowe różnice pomiędzy Kościołem katolickim a prawosławnym	I
5. Wyprawy krzyżowe	- zajęcie Ziemi Świętej przez Turków - synod w Clermont - krucjaty - utworzenie Królestwa Jerozolimskiego - powstanie zakonów rycerskich: templariuszy, joannitów i Krzyżaków - upadek Akki - skutki wypraw krzyżowych - terminy: <i>Ziemia Święta, synod, krucjaty, krzyżowcy, zakony rycerskie</i> - postać historyczna: papież Urban II	III.4	- wyjaśnia przyczyny ogłoszenia krucjat - omawia skutki pierwszej krucjaty - przedstawia zakony: templariuszy, joannitów i Krzyżaków oraz ich zadania - opisuje skutki wypraw krzyżowych - wskazuje na mapie: Ziemię Świętą i trasy wybranych krucjat - posługuje się terminami: <i>Ziemia Święta, synod, krucjaty, krzyżowcy, zakony rycerskie</i> - przedstawia postać Urbana II - umiejscawia na osi czasu daty: 1096 rok i 1291 rok	- przedstawia okoliczności zlikwidowania zakonu templariuszy - przedstawia informacje, które z zakonów rycerskich funkcjonują współcześnie i jaka obecnie jest ich rola - ocenia rolę krucjat w kształtowaniu się relacji między chrześcijanami a muzułmanami	I

Temat lekcji	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Liczba godzin
* Tajemnice sprzed wieków – Skarb templariuszy	– zakon templariuszy i jego funkcje po zakończeniu krucjat templariuszy – przyczyny kasacji zakonu – polskie posiadłości templariuszy		– opisuje dzieje templariuszy po upadku Królestwa Jerozolimskiego – przedstawia genezę bogactwa templariuszy – opisuje losy ostatniego mistrza zakonu Jakuba de Molay – przedstawia mit skarbu templariuszy	– przedstawia legendę o świętym Graalu – wskazuje posiadłości zakonu na obszarze dzisiejszej Polski	2
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału IV					
Rozdział V. Społeczeństwo średniowiecza					
1. System feudalny	– podział społeczeństwa na seniorów i wasali – społeczna drabina feudalna – podział społeczeństwa średniowiecznego na stany – terminy: <i>feudalizm, senior, wasal, lenno, hold lenny, stan, przywilej, suzeren, duchowieństwo, chłopci, szlachta, mieszczaństwo</i>	IV.1	– opisuje zależność między seniorem a wasalem – omawia średniowieczną drabinę feudalną – przedstawia, jak wyglądał hold lenny – wymienia i charakteryzuje poszczególne stany w społeczeństwie średniowiecznym – postuluje się terminami: <i>feudalizm, senior, wasal, lenno, hold lenny, stan, przywilej, suzeren, duchowieństwo, chłopci, szlachta, mieszczaństwo</i>	– wyjaśnia, które stany były uprzywilejowane – omawia różnice pomiędzy społeczeństwem stanowym a współczesnym	1
2. Epoka rycerzy	– ideał rycerza i jego obowiązki – od pазia do rycerza – życie codzienne rycerzy – elementy wyposażenia średniowiecznego rycerza – kultura rycerska – terminy: <i>rycerz, kodeks honorowy, paż, giermek, pasowanie, herb, kopia, ostrogi</i>	IV.3	– charakteryzuje ideał rycerza średniowiecznego – opisuje życie codzienne rycerstwa – wyjaśnia, kto mógł zostać rycerzem – przedstawia poszczególne etapy wychowania rycerskiego – opisuje ceremonię pasowania na rycerza – opisuje uzbrojenie rycerskie – postuluje się terminami: <i>rycerz, kodeks honorowy, paż, giermek, pasowanie, herb, kopia, ostrogi</i>	– przedstawia literackie ideały rycerskie: hrabiego Rolanda, króla Artura i rycerzy Okragłego Stolu – przedstawia historię najśmielejszego polskiego rycerza – Zawiszy Czarnego z Garbowa	1
* Tajemnice sprzed wieków – Dlaczego rycerze brali udział w turniejach?	– rola turniejów rycerskich – przebieg turniejów – konsekwencje zwycięstwa i porażki w turnieju – obyczajowość turniejowa		– wyjaśnia, z jakich powodów rycerze byli skłonni uczestniczyć w turniejach – przedstawia, w jaki sposób nagradzani byli zwycięzcy – omawia, z jakimi konsekwencjami wiązała się porażka w turnieju	– wyjaśnia, dlaczego współczesna młodzież organizuje się w bractwa rycerskie i kultywuje tradycję rycerską; podaje przykład takiego bractwa	
3. Średniowieczne miasto i wieś	– powstanie osad rzemieślniczych i kupieckich – lokacje miast i wsi – samorząd miejski i jego organy – społeczeństwo miejskie – organy samorządu wiejskiego – wygląd średniowiecznego miasta – zajęcia ludności wiejskiej – terminy: <i>gród, osada targowa, lokacja, zasada, kupcy, rzemieślnicy, rynek, targi, wójt, burmistrz, rada miejska, ława miejska, ława wiejska, ratusz, cech, sołtys, plug, radło, brona</i>	IV.2 IV.3	– opisuje, gdzie i w jaki sposób tworzyły się miasta – wyjaśnia, na czym polegały lokacje miast i wsi – charakteryzuje główne zajęcia mieszkańców miast – przedstawia organy samorządu miejskiego – charakteryzuje różne grupy społeczne mieszczan – opisuje życie i obowiązki ludności wiejskiej – wyjaśnia, na czym polegała trójpolówka – porównuje życie mieszkańców średniowiecznych miast i wsi – postuluje się terminami: <i>gród, osada targowa, lokacja, zasada, kupcy, rzemieślnicy, rynek, targi, wójt, burmistrz, rada miejska, ława miejska, ratusz, cech, sołtys, ława wiejska, trójpolówka, plug, radło, brona</i>	– przedstawia historie i okoliczności założenia najstarszych miast w regionie – znajduje i przedstawia informacje o założeniu własnej miejscowości – opisuje wybrany średniowieczny zabytek mieszczkański w Polsce	1

Temat lekcji	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Liczba godzin
4. Kościół w średniowieczu	– duchowni w średniowieczu, ich przywileje i obowiązki – religijność doby średniowiecza – średniowieczne zakony: benedyktyni, cystersi, franciszkanie, dominikanie – życie w średniowiecznym klasztorze – średniowieczne szkolnictwo – terminy: zakon, klasztor, opat, reguła zakonna, benedyktyni, cystersi, franciszkanie, dominikanie, skryptoria, kopiaści, asceza, benedyktyńska praca, uniwersytet – postać historyczna: święty Franciszek z Asyżu	IV.4	– charakteryzuje stan duchowny w średniowieczu – opisuje różne role, jakie duchowni pełnili w społeczeństwie średniowiecznym – omawia życie w średniowiecznym klasztorze i jego organizację – przedstawia najważniejsze zakony średniowieczne – wyjaśnia wyrażenie: benedyktyńska praca – omawia, czym zajmowali się kopiaści – charakteryzuje średniowieczne szkolnictwo – porównuje szkolnictwo średniowieczne i współczesne – posługuje się terminami: zakon, klasztor, opat, reguła zakonna, benedyktyni, cystersi, franciszkanie, dominikanie, skryptoria, kopiaści, asceza, benedyktyńska praca, uniwersytet – przedstawia dokonania świętego Franciszka z Asyżu	– znajduje i przedstawia informacje o najstarszych polskich kronikarzach – Gallu Anonimie i Wincentym Kadłubku – opisuje jeden z działających w Polsce klasztorów, wyjaśnia, jakiego zgromadzenia jest siedzibą i przedstawia w skrócie jego dzieje – wyjaśnia, jaką funkcję w klasztorze spełniają: rektor, wrydarz, dormitorium i kapituła	1
5. Sztuka średniowiecza	– rola sztuki w średniowieczu – znaczenie Biblii pauperum – styl romański i jego cechy – styl gotycki i jego charakterystyczne elementy – rzeźba i malarstwo średniowieczne – pismo i miniatury w rękopisach – zabytki średniowieczne w Polsce – terminy: Biblia pauperum, styl romański, styl gotycki, portal, sklepienie, witraże, luki oporowe, absyda, rozeta, przybory, miniatura, inicjał	IV.3	– wyjaśnia, czym była i jakie zadania spełniała Biblia pauperum – charakteryzuje styl romański – omawia cechy stylu gotyckiego – porównuje styl gotycki i romański – przedstawia przykłady rzeźby i malarstwa średniowiecznego – omawia zabytki sztuki średniowiecznej w Polsce – posługuje się terminami: Biblia pauperum, styl romański, styl gotycki, portal, sklepienie, witraże, luki oporowe, absyda, rozeta, przybory, miniatura, inicjał	– znajduje i przedstawia informacje o średniowiecznych świątyniach w regionie oraz elementach ich wystroju	1
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału V					
Rozdział VI. Polska pierwszych Piastów					
I. Zanim powstała Polska	– najstarsze osadnictwo na ziemiach polskich w świetle wykopalisk archeologicznych – osada w Biskupinie – Słowianie w Europie i ich kultura – wierzenia dawnych Słowian – pierwsze państwa słowiańskie – plemiona słowiańskie na ziemiach polskich	III.2 V.1	– wymienia relikty ludów przedślawiańskich na ziemiach polskich – opisuje wygląd osady w Biskupinie – przedstawia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich – charakteryzuje wierzenia Słowian – przedstawia najstarsze państwa słowiańskie – wymienia państwa słowiańskie, które przyjęły chrześcijaństwo w obrządku łacińskim, oraz te, które przyjęły je w greckim – przedstawia plemiona słowiańskie na ziemiach polskich	– wymienia przykłady zachowanych do czasów współczesnych tradycji pogańskich – przedstawia legendy związane z początkami państwa polskiego – wyjaśnia, w jaki sposób powstał alfabet słowiański – przedstawia współczesne konsekwencje wynikające dla krajów słowiańskich z przyjęcia chrześcijaństwa w obrządku greckim lub łacińskim	1

Temat lekcji	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Liczba godzin
	- terminy: <i>kurhan</i>, <i>kamiennie kręgi</i>, <i>Biskupin</i>, <i>wielka wędrowka ludów</i>, <i>Słowianie</i>, <i>Swarog</i>, <i>Perun</i>, <i>Świętówit</i>, <i>plemię</i>, <i>Państwo Wielkomorawskie</i>, <i>Wiślanie</i>, <i>Polanie</i> - postaci historyczne: święty Cyryl i święty Metody		- wskazuje na mapie: rozmieszczenie plemion słowiańskich na ziemiach polskich - posługuje się terminami: <i>kurhan</i>, <i>kamiennie kręgi</i>, <i>Biskupin</i>, <i>wielka wędrowka ludów</i>, <i>Słowianie</i>, <i>Swarog</i>, <i>Perun</i>, <i>Świętówit</i>, <i>plemię</i>, <i>Państwo Wielkomorawskie</i>, <i>Wiślanie</i>, <i>Polanie</i> - wyjaśnia rolę, jaką odegrali w rozwoju państw słowiańskich święci Cyryl i Metody		
2. Mieszko I i początki Polski	- rozwój państwa Polan - dynastia Piastów - panowanie Mieszka I - małżeństwo Mieszka z Dobrawą - chrzest Polski i jego skutki - konflikt z margrabią Hodonem i bitwa pod Cedynią - terminy: <i>księżę</i>, <i>dynastia</i>, <i>Piastrówie</i>, <i>biskupstwo</i>, <i>dyplomacja</i>, <i>poganim</i>, <i>Dagome iudex</i> - postaci historyczne: Mieszko I, Dobrawa	V.2	- wyjaśnia, dlaczego w przeciwieństwie do legendarnych przodków Mieszko jest uznawany za pierwszego historycznego władcę Polski - wyjaśnia, skąd wzięła się nazwa państwa polskiego - przedstawia okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I - uzasadnia twierdzenie, że przyjęcie chrztu przez Mieszka I należało do najważniejszych wydarzeń w dziejach Polski - wskazuje na mapie: Gniezno, Poznań, Wielkopolskę, granice państwa Mieszka - opisuje stosunki Mieszka I z sąsiadami - posługuje się terminami: <i>księżę</i>, <i>dynastia</i>, <i>Piastrówie</i>, <i>biskupstwo</i>, <i>dyplomacja</i>, <i>poganim</i>, <i>Dagome iudex</i> - opisuje zasługi Mieszka I i Dobrawy - umiejscawia na osi czasu daty: 966 rok i 972 rok	- omawia dokument <i>Dagome iudex</i> i jego wielką wartość jako źródła historycznego - przedstawia bilans korzyści, jakie mogło przynieść Mieszko I przyjęcie chrztu i pozostanie przy wierzeniach pogańskich	I
3. Polska Bolesława Chrobrego	- misja biskupa Wojciecha i jej skutki - zjazd gnieźnieński i jego konsekwencje - stosunki Bolesława Chrobrego z sąsiadami - koronacja Bolesława Chrobrego na króla Polski i jej znaczenie - terminy: <i>relikwie</i>, <i>zjazd gnieźnieński</i>, <i>arcybiskupstwo</i>, <i>Miśko</i>, <i>Łużyce</i>, <i>Grody Czerwińskie</i>, <i>koronacja</i> - postaci historyczne: Bolesław Chrobry, biskup Wojciech, cesarz Otton III	V.2 V.3	- opisuje misję biskupa Wojciecha do pogańskich Prusów - przedstawia przebieg i znaczenie zjazdu w Gnieźnie - wyjaśnia znaczenie utworzenia niezależnego Kościoła w państwie polskim - opisuje wojny prowadzone przez Chrobrego z sąsiadami - wyjaśnia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego - wskazuje na mapie: granice państwa Bolesława Chrobrego na początku jego panowania oraz ziemie przez niego podbite - posługuje się terminami: <i>relikwie</i>, <i>zjazd gnieźnieński</i>, <i>arcybiskupstwo</i>, <i>Miśko</i>, <i>Łużyce</i>, <i>Grody Czerwińskie</i>, <i>koronacja</i> - omawia rolę, jakie w dziejach Polski odegrali: Bolesław Chrobry, biskup Wojciech, cesarz Otton III - umiejscawia na osi czasu daty: 1000 rok, 1025 rok	- opisuje Drzwi Gnieźnieńskie jako przykład źródła ikonograficznego do najstarszych dzieł polski - wskazuje pozytywne i negatywne skutki polityki prowadzonej przez Bolesława Chrobrego	I
4. Kryzys i odbudowa państwa polskiego	- kryzys państwa polskiego po śmierci Bolesława Chrobrego - panowanie Mieszka II - reformy Kazimierza Odnowiciela - polityka zagraniczna Bolesława Śmiałego - koronacja Bolesława Śmiałego - konflikt króla z biskupem Stanisławem i jego skutki	V.3 V.4	- opisuje sytuację państwa polskiego po śmierci Bolesława Chrobrego - ocenia postawę Bezpryma - przedstawia skutki kryzysu państwa polskiego - wyjaśnia, dlaczego księcia Kazimierza nazwano „Odnowicielem” - wyjaśnia przyczyny i skutki sporu króla z biskupem Stanisławem	- wyjaśnia przyczyny kryzysu państwa wczesnopiastowskiego - opisuje sytuację międzynarodową w okresie rządów Bolesława Śmiałego - ocenia dokonania Mieszka II, Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego	

Temat lekcji	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Liczba godzin
	- termin: <i>insygnia królewskie</i> - postaci historyczne: Mieszko II, Kazimierz Odnowiciel, Bolesław Śmiały, biskup Stanisław		- wskazuje na mapie: ziemię polskie pod panowaniem Kazimierza Odnowiciela - podaje się terminem: <i>insygnia królewskie</i> - omawia działalność: Mieszko II, Bezpryma, Kazimierza Odnowiciela, Bolesława Śmiałego i biskupa Stanisława - umiejscawia na osi czasu datę: 1076 rok	I	I
5. Rządy Bolesława Krzywoustego	- rządy Władysława Hermana i Sieciecha - podział władzy między synów Władysława Hermana - bratobójcza wojna między Bolesławem i Zbigniewem - najazd niemiecki na ziemię polskie i obrona Głogowa - podbój Pomorza przez Bolesława Krzywoustego - statut Krzywoustego i jego założenia - terminy: <i>palatyn (wojewoda), statut, zasada senioratu, senior i juniorzy</i> - postaci historyczne: Władysław Herman, Siecich, Zbigniew, Bolesław Krzywousty	V.5	- opisuje rządy Władysława Hermana i rolę Sieciecha w jego państwie - przedstawia przebieg konfliktu między Bolesławem a Zbigniewem - opisuje niemiecki najazd w 1109 roku i obronę Głogowa - przedstawia sukcesy Krzywoustego w walkach z Pomorzaniem - omawia przyczyny ogłoszenia statutu Krzywoustego - wyjaśnia zasadę senioratu - wskazuje na mapie: państwo Bolesława Krzywoustego - podaje się terminami: <i>palatyn (wojewoda), statut, zasada senioratu, senior i juniorzy</i> - opisuje postaci: Władysława Hermana, Sieciecha, Bolesława Krzywoustego i Zbigniewa - umiejscawia na osi daty: 1109 rok i 1138 rok	- przedstawia postać Galla Anonima - ocenia postawę Bolesława wobec brata - wyjaśnia znaczenie dostępu państwa do morza - ocenia szanse i zagrożenia wynikające z wprowadzenia zasady senioratu	I
6. Społeczeństwo w czasach pierwszych Piastów	- grody i ich funkcje - życie w grodzie - na podgrodzio - sposoby uprawy roli na ziemiach polskich - podział społeczeństwa w państwie pierwszych Piastów - zakres władzy panującego - powinności poddanych wobec władcy - powstanie rycerstwa w Polsce - terminy: <i>metoda żarowa, gród, podgrodzie, prawo książęce, damina, posługi, osada służebna, wojowie, drużyna książęca</i>	V.6	- przedstawia wygląd średniowiecznego grodu - opisuje sposoby pozyskiwania ziemi uprawnej i uprawiania jej - charakteryzuje grupy ludności w państwie wczesnopiastowskim i ich zajęcia - wyjaśnia powinności ludności względem władcy - omawia zakres władzy panującego w państwie pierwszych Piastów - podaje się terminami: <i>gród, podgrodzie, prawo książęce, damina, posługi, osada służebna</i>	- wyjaśnia, czym różnił się wojownik drużyny od rycerza	I
* Tajemnice sprzed wieków – Kto spisywał dzieje Polski?	- źródła historyczne dotyczące początków państwa polskiego - obiektywizm i prawda historyczna		- przedstawia dokonania postaci: Galla Anonima i Wincentego Kadłubka - omawia teorie dotyczące pochodzenia Galla Anonima - wymienia nazwy źródeł historycznych dotyczących dziejów państwa polskiego za panowania pierwszych Piastów - tłumaczy konieczność weryfikacji prawdziwości źródeł historycznych	- określa ramy chronologiczne wydarzeń opisanych w kronikach Galla Anonima i Wincentego Kadłubka - wymienia przyczyny powstania dzieł kronikarzy - przedstawia przykład innej średniowiecznej kroniki polskiej	2
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału VI					

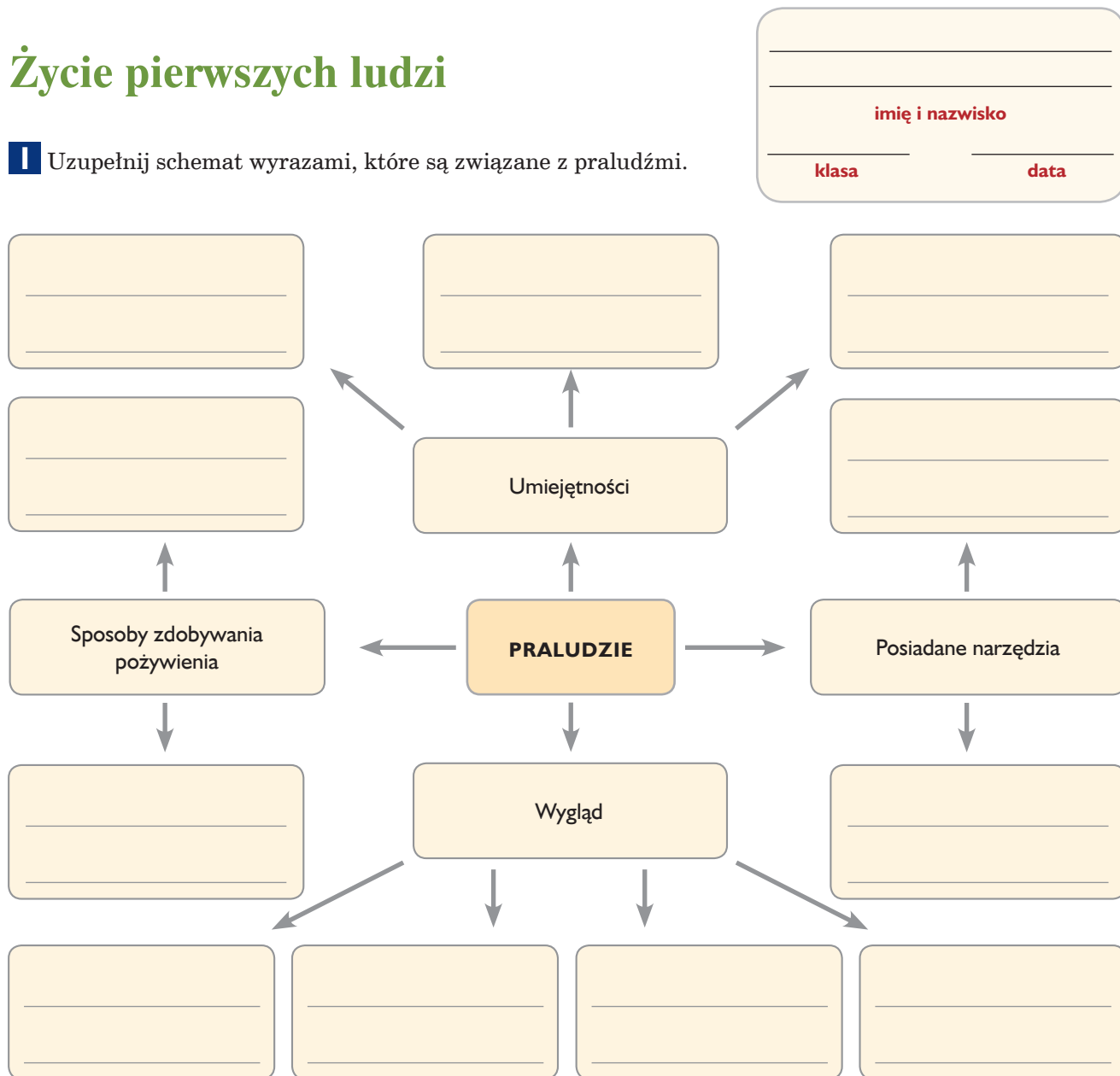
Temat lekcji	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Liczba godzin
Rozdział VII. Polska w XIII–XV wieku					
1. Rozbicie dzielnicowe	– walki wewnętrzne między książętami piastowskimi – utrwalenie rozbicia dzielnicowego – osłabienie Polski na arenie międzynarodowej – sprowadzenie Krzyżaków do Polski – najazdy Mongołów i bitwa pod Legnicą – przemiany społeczne i gospodarcze w okresie rozbicia dzielnicowego – terminy: <i>rozbicie dzielnicowe, dzielnic senioralna, Tatarzy, osadnictwo, kolonizacja, trójpałowska</i>	VI.1 VI.2 VI.3 VI.4	– wyjaśnia, jakie były przyczyny wewnętrznych walk między książętami piastowskimi – charakteryzuje państwo polskie podczas rozbicia dzielnicowego – opisuje okoliczności sprowadzenia zakonu krzyżackiego do Polski oraz skutki tego wydarzenia – omawia skutki rozbicia dzielnicowego – opisuje kolonizację na ziemiach polskich – wskazuje na mapie: podział państwa na różne dzielnice oraz ziemie utracone w okresie rozbicia dzielnicowego – posługuje się terminami: <i>rozbicie dzielnicowe, dzielnic senioralna, Tatarzy, osadnictwo, kolonizacja, trójpałowska</i> – omawia postaci: Władysława Wygnanca, Leszka Białego, Konrada Mazowieckiego i Henryka Pobożnego – umiejscawia na osi czasu daty: 1226 rok, 1227 rok i 1241 rok	– przedstawia historię zakonu krzyżackiego – charakteryzuje sposób walki Mongołów – wyjaśnia, dlaczego książęta dzielnicowi często nadawali przywileje oraz ziemię rycerstwu i duchowieństwu – przedstawia dynastię panującą na Pomorzu Gdańskim w okresie rozbicia dzielnicowego	1
2. Zjednoczenie Polski	– koronacja i śmierć Przemysła II – panowanie Wacława II – rola arcybiskupów gnieźnieńskich i wspólnej diecezji w zjednoczeniu dzielnic polskich – przejęcie władzy przez Władysława Łokietka i jego koronacja – polityka Władysława Łokietka – konflikt Łokietka z Krzyżakami i bitwa pod Płowcami – terminy: <i>starosta, Szczerbiec</i> – postaci historyczne: Przemysł II, arcybiskup Jakub Świnka, Wacław II, Władysław Łokietek	VI.5 VII.6	– przedstawia próby zjednoczenia Polski przez książąt śląskich oraz Przemysła II – wyjaśnia, jaką rolę w zjednoczeniu kraju odegrał Kościół – przedstawia działania Władysława Łokietka na rzecz zjednoczenia kraju – opisuje etapy konfliktu Władysława Łokietka z Krzyżakami – wskazuje na mapie: granice państwa polskiego za panowania Władysława Łokietka, ziemie utracone na rzecz Krzyżaków – posługuje się terminami: <i>starosta, Szczerbiec</i> – omawia postaci: Przemysła II, arcybiskupa Jakuba Świnkę, Wacława II, Władysława Łokietka – umiejscawia na osi czasu daty: 1295 rok, 1309 rok, 1320 rok, 1331 rok	– opisuje, w jakich okolicznościach Władysław Łokietek utracił Pomorze Gdańskie – przedstawia wyobrażenie na temat świętego Stanisława jako patrona zjednoczenia kraju	1
3. Czasy Kazimierza Wielkiego	– polityka dyplomacji Kazimierza Wielkiego – pokój z zakonem krzyżackim w Kaliszu – przyłączenie nowych ziem do państwa polskiego – reformy Kazimierza Wielkiego – umocnienie granic państwa – utworzenie Akademii Krakowskiej i jego skutki – zjazd monarchów w Krakowie – ucztą u Wierzyńka – terminy: <i>uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska</i> – postać historyczna: Kazimierz Wielki	VII.1 VII.2 VII.3 VII.6	– przedstawia i ocenia postanowienia pokoju w Kaliszu – wyjaśnia, co zdecydowało o przyznaniu Kazimierzowi przydomka „Wielki” – przedstawia reformy Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia, dlaczego Kazimierz Wielki uznał za najważniejsze wewnętrzne reformy państwa – wyjaśnia, jakie znaczenie miało założenie Akademii Krakowskiej – wyjaśnia znaczenie uczt u Wierzyńka – wskazuje na mapie: granice monarchii Kazimierza Wielkiego, ziemie włączone do Polski przez tego władcę – posługuje się terminami: <i>uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska</i> – umiejscawia na osi czasu daty: 1333 rok, 1343 rok i 1364 rok	– przedstawia cele oraz konsekwencje układu dynastycznego zawartego przez Kazimierza Wielkiego z Węgrami – wyjaśnia, dlaczego sól należała niegdyś do najdroższych towarów – przedstawia wybrany zamek wzniesiony przez Kazimierza Wielkiego	1

Temat lekcji	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Liczba godzin
4. Unia polsko-litewska	– koniec dynastii Piastów na polskim tronie – rządy Andegawenów w Polsce – unia polsko-litewska w Krewie – wielka wojna z zakonem krzyżackim i bitwa pod Grunwaldem – pokój w Toruniu – unia w Horodle – terminy: <i>Andegawenowie</i>, <i>unia personalna</i>, <i>sobór</i>, <i>Wielkie Księstwo Litewskie</i>, <i>Jagiellonowie</i> – postaci historyczne: Ludwik Węgierski, Jadwiga, Władysław Jagiełło, wielki książę Witold, Paweł Włodkowic, Ulrich von Jungingen	VII.1 VII.3 VII.4 VII.5 VII.6	– przedstawia okoliczności objęcia tronu polskiego przez Jadwigę – wyjaśnia przyczyny zawarcia unii polsko-litewskiej – wymienia postanowienia unii w Krewie – opisuje przyczyny i przebieg wielkiej wojny z zakonem krzyżackim – opisuje przebieg bitwy pod Grunwaldem – przedstawia postanowienia pokoju w Toruniu – charakteryzuje stanowisko polskiej delegacji na soborze w Konstancji – wyjaśnia zasady współpracy między Polską a Litwą ustalone w zapisach unii w Horodle – wskazuje na mapie: granice Wielkiego Księstwa Litewskiego, Krewo, Horodlo, Grunwald, Toruń – przedstawia dynastię zapoczątkowaną przez Władysława Jagiełłę – podaje się terminami: <i>Andegawenowie</i>, <i>unia personalna</i>, <i>sobór</i>, <i>Wielkie Księstwo Litewskie</i>, <i>Jagiellonowie</i> – opisuje postaci: Ludwik Węgierski, Jadwiga, Władysław Jagiełło, wielki książę Witold, Paweł Włodkowic, Ulrich von Jungingen – umiejscawia na osi czasu daty: 1385 rok, lata 1409–1411, 1410 rok, 1413 rok	– wyjaśnia, z jakich powodów Akademia Krakowska została przemianowana na Uniwersytet Jagielloński – uzasadnia twierdzenie, że poglądy Pawła Włodkowica na temat wojen religijnych są aktualne także dzisiaj – porównuje postanowienia I i II pokoju toruńskiego	I
* Tajemnice sprzed wieków – jaką bitwę namalował Jan Matejko?	– okoliczności powstania obrazu <i>Bitwa pod Grunwaldem</i> – Jan Matejko jako malarz dzieł polski – obraz jako źródło wiedzy historycznej – znaczenie <i>Bitwy pod Grunwaldem</i>		– wyjaśnia, w jaki sposób Jan Matejko przygotowywał się do namalowania obrazu – wymienia cele namalowania obrazu <i>Bitwa pod Grunwaldem</i> – omawia nieścisłości w przekazie historycznym obrazu <i>Bitwa pod Grunwaldem</i> – wyjaśnia, dlaczego podczas II wojny światowej Niemcom zależało na zniszczeniu dzieła	– wyjaśnia, jakie warunki powinno spełniać dzieło sztuki, aby można je było traktować jako źródło historyczne – omawia inne dzieło Jana Matejki	
5. Czasy świetności dynastii Jagiellonów	– okoliczności zawarcia unii polsko-węgierskiej – bitwa pod Warną – panowanie Kazimierza Jagiellończyka – wojna trzynastoletnia – drugi pokój toruński i jego postanowienia – panowanie Jagiellonów w Czechach i na Węgrzech – terminy: <i>Związek Pruski</i>, <i>wojna trzynastoletnia</i>, <i>Prusy Królewskie</i>, <i>Prusy Zakonne</i>, <i>wojska zaciężne</i>, <i>zöld</i> – postaci historyczne: Władysław III Warneńczyk, Kazimierz Jagiellończyk, Zbigniew Oleśnicki	VII.1 VII.3 VII.4 VII.5 VII.6	– przedstawia okoliczności zawarcia unii polsko-węgierskiej – opisuje okoliczności śmierci Władysława Warneńczyka – charakteryzuje rządzącego Jagiellończyka – wyjaśnia, dlaczego doszło do zawiazania Związku Pruskiego – opisuje przebieg wojny trzynastoletniej – przedstawia postanowienia II pokoju toruńskiego – wskazuje na mapie: Węgry, Warnę, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, państwa rządzone przez Jagiellonów w drugiej połowie XV wieku – podaje się terminami: <i>Związek Pruski</i>, <i>wojna trzynastoletnia</i>, <i>Prusy Królewskie</i>, <i>Prusy Zakonne</i>, <i>wojska zaciężne</i>, <i>zöld</i> – omawia dokonania: Władysława III Warneńczyka, Zbigniewa Oleśnickiego i Kazimierza Jagiellończyka – umiejscawia na osi czasu daty: 1444 rok, 1454 rok i 1466 rok	– przedstawia Jana Długosza jako historyka i wychowawcę przyszłych królów Polski – wyjaśnia, dlaczego wojska zaciężne pod koniec średniowiecza zastąpiły w bitwach tradycyjne rycerstwo – uzasadnia twierdzenie, że odzyskanie dostępu do morza miało przełomowe znaczenie dla rozwoju polskiej gospodarki	I

Temat lekcji 6. Monarchia stanowa w Polsce	Zagadnienia, materiał nauczania – monarchia patrymonialna i stanowa – wpływ przywilejów nadawanych przez władzę na osłabienie władzy królewskiej – przekształcenie się rycerstwa w szlachtę – przywileje szlacheckie i ich konsekwencje – ukształtowanie się sejm walnego – konstytucja <i>Nihil novi</i> i jej znaczenie dla ustroju Rzeczypospolitej – terminy: <i>monarchia patrymonialna</i>, <i>monarchia stanowa</i>, <i>przywileje</i>, <i>szlachta</i>, <i>pariszczyzna</i>, <i>konstytucja sejmowa</i>, <i>sejm walny</i>, <i>izba poselska</i>, <i>senat</i>	Odniesienia do podstawy programowej VII.7	Wymagania podstawowe Uczeń: – wyjaśnia, na czym polegała monarchia patrymonialna – przedstawia, kiedy i w jaki sposób doszło do utworzenia stanów w Polsce – charakteryzuje ustrój monarchii stanowej – tłumaczy różnice między monarchią patrymonialną a stanową – wyjaśnia, w jaki sposób rycerstwo przekształciło się w szlachtę – wyjaśnia, w jaki sposób szlachta uzyskała wpływ na sprawowanie rządów w Polsce – przedstawia sejm walny oraz jego skład – wyjaśnia znaczenie konstytucji <i>Nihil novi</i> – posługuje się terminami: <i>monarchia patrymonialna</i>, <i>monarchia stanowa</i>, <i>przywileje</i>, <i>szlachta</i>, <i>pariszczyzna</i>, <i>konstytucja sejmowa</i>, <i>sejm walny</i>, <i>izba poselska</i>, <i>senat</i> – umiejscawia na osi czasu daty: 1374 rok i 1505 rok	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń: – wyjaśnia, jaka jest geneza nazw obu izb sejmu walnego: izby poselskiej oraz senatu – ocenia, jakie szanse i jakie zagrożenia niesło za sobą zwiększenie wpływu szlachty na władzę	Liczba godzin 1
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału VII				2	

Życie pierwszych ludzi

1 Uzupełnij schemat wyrazami, które są związane z praludźmi.

2 Wyjaśnij, na czym polegała rewolucja neolityczna.

3 Skreśl w nawiasie jeden z wyrazów, tak aby powstały zdania prawdziwe.

Najdawniejsi przodkowie człowieka współczesnego pochodzili z (*Afryki / Azji*).

W prehistorii ludzie prowadzący osiadły tryb życia zamieszkiwali (*jaskinie / ziemianki*).

Na skutek połączenia miedzi z cyną powstaje (*żelazo / brąz*).

W Egipcie faraonów

Cele lekcji:

Uczeń:

- poprawnie posługuje się terminami: Nil, faraon, politeizm, piramida, hieroglify, mumifikacja, mumia, sarkofag,
- określa czas wydarzenia: około 3000 rok p.n.e. – powstanie państwa egipskiego,
- przedstawia warunki naturalne Egiptu,
- wskazuje na mapie Egipt i Nil,
- wyjaśnia, jakie znaczenie dla starożytnych Egipcjan miały wylewy Nilu,
- wymienia grupy społeczne starożytnego Egiptu i omawia ich rolę w państwie egipskim,
- omawia zakres władzy faraona w starożytnym Egipcie,
- opisuje system wierzeń starożytnych Egipcjan,
- wyjaśnia, na czym polegał proces mumifikacji,
- tłumaczy, w jaki sposób starożytni Egipcjanie budowali piramidy,
- przedstawia najważniejsze osiągnięcia starożytnych Egipcjan.

Metody pracy:

- metoda aktywizująca – burza mózgów, mapa myśli,
- rozmowa nauczająca (pogadanka),
- praca z podręcznikiem,
- praca z mapą.

Formy pracy:

- indywidualna, grupowa, zbiorowa.

Środki dydaktyczne:

- podręcznik „Wczoraj i dziś 5” (s. 20–25),
- zeszyt ćwiczeń „Wczoraj i dziś 5” (s. 9–11),
- karta pracy „W Egipcie faraonów”.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca

1. Czynności organizacyjne: sprawdzenie obecności, podanie tematu lekcji.
2. Nauczyciel przedstawia cel ogólny lekcji: przedstawienie warunków naturalnych, które sprzyjały powstaniu państwa egipskiego, oraz omówienie społeczeństwa, religii i dokonań starożytnego Egiptu.
3. Wybrani uczniowie odpowiadają, kiedy i gdzie powstały pierwsze cywilizacje oraz wymieniają ich najważniejsze osiągnięcia.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel zapisuje na tablicy wyrażenie STAROŻYTNY EGIPT i prosi uczniów o podanie skojarzeń na jego

temat. W tym celu cała klasa pracuje metodą burzy mózgów. Prowadzący zajęcia weryfikuje poprawność wymienionych pomysłów i zapisuje najtrafniejsze z nich. Następnie wskazani uczniowie opisują położenie terenów uprawnych w Egipcie na podstawie mapy ze s. 20 podręcznika.

2. Prowadzący zajęcia pozostawia na tablicy wyrażenie STAROŻYTNY EGIPT, a następnie wyjaśnia zasady pracy metodą mapy myśli (krótki opis tej metody aktywizującej znajduje się w *Materiałach dla nauczyciela*) i dzieli klasę na cztery grupy. Każda z nich otrzymuje do opracowania jedno zagadnienie: warunki naturalne, społeczeństwo, religia, dokonania (instrukcje z poleceniami dla poszczególnych zespołów znajdują się w *Materiałach dla ucznia*). Zadaniem każdej drużyny będzie przygotowanie informacji, którymi zostanie uzupełniona mapa myśli (przykładowy schemat mapy myśli oraz przykładowy sposób jej uzupełnienia znajduje się w *Materiałach dla nauczyciela*).
3. Po upływie wyznaczonego czasu drużyny uzupełniają schemat na tablicy, wpisując hasła związane z przydzielonym zagadnieniem. Wskazane osoby udzielają odpowiedzi na pytania dotyczące tematyki opracowanej przez dany zespół. I grupa: „Na jakim kontynencie powstało państwo egipskie?”, „Dlaczego Nil miał tak duże znaczenie dla starożytnych Egipcjan?”. II grupa: „Na jakie grupy było podzielone społeczeństwo egipskie?”, „Jakie były zajęcia poszczególnych grup społecznych?”, „Jaki był zakres władzy faraona?”. III grupa: „Czym jest politeizm?”, „W jaki sposób czczono bogów w starożytnym Egipcie?”, „Jak Egipcjanie wyobrażali sobie los człowieka po śmierci?”. IV grupa: „Jak nazywa się pismo obrazkowe opracowane w starożytnym Egipcie?”, „Jakie były osiągnięcia budowlane starożytnych Egipcjan?”, „W jakich naukach starożytni Egipcjanie odnieśli największe sukcesy?”
4. Uczniowie zapoznają się z infografiką zamieszczoną w podręczniku na s. 23. Wyznaczone osoby wyjaśniają, w jakim celu wybudowano egipskie piramidy i w jaki sposób głazy z kamieniołomów dostarczano na plac budowy. Następnie nauczyciel opowiada klasie o zwyczajach pogrzebowych w starożytnym Egipcie.

Faza podsumowująca

Uczniowie wypełniają kartę pracy „W Egipcie faraonów”, a następnie prezentują rozwiązania zamieszczonych w niej zadań.

Zadanie domowe

Wykonaj zadanie 3. ze s. 10 zeszytu ćwiczeń.

Zadanie domowe dla chętnych

Wykonaj zadanie 7. ze s. 11 zeszytu ćwiczeń.

Materiały dla ucznia

Zadanie dla grupy I

Waszym zadaniem będzie uzyskanie informacji dotyczących warunków naturalnych starożytnego Egiptu. W tym celu zapoznajcie się z tekstem „Egipt darem Nilu” zamieszczonym na s. 20 podręcznika. Wypiszcie hasła związane z Waszym zagadnieniem na arkuszu papieru, a następnie przedstawcie je koleżankom i kolegom w klasie.

Zadanie dla grupy II

Waszym zadaniem będzie uzyskanie informacji dotyczących społeczeństwa starożytnego Egiptu. W tym celu zapoznajcie się z ramką „Egipt i jego mieszkańcy” zamieszczoną na s. 21 podręcznika. Wypiszcie hasła związane z Waszym zagadnieniem na arkuszu papieru, a następnie przedstawcie je koleżankom i kolegom w klasie.

Zadanie dla grupy III

Waszym zadaniem będzie uzyskanie informacji dotyczących wierzeń mieszkańców starożytnego Egiptu. W tym celu zapoznajcie się z tekstami „Świat pełen bogów” oraz „Wiara w życie po śmierci” zamieszczonymi na s. 22 podręcznika. Wypiszcie hasła związane z Waszym zagadnieniem na arkuszu papieru, a następnie przedstawcie je koleżankom i kolegom w klasie.

Zadanie dla grupy IV

Waszym zadaniem będzie uzyskanie informacji dotyczących dokonań starożytnych Egipcjan. W tym celu zapoznajcie się z tekstem „Dorobek cywilizacyjny Egipcjan” zamieszczonym na s. 24 podręcznika. Wypiszcie hasła związane z Waszym zagadnieniem na arkuszu papieru, a następnie przedstawcie je koleżankom i kolegom w klasie.

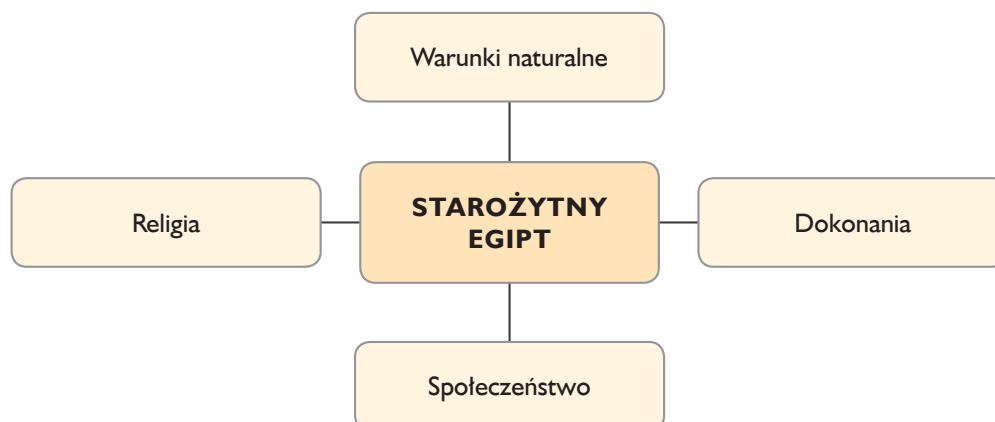
Materiały dla nauczyciela

Krótki opis metody aktywizującej – mapa myśli

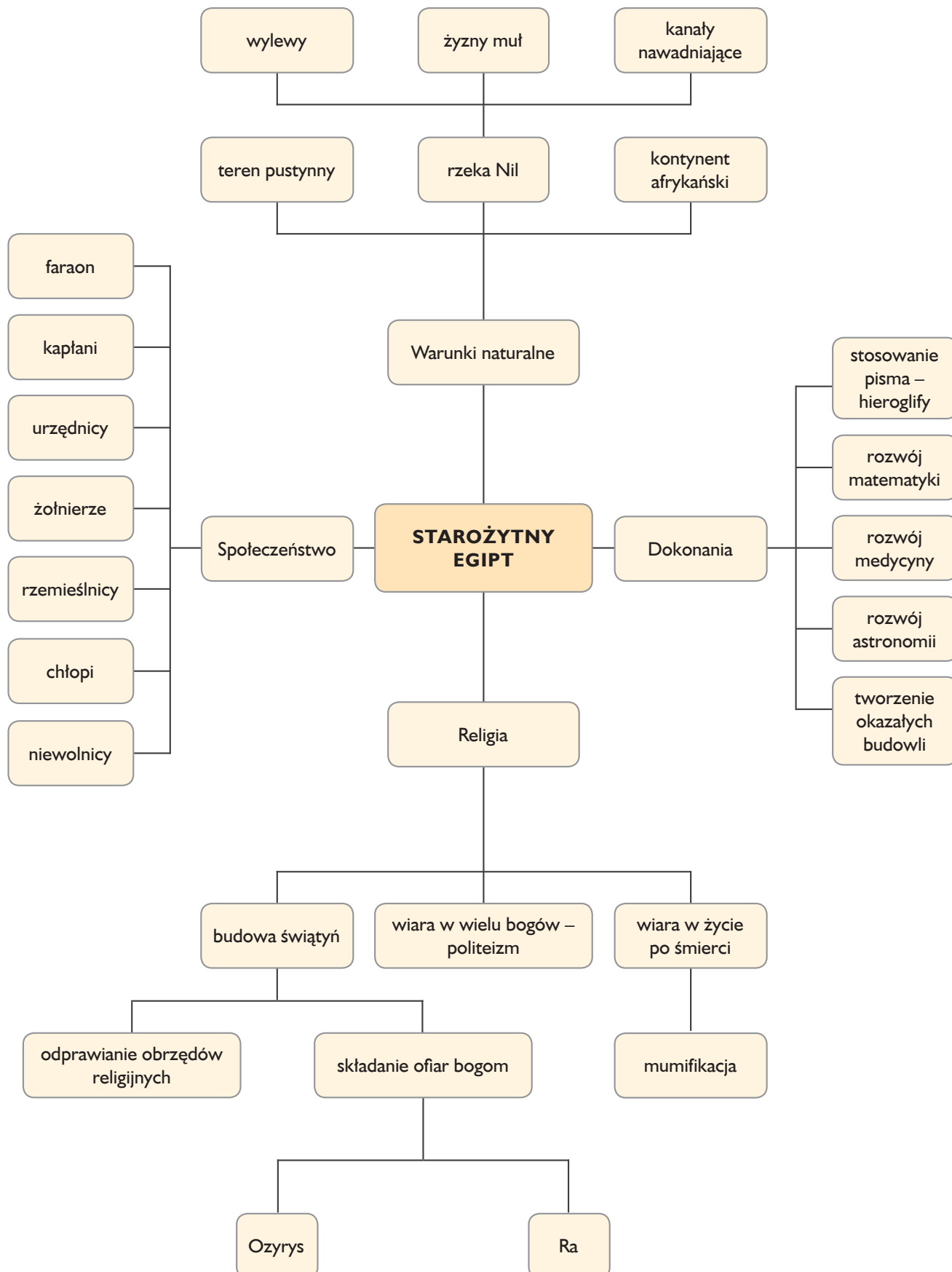
Mapa myśli (mapa mentalna) to metoda polegająca na graficznym przedstawieniu omawianego zagadnienia. W jej ramach uczniowie łączą ze sobą pojęcia i symbole na zasadzie wolnych skojarzeń. Powstaje w ten sposób schemat prezentujący omawiany temat i związki zachodzące między

jego poszczególnymi elementami. Podczas tworzenia mapy każdy uczeń ma możliwość zaprezentowania swoich pomysłów i skojarzeń. Uzyskany schemat może posłużyć później jako notatka z lekcji, bardzo przydatna przy powtarzaniu wiadomości, na przykład przed sprawdzianem.

Wyjściowy schemat mapy myśli do uzupełnienia, dotyczący zagadnienia „Starożytny Egipt”

Przykładowo uzupełniona mapa myśli dotycząca zagadnienia „Starożytny Egipt”

W Egipcie faraonów

1 Przeczytaj tekst źródłowy i wykonaj polecenia.

imię i nazwisko	
klasa	data

Domy starożytnych Egipcjan

[...] Ściany z nie wypalanej cegły wzmocniano drewnianymi belkami, zabezpieczając nieraz dodatkowo narożniki za pomocą wielkich kamieni. Od strony ulicy parter był częściowo pozbawiony i drzwi, i okien. Wchodziło się po drewnianych schodach przez drzwi umieszczone na poziomie pierwszego piętra. Do wielu domów dostęp był tylko od podwórza, na ogół wspólnego dla całego bloku, na które wiodły z ulicy liczne wąskie przejścia.

Uboższych nie stać było na takie domy. Nędzarze gdzieś na peryferiach wsi kłecili sobie z trzciny chatki-szałasy. Skromni rzemieślnicy wznosili własnym przemysłem [własnymi siłami] małe domki parterowe, o dwu lub co najwyżej trzech izbach.

Źródło: R. Poźnikiewicz, *Ćwiczenia ze źródłami na lekcjach historii i społeczeństwa w klasie V*, Warszawa 2005, s. 13

a) Napisz, jakich materiałów używali Egipcjanie do budowy swoich domów.

b) Skreśl w nawiasie błędne informacje, tak aby powstały zdania prawdziwe.

Najbiedniejsi Egipcjanie mieszkali (*w centrum / na obrzeżach*) wsi.

W piętrowych domach Egipcjan drzwi umieszczone były na poziomie (*parteru / pierwszego piętra*).

2 Podkreśl właściwe dokończenie każdego zdania

Starożytne państwo egipskie powstało w

A. Europie Południowej.

C. Afryce Południowej.

B. Europie Północnej.

D. Afryce Północnej.

Grupą zajmującą najwyższą pozycję w społeczeństwie egipskim byli

A. żołnierze.

C. rzemieślnicy.

B. kapłani.

D. chłopci.

Piramida w starożytnym Egipcie pełniła funkcje

A. więzienia.

C. twierdzy.

B. świątyni.

D. grobowca.

Stosowane przez starożytnych Egipcjan hieroglify to

A. drewniane narzędzia rolnicze.

C. znaki pisma obrazkowego.

B. bogato zdobione trumny.

D. element uzbrojenia żołnierzy.

Cywilizacje Indii i Chin

Cele lekcji:

Uczeń:

- poprawnie posługuje się terminami: kasty, hinduizm, Daleki Wschód, Wielki Mur Chiński, papier, proch strzelniczy, igła magnetyczna, jedwab, pagoda, Jedwabny Szlak,
- charakteryzuje cywilizację doliny Indusu,
- wyraża swoją opinię na temat systemu kastowego,
- przedstawia najważniejszych bogów hinduizmu,
- wymienia największe osiągnięcia cywilizacji chińskiej,
- wyjaśnia, w jakim celu powstał Wielki Mur Chiński,
- omawia rolę wielkich rzek w powstaniu cywilizacji na obszarze Indii i Chin.

Metody pracy:

- metoda aktywizująca – burza mózgów, skrzynka pytań,
- rozmowa nauczająca (pogadanka),
- praca z podręcznikiem,
- praca z mapą.

Formy pracy:

- indywidualna,
- grupowa,
- zbiorowa.

Środki dydaktyczne:

- podręcznik „Wczoraj i dziś 5” (s. 30–34),
- zeszyt ćwiczeń „Wczoraj i dziś 5” (s. 14–15),
- historyczna mapa ścienna.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca

1. Czynności organizacyjne: sprawdzenie obecności, podanie tematu lekcji.
2. Nauczyciel przedstawia cel ogólny lekcji: omówienie wierzeń i dokonań cywilizacji starożytnych Indii i Chin.
3. Wybrani uczniowie przypominają przyczyny powstawania pierwszych cywilizacji nad wielkimi rzekami.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel wskazuje na mapie ściennej położenie Półwyspu Indyjskiego oraz opowiada o cywilizacjach, które zamieszkiwały ten obszar w starożytności. Dodatkowo omawia ich najważniejsze osiągnięcia. Zwraca szczególną uwagę na znaczny wkład mieszkańców starożytnych Indii w rozwój matematyki.
2. Nauczyciel wyjaśnia zasady funkcjonowania społeczeństwa kastowego w Indiach w czasie rządów Ariów. Następnie uczniowie wyrażają własne zdanie na temat

systemu kastowego, uwzględniając czasy obecne. Przedstawiają negatywne skutki podziału społeczeństwa na zamknięte grupy.

3. Prowadzący zajęcia przybliża klasie system religijny panujący na obszarze Indii pod panowaniem Ariów. Wyjaśnia także termin „hinduizm”. Następnie uczniowie czytają drugi akapit tekstu „Pod rządami Ariów” ze s. 31 podręcznika. Na jego podstawie wymieniają najważniejsze bóstwa czczone przez hinduistów oraz sfery, jakie przyporządkowano tym nadprzyrodzonym istotom.
4. Nauczyciel opowiada uczniom o wpływie rzek i klimatu na powstanie cywilizacji chińskiej. Wyjaśnia również, w jaki sposób doszło do utworzenia cesarstwa chińskiego w III wieku p.n.e. Wskazuje przy tym, że zjednoczone Chiny były narażone na ataki koczowniczych plemion z północy. Zarazem przedstawia to jako powód, który wpłynął na zbudowanie Wielkiego Muru Chińskiego. W dalszej części lekcji dokonuje krótkiej charakterystyki tego obiektu.
5. Na podstawie mapy „Indie i Chiny w starożytności” zamieszczonej na s. 31 podręcznika wskazany uczeń odpowiada, jakie dwie wielkie rzeki znajdują się na obszarze Chin. Następnie cała klasa wykonuje zadanie 4 w zeszyt ćwiczeń na s. 15. Chętne osoby przedstawiają swoje odpowiedzi.
6. Uczniowie zostają podzieleni przez nauczyciela na 4–5-osobowe grupy; każda drużyna dostaje zadania (instrukcje z poleceniami dla zespołów znajdują się w *Materiałach dla ucznia*). Zadaniem uczniów będzie podanie trzech najważniejszych osiągnięć cywilizacji chińskiej wraz z uzasadnieniem. W tym celu cała klasa pracuje metodą burzy mózgów.
7. Po zakończeniu prac uczniowie przymocowują magnesami do tablicy kartki ze swoimi odpowiedziami, a liderzy poszczególnych zespołów prezentują je. Po wysłuchaniu wszystkich opinii nauczyciel wyjaśnia, jaką rolę na przestrzeni wieków odgrywał Jedwabny Szlak w kontaktach pomiędzy Europą a Azją.

Faza podsumowująca

Wyjaśnienie zasad pracy metodą skrzynki pytań (informacje o metodzie zamieszczono w *Materiałach dla nauczyciela*). Podzielenie zespołu klasowego na pięć grup. Losowanie przez osoby z kolejnych drużyn kartek z pytaniami (przykładowe pytania znajdują się w *Materiałach dla nauczyciela*) i udzielanie na nie odpowiedzi (za każdą prawidłową odpowiedź grupa otrzymuje 1 punkt; wygrywa zespół, który zdobędzie najwięcej punktów).

Zadanie domowe

Wykonaj zadanie 1. i 2. ze s. 14 zeszytu ćwiczeń.

Zadanie domowe dla chętnych

Wykonaj zadanie 5. ze s. 15 zeszytu ćwiczeń.

Materiały dla nauczyciela

Krótki opis metody aktywizującej – skrzynka pytań

Metoda ta może być wykorzystywana do podsumowań i powtórzeń większych partii materiału. Jej konkursowa forma, oparta na idei zdrowej rywalizacji, sprzyja utrwaleniu wiadomości i zachęca uczniów do sprawdzenia stopnia opanowania wiedzy z danego zakresu i aktywnego uczestniczenia w zajęciach. Po zrealizowaniu określonych treści

nauczyciel przygotowuje około 20 kartoników z pytaniami, które następnie umieszcza w pudełku. W zależności od przyjętej formy uczniowie mogą uczestniczyć w konkursie indywidualnie bądź grupowo. Wygrywa ten uczeń lub zespół, który udzieli prawidłowych odpowiedzi na najwięcej pytań.

Materiały dla ucznia

Zadanie dla grupy

Wyobraźcie sobie, że od Was zależy zachowanie osiągnięć cywilizacji chińskiej dla przyszłych pokoleń. Waszym zadaniem będzie podanie trzech najważniejszych dokonań wraz z uzasadnieniem każdego wyboru. W tym celu zapoznajcie się z tekstem „Osiągnięcia cywilizacji chińskiej” zamieszczonym na s. 33 podręcznika. Wypiszcie każde wybrane osiągnięcie na oddzielnym arkuszu papieru, a następnie przedstawcie je koleżankom i kolegom w klasie.

Przykładowe pytania do skrzynki pytań

Nad jaką rzeką narodziła się najstarsza cywilizacja w Azji Środkowej?

Nad jakimi dwiema rzekami powstała cywilizacja chińska?

Kim byli Ariowie?

Jak nazywa się politeistyczna religia występująca na obszarze Indii?

Za co odpowiadał indyjski bóg Wisznu?

Kto stał na czele zjednoczonych Chin?

Na jakim kontynencie znajdują się Chiny?

W jakim celu wybudowano Wielki Mur Chiński?

Jak nazywa się wynaleziony przez Chińczyków środek mający właściwości wybuchowe?

Kto wynalazł papier?

Jak nazywają się świątynie występujące na Dalekim Wschodzie?

Na czym opiera się medycyna chińska?

Kto opracował metodę druku?

Czym był Jedwabny Szlak?

Bogowie i mity

Cele lekcji:

Uczeń:

- poprawnie posługuje się terminami: Olimp, ambrozja, nektar, mit, heros, wierzenia, Akropol,
- charakteryzuje wierzenia starożytnych Greków,
- przedstawia sylwetki wybranych bogów greckich wraz z ich atrybutami,
- nazywa dziedziny życia, którymi opiekowali się poszczególni bogowie greccy,
- wymienia obiekty znajdujące się na Akropolu w Atenach,
- przedstawia postać Homera oraz wymienia jego osiągnięcia,
- wyjaśnia znaczenie *Iliady* i *Odysei* dla starożytnych Greków,
- wymienia dziedziny kultury inspirowane mitologią grecką,
- z zaangażowaniem uczestniczy w przygotowywaniu scenek dramatycznych.

Metody pracy:

- metoda aktywizująca – drama (wywiad),
- praca z podręcznikiem,
- praca z tekstem źródłowym,
- praca z infografiką,
- rozmowa nauczająca (pogadanka).

Formy pracy:

- indywidualna, grupowa, zbiorowa.

Środki dydaktyczne:

- podręcznik „Wczoraj i dziś 5” (s. 55–60),
- karta pracy „Bogowie i mity”.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca

1. Czynności organizacyjne: sprawdzenie obecności, podanie tematu lekcji.
2. Nauczyciel przedstawia cel ogólny lekcji: poznanie greckich bóstw oraz wyjaśnienie roli mitów w życiu starożytnych Greków.
3. Wybrani uczniowie przypominają, czym charakteryzowały się greckie miasta-państwa.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel przedstawia podstawowe cechy religii starożytnych Greków. Tłumaczy znaczenie terminów „ambrozja” i „nektar”. Wyjaśnia także, jaki związek występuje między górą Olimp a greckimi bogami.
2. Na podstawie infografiki zamieszczonej na s. 56–57 podręcznika uczniowie wymieniają najważniejszych

bogów olimpijskich. Nauczyciel wyjaśnia termin „atrybut”, a następnie wybrane osoby wskazują atrybuty poszczególnych bogów oraz próbują wyjaśnić ich symboliczne znaczenie. Dodatkowo prowadzący zajęcia opowiada, w jaki sposób starożytni Grecy oddawali cześć swoim bogom. Opisuje także obiekty znajdujące się na Akropolu w Atenach.

3. Uczniowie zapoznają się z pierwszym i drugim akapitem tekstu „Herosi” ze s. 58 podręcznika. Na podstawie zawartych w nim informacji wyjaśniają znaczenie terminu „mit” i „heros”. Wskazują także, czym herosi różnili się od bogów i od pozostałych ludzi. Następnie prowadzący zajęcia przedstawia postać Heraklesa. Omawia jego 12 trudnych zadań będących karą za wcześniej popełnioną przez niego zbrodnię.
4. Nauczyciel omawia największe osiągnięcia starożytnej literatury greckiej: *Iliadę* i *Odyseję*. Opowiada historię wojny trojańskiej, przedstawiając jej przyczyny, skutki i najważniejsze postaci z nią związane. Następnie w krótki sposób opisuje tułaczkę Odyseusza. Wyjaśnia również znaczenie obu utworów w lepszym poznaniu religii i kultury starożytnej Grecji.
5. Uczniowie odpowiadają na pytania: „Z jakich źródeł możemy czerpać wiedzę na temat mitologii greckiej?”, „Jakie znacie dzieła inspirowane mitologią?”, podając tytuły odpowiednich filmów, książek, komiksów i gier komputerowych.
6. Nauczyciel dzieli klasę na sześć grup. Każdy zespół otrzymuje zadanie do wykonania (przykładowe polecenia zamieszczono w *Materiałach dla ucznia*). Na podstawie infografiki w podręczniku na s. 56–57 i fragmentów „Mitologii” Jana Parandowskiego drużyny przygotowują krótkie przedstawienia (informacje na temat dramy zamieszczone w *Materiałach dla nauczyciela*) na temat określonego boga olimpijskiego (grupa I – Atena, grupa II – Hades, grupa III – Zeus, grupa IV – Apollo, grupa V – Posejdon, grupa VI – Hera). Po upływie około 15 minut poszczególne grupy kolejno prezentują treść mitów. Pozostali uczniowie odgadują imiona głównych bohaterów mitologicznych. Nauczyciel podsumowuje i ocenia pracę zespołów.
7. Uczniowie rozwiązują zadanie 1. i 2. z karty pracy „Bogowie i mity”. Po upływie wyznaczonego czasu wskazane osoby odczytują odpowiedzi.

Faza podsumowująca

Uczniowie zapoznają się z wybranymi przez nauczyciela zagadnieniami zawartymi w „Na co będę zwracać uwagę” ze s. 55 podręcznika. Następnie wskazane osoby wypowiadają się na temat tych zagadnień.

Zadanie domowe

Wykonaj zadanie 3. z karty pracy.

Zadanie domowe dla chętnych

Wykonaj zadanie 8. ze s. 28 zeszytu ćwiczeń.

Materiały dla nauczyciela

Krótki opis metody aktywizującej – drama

Drama umożliwia przede wszystkim kształcenie twórczego myślenia, rozwijanie wyobraźni oraz pobudzanie do aktywnego działania. Dzięki tej technice uczniowie doskonalią swoje umiejętności werbalne i pozajęzykowe, uczą się współpracy w grupie, a także ćwiczą opanowanie oraz koncentrację. Różnorodne techniki dramowe (np. wejście

w rolę, żywy obraz, pantomima, wywiad) pozwalają na wybranie odpowiedniego wariantu metody do danego zagadnienia omawianego na lekcjach historii. Uczeń może m.in. utożsamić się z odgrywaną postacią, lepiej poznać motyw jej postępowania oraz dokonać własnej oceny zachowania bohatera.

Materiały dla ucznia

Zadanie dla grupy I

Na podstawie informacji zawartych w podręczniku na s. 56–57 i fragmencie „Mitologii” Jana Parandowskiego przygotujcie krótkie przedstawienie w formie wywiadu z Ateną. W tym celu rozdzielcie w swojej grupie następujące funkcje:

- reżysera nadzorującego pracę nad spektaklem,
- aktorkę, która wcieli się w postać bogini Ateny,
- dziennikarzy przeprowadzających wywiad z Ateną.

Przeprowadźcie wywiad na forum klasy. Podczas spektaklu nie używajcie imienia głównej bohaterki mitu.

Zeus, który od dłuższego czasu odczuwał dotkliwie bóle głowy, wezwał Hefajstosa, z bogów najtęższego [tu: o największej sile fizycznej] kowala, i kazał sobie toporem rozbić czaszkę, aby się przekonać, co jest powodem cierpienia. Ledwo Hefajstos zadał mu cios żądany, gdy z otwartej głowy wyskoczyła dorodna bogini, w jasnej zbroi. W tak dziwny sposób przysłała na świat Atena, bóstwo mądrości. Zeus kochał ją najbardziej ze wszystkich swoich dzieci [...], cenił zawsze jej zdanie i na znak szczególnej łaski pozwalał używać swej strasznej broni – piorunu. Była to surowa i niedostępna dziewczyna, postawy olbrzymiej, wielkiej siły i niezłomnego hartu. Nigdy nie myślała ani o miłości, ani o małżeństwie. Nie miała po prostu na to czasu. Zajmowało ją wszystko. Wynalazła mnóstwo pożytecznych rzeczy, a uczeni i filozofowie widzieli w niej swoją patronkę. Potępiali jedynie jej zamiłowanie do wojny. Lecz Atena zbroję nosiła tylko po to, żeby bronić słusznej sprawy i miast napadniętych zdradziecko.

Źródło: J. Parandowski, *Mitologia. Wierzenia i podania Greków i Rzymian*, Warszawa 1987, s. 48.

Zadanie dla grupy II

Na podstawie informacji zawartych w podręczniku na s. 56–57 i fragmencie „Mitologii” Jana Parandowskiego przygotujcie krótkie przedstawienie w formie wywiadu z Hadesem. W tym celu rozdzielcie w swojej grupie następujące funkcje:

- reżysera nadzorującego pracę nad spektaklem,
- aktora, który wcieli się w postać boga Hadesa,
- dziennikarzy przeprowadzających wywiad z Hadesem.

Przeprowadźcie wywiad na forum klasy. Podczas spektaklu nie używajcie imienia głównego bohatera mitu.

Przez wiele krętych dróg, przez moczary i bagna, przez jeziora zastygłe i pustynie tchnące siarką idzie się do zamku pana tych włości Hadesa. [...] Hades, tajemniczy bóg, rzadko pojawiał się na ziemi. Zresztą miał czarodziejską czapkę z psiej skóry, która go czyniła niewidzialnym. Wiedział, że jego widok nie może być miły ani ludziom, ani bogom. W biesiadach olimpijskich nie brał udziału. Czczył go Grek każdy, ale w trwodze i w milczeniu. [...] Oddawano mu hołdy lekliwe, jak gdyby po kryjomu, po jaskiniach i pieczarach, w których pachniało siarką. [...] W Elidzie miał świątynię, którą otwierano tylko raz w roku, i jedynie kapłan mógł tam wchodzić. Poza tym nie budowano mu sanktuariów ni ołtarzy. [...] Hades pojawia się w sztuce greckiej jako majestatyczny król siedzący na tronie, z koroną na głowie i z berłem lub widłami w ręce. U stóp władcy lasi się wierny pies, Cerber. Często obok męża siedzi na tronie Persefona trzymająca pochodnię.

Źródło: J. Parandowski, *Mitologia. Wierzenia i podania Greków i Rzymian*, Warszawa 1987, s. 109, 113–114.

Zadanie dla grupy III

Na podstawie informacji zawartych w podręczniku na s. 56–57 i fragmencie „Mitologii” Jana Parandowskiego przygotujcie krótkie przedstawienie w formie wywiadu z Zeusem. W tym celu rozdzielcie w swojej grupie następujące funkcje:

- reżysera nadzorującego pracę nad spektaklem,
- aktora, który wcieli się w postać boga Zeusa,
- dziennikarzy przeprowadzających wywiad z Zeusem.

Przeprowadźcie wywiad na forum klasy. Podczas spektaklu nie używajcie imienia głównego bohatera mitu.

Jakoż Zeus jest przede wszystkim panem błyskawic i piorunów. Zmienny jak niebo, nad którym panuje, co chwila daje poznać inne oblicze. [...] Wśród gromów i burzy objawia się potęga władcy [...] Dzień i noc na dnie dymiących wulkanów cyklopi¹ kują pioruny dla Zeusa. Zeus jest opiekunem praw [...], przestrzeża świętości przysięgi, którą ludzie składają, wznosząc ręce i oczy do nieba i wymawiając jego imię; [...] broni nienaruszalnego prawa gościnności, jest patronem przybyszów proszących o pomoc i przytułek [...]. Zeus jest krzewicielem [tu: głóścicielem] uczuć szacunku, łagodności i miłosierdzia, przestrzeża, aby ludzie nie byli względem siebie surowi i nieubłagani. [...] Dobry i łagodny, otacza opieką wszelką pracę ludzką. Na złotych szalach [tu: rodzaj wagi] waży losy śmiertelnych i wedle wskazań tej wagi zsyła dobro i zło, dolę lub niedolę. [...] Na całym obszarze świata greckiego odbierał Zeus cześć najgłębszą. We wszystkich większych miastach stały jego świątynie.

Źródło: J. Parandowski, *Mitologia. Wierzenia i podania Greków i Rzymian*, Warszawa 1987, s. 42–44.

¹ Cyklop – olbrzym z jednym okiem umieszczonym pośrodku czoła.

Zadanie dla grupy IV

Na podstawie informacji zawartych w podręczniku na s. 56–57 i fragmencie „Mitologii” Jana Parandowskiego przygotujcie krótkie przedstawienie w formie wywiadu z Apollem. W tym celu rozdzielcie w swojej grupie następujące funkcje:

- reżysera nadzorującego pracę nad spektaklem,
- aktora, który wcieli się w postać boga Apolla,
- dziennikarzy przeprowadzających wywiad z Apollem.

Przeprowadźcie wywiad na forum klasy. Podczas spektaklu nie używajcie imienia głównego bohatera mitu.

Apollo był synem Zeusa i Latony. Urodził się na wyspie Delos [...]. [...] Apollo był najpiękniejszy z bogów. Wysoki, smukły, jasnowłosy, zachował dar wiecznej młodości i boskie przejrzyste oczy, które widziały daleko w głąb czasu i przestrzeni. Był bogiem wyroczni i wróżb [...], był Apollo patronem wieszczów¹, śpiewaków i poetów [...]. Sam grał mistrzowsko na cytrze². [...] Apollo, mimo że należał do najwyższej arystokracji bogów, chętnie przebywał na ziemi. [...] Jako bóg muzyki i poezji [...] był Apollo zwierzchnikiem muz, dziewięciu cór Zeusa i Mnemosyne (Pamięć). [...] Apollo był jedną z najjaśniejszych postaci greckiego Olimpu. Nazywano go Zbawcą, gdyż wspierał ludzi w cierpieniu, ratował z nieszczęścia, śmierć odwracał, zbrodniarzy oczyszczał z grzechów. Był lekarzem duszy i ciała – ten bóg światła i pociechy, łaskawy i dobroczynny.

Źródło: J. Parandowski, *Mitologia. Wierzenia i podania Greków i Rzymian*, Warszawa 1987, s. 51, 53–54.

¹ Wieszcz – człowiek przepowiadający przyszłość.

² Cytra – strunowy instrument muzyczny szarpany.

Zadanie dla grupy V

Na podstawie informacji zawartych w podręczniku na s. 56–57 i fragmencie „Mitologii” Jana Parandowskiego przygotujcie krótkie przedstawienie w formie wywiadu z Posejdonem. W tym celu rozdzielcie w swojej grupie następujące funkcje:

- reżysera nadzorującego pracę nad spektaklem,
- aktora, który wcieli się w postać boga Posejdona,
- dziennikarzy przeprowadzających wywiad z Posejdonem.

Przeprowadźcie wywiad na forum klasy. Podczas spektaklu nie używajcie imienia głównego bohatera mitu.

Było, jak wiadomo, trzech braci: Zeus, Posejdon i Hades. Po zwycięstwie nad Kronosem¹ i tytanami² podzielili się władzą i żeby wszystko odbyło się sprawiedliwie, ciągnęli losy. Wtedy Posejdonowi dostało się królestwo morza. [...] Posejdonowi podlegały razem z morzem wyspy, nadbrzeża, przystanie. Straszliwym trójzębem poszarpał lądy i worał się głęboko w ich ciało, tworząc zatoki i cieśniny. Trzęsienia ziemi były objawami jego gniewu. [...] W miastach portowych, które żyły z handlu morskiego, miał okazałe świątynie, na wyspach, górach nadbrzeżnych, na przylądkach stały poświęcone jemu kaplice, ołtarze i posągi, aby żeglarze nie tracili ich z oczu [...]. W najmniejszej osadzie rybackiej odbierał hołdy ludzi żyjących z morza. [...] Przedstawiano Posejdona jako silnego starca o szerokich barach. Z rysów twarzy podobny do Zeusa, miał ten sam majestat w oczach, lecz bardziej groźny. Włosy i broda wyglądają, jakby wiecznie były wilgotne i pełne muszli. W ręce trzyma trójząb.

Źródło: J. Parandowski, *Mitologia. Wierzenia i podania Greków i Rzymian*, Warszawa 1987, s. 102, 104–105.

¹ Kronos – grecki bóg będący ojcem Zeusa, Posejdona i Hadesa.

² Tytan – bóg z pokolenia olbrzymów, istniejący przed bogami olimpijskimi.

Zadanie dla grupy VI

Na podstawie informacji zawartych w podręczniku na s. 56–57 i fragmencie „Mitologii” Jana Parandowskiego przygotujcie krótkie przedstawienie w formie wywiadu z Herą. W tym celu rozdzielcie w swojej grupie następujące funkcje:

- reżysera nadzorującego pracę nad spektaklem,
- aktorkę, która wcieli się w postać bogini Hery,
- dziennikarzy przeprowadzających wywiad z Herą.

Przeprowadźcie wywiad na forum klasy. Podczas spektaklu nie używajcie imienia głównej bohaterki mitu.

Z ciemnych obłoków wysuwają się dwa pawie. Za nimi druga para, trzecia, czwarta – cały rój pawi. [...]. Tuż za nią, wsparta na berle, stoi druga bogini: wysoka, dumna, ubrana w fałdziste szaty, na głowie ma diadem¹ z gwiazd, spod którego patrzą ciemne, surowe, rozkazujące oczy – Hera, królowa nieba, małżonka Zeusa. Odbywa ranną przejażdżkę nad światem, który uważa za swoją własność. [...] Była bardzo wrażliwa na wszystko, co mówiono o jej urodzie. Nie znosiła żadnych porównań, w mniemaniu, że królowa nieba powinna być najpiękniejsza na świecie. [...] Białoramienna bogini była patronką niewiast. Do niej modliły się panny w dniu ślubu, ona opiekowała się macierzyństwem i niosła pociechę wdowom. [...] Później przedstawiano ją jako poważną matronę [tu: starsza kobieta] o majestatycznej urodzie. Tak ją wyrzeźbił Poliklet [...] w świątyni Hery w Argos. Bogini siedziała na tronie, trzymając w jednej ręce jabłko granatu, symbol płodności, w drugiej berło z kukułką, ptakiem jej poświęconym.

Źródło: J. Parandowski, *Mitologia. Wierzenia i podania Greków i Rzymian*, Warszawa 1987, s. 46–47.

¹ Diadem – ozdobna opaska lub obręcz na włosy.

Bogowie i mity

imię i nazwisko	
klasa	data

- 1** Uzupełnij tabelę odpowiednimi informacjami na temat bogów greckich.

Bogowie greccy	Opis	Atrybuty
	Brat Zeusa, bóg świata podziemnego.	
	Bóg sztuki i wróżbiarstwa oraz patron cierpiących.	
	Bogini mądrości i patronka wojny sprawiedliwej.	
	Bóg ognia i patron kowali.	
	Żona Zeusa, bogini niebios i patronka małżeństw.	
	Bóg wojny i męstwa żołnierskiego.	
	Najważniejszy bóg będący władcą innych bogów i ludzi.	
	Najpiękniejsza z bogiń, patronka zakochanych.	
	Postaniec bogów będący patronem kupców i złodziei.	
	Brat Zeusa, władca mórz oraz patron rybaków i żeglarzy.	

- 2** Wyjaśnij, czym według wierzeń starożytnych Greków różnili się herosi od zwykłych ludzi.

- 3** Przyjrzyj się zamieszczonej ilustracji i wykonaj polecenia.

a) Podaj nazwę budowli, której rekonstrukcja została przedstawiona na zdjęciu.

b) Wyjaśnij, w jaki sposób ta budowla zapewniła Grekom zwycięstwo w wojnie trojańskiej.

Osiągnięcia cywilizacyjne starożytnych Greków

– lekcja powtórzeniowa

Cele lekcji:

Uczeń:

- poprawnie posługuje się terminami związanymi z osiągnięciami cywilizacyjnymi starożytnej Grecji,
- charakteryzuje najważniejsze osiągnięcia kultury materialnej i duchowej starożytnej Grecji w różnych dziedzinach: filozofii, nauce, polityce, prawie, architekturze, sztuce, literaturze,
- wymienia imiona postaci historycznych związanych z ważnymi dokonaniem cywilizacyjnymi i wydarzeniami politycznymi,
- podaje przykłady osiągnięć materialnych i duchowych mieszkańców starożytnej Grecji oraz określa, które elementy ich kultury przetrwały do dziś,
- charakteryzuje system wierzeń starożytnej Grecji i wyjaśnia ich wpływ na powstanie teatru i igrzysk olimpijskich,
- przedstawia zasady funkcjonowania demokracji ateńskiej oraz podział społeczeństwa greckiego,
- omawia przebieg i skutki podbojów Aleksandra Wielkiego
- porządkuje w czasie przedstawione wydarzenia,
- bierze czynny udział w pracach nad realizowanym projektem,
- korzysta z różnych źródeł informacji, w tym z wiadomości zawartych w podręczniku, a także w internecie,
- analizuje zebrany materiał faktograficzny i dokonuje jego syntezy,
- tworzy graficzną prezentację wybranego zagadnienia,
- przedstawia wyniki swojej pracy w grupie projektowej i na forum klasy.

Metody pracy:

- metoda aktywizująca – projekt,
- praca z podręcznikiem,
- praca z materiałami ilustracyjnymi,
- praca kierowana,
- praca z mapą.

Formy pracy:

- indywidualna,
- grupowa,
- zbiorowa.

Środki dydaktyczne:

- podręcznik „Wczoraj i dziś 5” (s. 44–71),
- karta pracy „Instrukcja wykonania projektu”,
- internet.

Przygotowanie do lekcji

Projekt należy zrealizować podczas dwóch kolejnych lekcji, na których omawiane będą zagadnienia dotyczące osiągnięć starożytnych Greków w różnych dziedzinach, oraz w ramach pracy domowej. Zadaniem uczniów jest zgromadzenie i przedstawienie w ciekawej formie wiadomości na temat osiągnięć starożytnych Greków w odpowiednim dla grupy projektowej obszarze, a także przykładów wykorzystania tych dokonań w świecie współczesnym.

Przebieg lekcji

Lekcja I

Faza wprowadzająca

1. Czynności organizacyjne: sprawdzenie obecności, podanie tematu lekcji.
2. Na polecenie nauczyciela uczniowie wymieniają najważniejsze ich zdaniem osiągnięcia starożytnych Greków. Mogą przy tym korzystać z „Podsumowania rozdziału II” (podręcznik, s. 74).
3. Nauczyciel przedstawia cele lekcji i wyjaśnia, na czym polega metoda projektu (opis metody i sposoby jej realizacji znajdują się w *Materiałach dla nauczyciela*).

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel dzieli klasę na grupy zgodnie z indywidualnymi zainteresowaniami i uzdolnieniami uczniów. Powstają zespoły według zapisanych wcześniej kategorii (grupa A – Architektura i sztuka, grupa B – Wierzenia i mitologia, grupa C – Teatr grecki, grupa D – Nauka, grupa E – Sport, grupa F – Ustrój i wojna). Nauczyciel wyjaśnia, że każda z drużyn ma za zadanie przygotować wiadomości dotyczące dokonań starożytnych Greków w wybranej przez własną grupę dziedzinie.
2. Uczniowie otrzymują od nauczyciela instrukcje wykonania projektu. Według nich uzupełniają wszystkie informacje i przygotowują swoje wystąpienia na następnej lekcji. Przykładowa instrukcja została zamieszczona w *Materiałach dla ucznia*.
3. Członkowie wszystkich grup, korzystając z pomocy nauczyciela, wymieniają przykłady źródeł informacji przydatnych podczas zbierania materiałów do projektu. Następnie zapisują w zeszytach wybrane propozycje, np.:
 - literatura popularnonaukowa z katalogu rzeczowego szkolnej biblioteki,
 - adresy bezpiecznych stron internetowych – wskazanych przez nauczyciela
 - przewodniki turystyczne,
 - mapy.

Faza podsumowująca

Uczniowie przy pomocy nauczyciela ustalają przebieg pracy w grupach. Zapisują w zeszytach kolejne etapy realizacji projektu.

1. Ustalenie podziału zadań wśród członków zespołu.
2. Wizyta w szkolnej bibliotece, przygotowanie spisu literatury.
3. Sprawdzenie i przeanalizowanie wiadomości z wybranej literatury i internetu.
4. Spotkanie w celu wymiany informacji.
5. Wybór formy przedstawienia wyników pracy.
6. Zebranie materiałów potrzebnych do realizacji zadań projektowych.
7. Wspólne opracowanie zagadnienia.
8. Przeprowadzenie próbnej prezentacji.

Lekcja II

Faza wprowadzająca

Czynności organizacyjne: sprawdzenie obecności, podanie tematu i celu lekcji.

Materiały dla ucznia

Instrukcja wykonania projektu

Temat projektu: _____

Cele: _____

Formacja prezentacji:

galeria plansz

makieta

prezentacja multimedialna

inne

Zadanie: _____

Termin zakończenia prac: _____

Materiały dla nauczyciela

Krótki opis metody aktywizującej – projekt

Metoda projektu jest jednym z najkorzystniejszych dla uczniów sposobów pracy. Pozwala na zaangażowanie całej klasy, pozostawiając uczniom możliwość wyboru tematu pracy, którego się podejmą, zgodnie ze swoimi zdolnościami i upodobaniami. Udział w projekcie ma charakter

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel poleca każdej grupie omówić raport z przebiegu realizacji zadania. Uczniowie mówią o napotkanych trudnościach, użytych metodach wyszukiwania wiadomości oraz wykorzystanych źródłach informacji. Określają także, w jaki sposób dokonali podziału obowiązków.
2. Poszczególne zespoły prezentują efekty swojej pracy. Po każdym wystąpieniu drużyny odpowiadają na ewentualne pytania pozostałych uczniów i nauczyciela.

Faza podsumowująca

Lekcję kończy dyskusja na temat wyników pracy wszystkich grup. Ważne jest, by zespoły dokonały samooceny, do której ustosunkuje się nauczyciel i reszta klasy.

twórczo-badawczy. Dzięki tej metodzie możliwe jest łączenie wiedzy oraz umiejętności z różnych przedmiotów i dziedzin. Dodatkową zaletę projektu stanowi jego interdyscyplinarny charakter oraz indywidualizacja procesu nauczania.

Sposób realizacji

Projekt powinien być podzielony na kolejne etapy.

I – **definiujący** – nauczyciel wraz z uczniami określa temat i cele projektu, metody pracy, podział na grupy, zagadnienia dla poszczególnych zespołów oraz formę prezentacji. Wszystkie ustalenia należy zapisać w formie instrukcji. Nauczyciel podaje również kryteria oceny i czas wykonania zadania.

II – **poszukiwawczy** – uczniowie zbierają i systematyzują informacje oraz konsultują się z nauczycielem, który opiniuje badania.

III – **techniczny** – grupy opracowują rezultaty swoich badań w formie np. plakatu, albumu, wystawy.

IV – **prezentacja** – zespoły przedstawiają zgromadzone materiały i omawiają wyniki badań. Nauczyciel ocenia pracę uczniów.

Przykładowa instrukcja wykonania projektu

Temat projektu: Osiągnięcia cywilizacyjne starożytnych Greków	
Cele: pogłębienie wiedzy o dorobku cywilizacyjnym starożytnych Greków, uświadomienie sobie doniosłości ich osiągnięć i znaczenia cywilizacyjnego oraz odnalezienie wspólnych korzeni kulturowych cywilizacji europejskiej. Metody pracy: praca w grupach, analiza tekstów źródłowych, praca z materiałem multimedialnym. Formy prezentacji: galeria plansz, makieta, prezentacja elektroniczna.	Kryteria oceny: wykorzystanie literatury naukowej i materiałów źródłowych oraz internetu, łączenie wiedzy historycznej z wiadomościami z innych przedmiotów, staranna szata graficzna, czytelność przekazu, sformułowanie wniosków, terminowe wykonanie projektu, współpraca w grupie. Termin realizacji: dwie kolejne lekcje.
Przydzielone zadania	
Grupa A Architektura i sztuka – zebranie wiadomości na temat stylów w architekturze greckiej, przedstawienie charakterystycznych budowli starożytnej Grecji (np. świątyni na Akropolu w Atenach), wymienienie wybitnych rzeźbiarzy greckich i ich dzieł, omówienie malarstwa wazowego, scharakteryzowanie cech sztuki hellenistycznej, ukazanie wpływów architektury antycznej na czasy współczesne. Grupa B Wierzenia i mitologia – wyjaśnienie najważniejszych terminów związanych z wiarą i mitami starożytnych Greków (np. politeizm, Olimp, herosi), omówienie wpływu wierzeń na życie Greków, scharakteryzowanie rodziny bogów olimpijskich, przedstawienie dorobku Homera, omówienie wpływu wierzeń starożytnych Greków na czasy współczesne. Grupa C Teatr grecki – zebranie informacji na temat narodzin teatru w starożytnej Grecji, wyjaśnienie najważniejszych terminów związanych z teatrem (np. koturny, maski, tragedia, komedia, chór, scena), przedstawienie wpływu teatru antycznego na czasy współczesne.	Grupa D Nauka – przedstawienie osiągnięć nauki starożytnej Grecji i jej najważniejszych przedstawicieli, ukazanie stopnia rozwoju poszczególnych nauk i znaczenia rozwoju dyscyplin naukowych w życiu codziennym, wyjaśnienie najważniejszych terminów związanych z nauką i filozofią grecką, omówienie wpływu osiągnięć ludów podbitych przez Aleksandra Wielkiego na Greków, przedstawienie wpływu nauki starożytnej Grecji na czasy współczesne. Grupa E Sport – zebranie informacji na temat narodzin igrzysk olimpijskich w starożytnej Grecji, przedstawienie rodzajów dyscyplin sportowych, wyjaśnienie najważniejszych terminów związanych ze sportem w starożytnej Grecji, przedstawienie wpływu antycznych igrzysk na czasy współczesne. Grupa F Ustrój i wojna – zebranie informacji na temat funkcjonowania dwóch polis – Aten i Sparty – oraz postaci z nimi związanych, przedstawienie struktury społeczeństwa spartańskiego i ateńskiego, omówienie uzbrojenia greckiego hoplity oraz falangi greckiej i macedońskiej, przedstawienie bitew stoczonych podczas wojen grecko-perskich oraz podbojów Aleksandra Wielkiego.

Imperium Aleksandra Wielkiego

imię i nazwisko	
klasa	data

1 Ułóż podane wydarzenia w porządku chronologicznym, wstawiając w kratki cyfry od 1 do 5. Rozpocznij od wydarzenia, które miało miejsce najwcześniej.

- wyprawa Aleksandra Wielkiego do Indii
- upadek imperium perskiego
- bitwa pod Issos
- podział imperium Aleksandra Wielkiego na kilka państw
- śmierć króla Macedonii Filipa II

2 Wyjaśnij znaczenie wyrażenia: *przeciąć węzeł gordyjski*.

3 Podaj dwa przykłady działań Aleksandra Macedońskiego, które spowodowały, że nadano mu przydomek „Wielki”.

- ---
- ---

4 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

Aleksander Wielki był bratem króla Filipa II.	P	F
Macedonia to kraina leżąca na kontynencie europejskim.	P	F
Władcą imperium perskiego był Dariusz III.	P	F
Zwycięstwo w bitwie pod Gaugamelą odnieśli Persowie.	P	F

5 Napisz, czym cechuje się kultura hellenistyczna.

Życie w Wiecznym Mieście

Cele lekcji:

Uczeń:

- poprawnie posługuje się terminami: bazylika, termy, Forum Romanum, Wieczne Miasto, amfiteatr, gladiator, patrycjusze, plebs, niewolnicy,
- wyjaśnia, dlaczego Rzym nazwano Wiecznym Miastem,
- opowiada o wyglądzie najważniejszych budowli w starożytnym Rzymie,
- wymienia obiekty znajdujące się na Forum Romanum w Rzymie,
- przedstawia grupy społeczne starożytnego Rzymu,
- opowiada o zajęciach patrycjusza, plebsu i niewolników,
- omawia różnice występujące w warunkach życia między poszczególnymi grupami społecznymi Imperium Rzymskiego,
- opisuje sposoby spędzania wolnego czasu przez mieszkańców Imperium Rzymskiego,
- opowiada o wierzeniach starożytnych Rzymian,
- przedstawia najważniejsze bóstwa rzymskie,
- wskazuje na wpływy wierzeń greckich na religię starożytnych Rzymian.

Metody pracy:

- metoda aktywizująca – drama (wywiad),
- praca z podręcznikiem,
- rozmowa nauczająca (pogadanka).

Formy pracy:

- indywidualna, grupowa, zbiorowa.

Środki dydaktyczne:

- podręcznik „Wczoraj i dziś 5” (s. 86–89),
- karta pracy „Życie w Wiecznym Mieście”.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca

1. Czynności organizacyjne: sprawdzenie obecności, podanie tematu lekcji.
2. Nauczyciel przedstawia cel ogólny lekcji: poznanie społeczeństwa rzymskiego i warunków życia w starożytnym Rzymie.
3. Wybrani uczniowie przypominają, na czym polegał republikański system władzy w Rzymie oraz co było powodem konfliktu między plebejuszami i patrycjuszami.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel omawia sytuację cesarstwa rzymskiego w pierwszych wiekach naszej ery. Przedstawia czynniki wpływające na jego długotrwałą dominację w świecie starożytnym. Podkreśla przy tym bogactwo

i znaczenie stolicy Imperium Rzymskiego. Następnie wyjaśnia, dlaczego Rzym określa się mianem Wiecznego Miasta.

2. Nauczyciel przydziela uczniom zadania do realizacji metodą dramy. W tym celu klasa zostaje podzielona na cztery grupy. Każda z nich przygotowuje scenki na zadany temat. Pierwsza drużyna na podstawie tekstu „Rzym – Wieczne Miasto” ze s. 86 podręcznika selekcjonuje wiadomości dotyczące wyglądu Rzymu i jego najważniejszych budowli. Druga grupa, na podstawie tekstu „Życie codzienne Rzymian” i ramki „Społeczeństwo Rzymu” ze s. 87 podręcznika, gromadzi informacje na temat warunków życia i zajęć poszczególnych grup społeczeństwa rzymskiego. Trzeci zespół na podstawie tekstu „Życie codzienne Rzymian” ze s. 87 podręcznika zbiera wiadomości na temat spędzania wolnego czasu przez mieszkańców Rzymu i ich rozrywek, a czwarty na podstawie tekstu „Religia starożytnych Rzymian” ze s. 88 podręcznika gromadzi informacje dotyczące wierzeń starożytnych Rzymian. Instrukcje z poleceniami dla poszczególnych drużyn znajdują się w *Materiałach dla ucznia*.
3. Po upływie wyznaczonego czasu poszczególne grupy przedstawiają scenki. Osoby niebiorące udziału w prezentacji odpowiadają, czego można było się dowiedzieć na temat starożytnego Rzymu i jego mieszkańców na podstawie obejrzonej scenki. Prowadzący zajęcia podsumowuje i ocenia pracę zespołów.
4. Nauczyciel opowiada o klęsce żywiolowej, która w 79 roku n.e. nawiedziła rzymskie miasto Pompeje. Wyjaśnia, że warstwa pyłu wulkanicznego przyczyniła się do zachowania budowli i przedmiotów do obecnych czasów. Podkreśla przy tym, że dzięki temu archeolodzy i historycy są w stanie lepiej zrozumieć, jak funkcjonowało starożytne miasto.
5. Uczniowie rozwiązują zadanie 1. i 2. z karty pracy „Życie w Wiecznym Mieście”. Po upływie wyznaczonego czasu wskazane osoby odczytują swoje rozwiązania zadań. Jeśli zajdzie taka potrzeba, nauczyciel koryguje błędy w podawanych odpowiedziach.

Faza podsumowująca

Uczniowie zapoznają się z wybranymi przez nauczyciela zagadnieniami zawartymi w „Na co będę zwracać uwagę” ze s. 86 podręcznika. Następnie wskazane osoby wypowiadają się na temat tych zagadnień.

Zadanie domowe

Wykonaj zadania 3. i 4. z karty pracy „Życie w Wiecznym Mieście”.

Zadanie domowe dla chętnych

Wykonaj pisemnie zadanie 4. ze s. 89 podręcznika.

Materiały dla ucznia

Zadanie dla grupy I

Wyobraźcie sobie, że jesteście grupą reporterów, która dzięki wehikułowi czasu przeniosła się do starożytnego Rzymu. Waszym zadaniem będzie przeprowadzenie wywiadu z mieszkańcem stolicy Imperium Rzymskiego na temat budowli i ważnych miejsc znajdujących się w Rzymie. Aby dobrze przygotować się do zaprezentowania scenki, wykorzystajcie informacje zawarte na stronie 86 podręcznika. Wybierzcie spośród siebie jedną osobę, która wcieli się w rolę mieszkańca starożytnego Rzymu. Pozostali członkowie grupy będą dziennikarzami zadającymi pytania.

Przykładowe pytania, które możecie zadać mieszkańcowi Rzymu:

1. Gdzie leży Rzym?
2. Ilu mieszkańców liczy to miasto?
3. Jakie budowle znajdują się w Rzymie?
4. Dlaczego Forum Romanum jest najważniejszym miejscem w mieście?

Zadanie dla grupy II

Wyobraźcie sobie, że jesteście grupą reporterów, która dzięki wehikułowi czasu przeniosła się do starożytnego Rzymu. Waszym zadaniem będzie przeprowadzenie wywiadu z mieszkańcem stolicy Imperium Rzymskiego na temat warunków życia poszczególnych grup społeczeństwa i ich zajęć. Aby dobrze przygotować się do zaprezentowania scenki, wykorzystajcie informacje zawarte na stronie 87 podręcznika. Wybierzcie spośród siebie jedną osobę, która wcieli się w rolę mieszkańca starożytnego Rzymu. Pozostali członkowie grupy będą dziennikarzami zadającymi pytania.

Przykładowe pytania, które możecie zadać mieszkańcowi Rzymu:

1. Na jakie grupy było podzielone społeczeństwo Rzymu?
2. W jakich warunkach mieszkają patrycjusze i przedstawiciele plebsu?
3. Czym zajmują się mieszkańcy Rzymu?
4. Jaka jest sytuacja niewolników?

Zadanie dla grupy III

Wyobraźcie sobie, że jesteście grupą reporterów, która dzięki wehikułowi czasu przeniosła się do starożytnego Rzymu. Waszym zadaniem będzie przeprowadzenie wywiadu z mieszkańcem tego miasta na temat rozrywek Rzymian i spędzania przez nich wolnego czasu. Aby dobrze przygotować się do zaprezentowania scenki, wykorzystajcie informacje zawarte na stronie 87 podręcznika. Wybierzcie spośród siebie jedną osobę, która wcieli się w rolę mieszkańca starożytnego Rzymu. Pozostali członkowie grupy będą dziennikarzami zadającymi pytania.

Przykładowe pytania, które możecie zadać mieszkańcowi Rzymu:

1. W jaki sposób mieszkańcy Rzymu spędzają czas wolny?
2. Co można zobaczyć podczas igrzysk?
3. W jakim miejscu odbywają się igrzyska?
4. Kim są gladiatorzy?

Zadanie dla grupy IV

Wyobraźcie sobie, że jesteście grupą reporterów, która dzięki wehikułowi czasu przeniosła się do starożytnego Rzymu. Waszym zadaniem będzie przeprowadzenie wywiadu z mieszkańcem stolicy Imperium Rzymskiego na temat religii Rzymian. Aby dobrze przygotować się do zaprezentowania scenki, wykorzystajcie informacje zawarte na stronie 88 podręcznika. Wybierzcie spośród siebie jedną osobę, która wcieli się w rolę mieszkańca starożytnego Rzymu. Pozostali członkowie grupy będą dziennikarzami zadającymi pytania.

Przykładowe pytania, które możecie zadać mieszkańcowi Rzymu:

1. Czy Wasza religia jest monoteistyczna, czy politeistyczna?
2. Dlaczego religia rzymska jest podobna do wierzeń Greków?
3. Jacy bogowie są dla Was najważniejsi?
4. Czym zajmują się westalki?

Życie w Wiecznym Mieście

_____	
_____	
imię i nazwisko	
_____	_____
klasa	data

1 Dopisz do podanych opisów nazwę miejsc w starożytnym Rzymie.

_____ – plac w centrum Rzymu, na którym znajdowały się najważniejsze budynki państwowe i liczne świątynie.

_____ – rozległa budowla użyteczności publicznej, która mieściła łaźnie publiczne i sale do uprawiania sportu.

2 Przyjrzyj się ilustracji i wykonaj polecenia.

a) Opisz scenę przedstawioną na ilustracji.

b) Napisz, jak nazywane są budowle, w których odbywały się tego typu widowiska.

3 Uzupełnij tabelę dotyczącą rzymskich bogów i ich odpowiedników w greckiej religii.

Bóstwa rzymskie	Opis	Grecki odpowiednik rzymskiego bóstwa
	Bogini sztuki, rzemiosła i mądrości	
Mars		Posejdon
	Bóg sprawujący władzę nad bogami i ludźmi	
Wenus		Hera

4 Wyjaśnij, jakie różnice występowały między patrycjuszami a plebem w starożytnym Rzymie.

Dokonania starożytnych Rzymian

Cele lekcji:

Uczeń:

- poprawnie posługuje się terminami: beton, akwedukt, rzymskie drogi, oda, Forum Romanum, kopia, łuk triumfalny, Koloseum, prawo rzymskie, Prawo XII tablic, Kodeks Justyniana, Panteon, kolumna Trajana, Circus Maximus,
- wyjaśnia, jakie materiały i rozwiązania architektoniczne ułatwiały Rzymianom tworzenie wielkich budowli,
- przedstawia dokonania starożytnych Rzymian w dziedzinie literatury,
- omawia monumentalne budowle wzniesione w Rzymie,
- określa funkcje poszczególnych budowli rzymskich,
- wyjaśnia znaczenie prawa pisanego dla sprawnego funkcjonowania państwa i życia obywateli,
- wyjaśnia znaczenie powiedzeń: *Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu*, *Prawo nie działa wstecz*, *Należy wysłuchać obydwu stron*.

Metody pracy:

- metoda aktywizująca – portfolio, plakat
- rozmowa nauczająca (pogadanka),
- praca z podręcznikiem,
- praca z infografiką,
- praca z materiałami ilustracyjnymi.

Formy pracy:

- indywidualna, grupowa, zbiorowa.

Środki dydaktyczne:

- podręcznik „Wczoraj i dziś 5” (s. 90–95),
- karta pracy „Dokonania starożytnych Rzymian”.

Przygotowanie do lekcji:

Tydzień przed zaplanowaną lekcją nauczyciel poleca uczniom zgromadzenie podstawowych informacji na temat rzymskich osiągnięć w dziedzinie budownictwa, literatury i prawa oraz okazałych budowli powstałych w starożytnym Rzymie. Zebrane materiały, w tym ilustracje, uczniowie umieszczają w teczkach (opis metody portfolio znajduje się w *Materiałach dla nauczyciela*).

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca

1. Czynności organizacyjne: sprawdzenie obecności, podanie tematu lekcji.
2. Nauczyciel przedstawia cel ogólny lekcji: omówienie najważniejszych osiągnięć cywilizacyjnych starożytnych Rzymian.

3. Wybrani uczniowie przypominają, jakie były osiągnięcia cywilizacyjne starożytnych Greków.
4. Prowadzący zajęcia omawia ocenioneteczki portfolio oraz informuje, że będzie można je wykorzystać podczas lekcji.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel opowiada uczniom o związkach cywilizacji rzymskiej z grecką. Wyjaśnia, dlaczego starożytni Rzymianie chętnie naśladowali Greków w dziedzinie architektury i literatury.
2. Prowadzący zajęcia przydziela uczniom zadania do realizacji metodą plakatu. W tym celu klasa zostaje podzielona na cztery grupy. Pierwsza drużyna na podstawie tekstu „Rzymianie – wielcy budowniczowie” i ramki „Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu” ze s. 90–91 podręcznika wyszukuje wiadomości dotyczące osiągnięć Rzymian w dziedzinie budownictwa. Druga grupa, na podstawie tekstu „Literatura rzymska” ze s. 91 podręcznika, gromadzi informacje na temat najważniejszych rzymskich utworów literackich i ich autorów. Trzeci zespół na podstawie infografiki „Starożytny Rzym” ze s. 92–93 podręcznika selekcjonuje wiadomości na temat imponujących budowli wzniesionych w stolicy Imperium Rzymskiego, a czwarty na podstawie tekstu „Prawo rzymskie” ze s. 94 podręcznika gromadzi informacje dotyczące zasad prawa rzymskiego. Instrukcje z poleceniami dla poszczególnych drużyn znajdują się w *Materiałach dla ucznia*.
3. Po upływie wyznaczonego czasu liderzy grup prezentują wykonane plakaty i zawieszają je na tablicy. Następnie nauczyciel poleca uczniom rozwiązanie zadania 1. z karty pracy „Dokonania starożytnych Rzymian”.
4. Nauczyciel ogłasza plebiscyt na najważniejsze osiągnięcia starożytnych Rzymian. Osoby chętne zgłaszają swoje propozycje oraz podają odpowiednie argumenty świadczące o trafności swojego wyboru.
5. Prowadzący zajęcia zapisuje zgłoszone kandydatury na tablicy. Następnie uczniowie głosują poprzez podniesienie ręki. Następnie nauczyciel opowiada o przyczynach powstania Kodeksu Justyniana i znaczeniu prawa rzymskiego we współczesnym świecie. Tłumaczy przy tym reguły prawne: *Prawo nie działa wstecz* oraz *Należy wysłuchać obydwu stron*.

Faza podsumowująca

Uczniowie zapoznają się z wybranymi przez nauczyciela zagadnieniami zawartymi w „Na co będę zwracać uwagę” ze s. 90 podręcznika. Następnie wskazane osoby wypowiadają się na temat tych zagadnień.

Zadanie domowe

Wykonaj zadanie 2. z karty pracy „Dokonania starożytnych Rzymian”.

Zadanie domowe dla chętnych

Wykonaj zadanie 8. ze s. 48 zeszytu ćwiczeń.

Materiały dla nauczyciela

Krótki opis metody aktywizującej – portfolio

Portfolio jest metodą aktywizującą, która polega na zebraniu i umieszczeniu w teczce tematycznej informacji oraz materiału ilustracyjnego na temat danego zagadnienia. Przy wyszukiwaniu materiałów uczniowie korzystają z różnych źródeł, np. ze słowników, z encyklopedii,

albumów, prasy i internetu. Metoda portfolio uczy samodzielnego wyszukiwania potrzebnych wiadomości oraz ich segregowania i wartościowania, a dzięki wymienianiu się materiałami zachęca i motywuje do współpracy.

Materiały dla ucznia

Zadanie dla grupy I

Wyobraźcie sobie, że jesteście grupą reporterów, która dzięki wehikułowi czasu przeniosła się do starożytnego Rzymu. Na podstawie wiadomości z podręcznika na s. 90–91 i materiałów zebranych za pomocą metody portfolio przedstawcie osiągnięcia Rzymian z dziedziny budownictwa w formie plakatu lub jako stronę tytułową swojej gazety. Zamieśćcie tylko najważniejsze informacje oraz odpowiednie ilustracje. Do wykonania zadania możecie wykorzystać pytania pomocnicze.

1. Jakie korzyści przyniosło Rzymianom wynalezienie betonu?
2. Jaka rolę odgrywały akwedukty w Imperium Rzymskim?
3. Dlaczego Rzymianie budowali rozległą sieć utwardzonych dróg?

Zadanie dla grupy II

Wyobraźcie sobie, że jesteście grupą reporterów, która dzięki wehikułowi czasu przeniosła się do starożytnego Rzymu. Na podstawie wiadomości z podręcznika na s. 91 i materiałów zebranych za pomocą metody portfolio przedstawcie osiągnięcia Rzymian z dziedziny literatury w formie plakatu lub jako stronę tytułową swojej gazety. Zamieśćcie tylko najważniejsze informacje oraz odpowiednie ilustracje. Do wykonania zadania możecie wykorzystać pytania pomocnicze.

1. Jaki wpływ na kulturę rzymską miała cywilizacja starożytnej Grecji?
2. Kim byli Wergiliusz i Horacy?
3. Jaka historia została przedstawiona w Eneidzie?

Zadanie dla grupy III

Wyobraźcie sobie, że jesteście grupą reporterów, która dzięki wehikułowi czasu przeniosła się do starożytnego Rzymu. Na podstawie wiadomości z infografiki na s. 92–93 i materiałów zebranych za pomocą metody portfolio przedstawcie najwspanialsze budowle powstałe w starożytnym Rzymie w formie plakatu lub jako stronę tytułową swojej gazety. Zamieśćcie tylko najważniejsze informacje oraz odpowiednie ilustracje. Do wykonania zadania możecie wykorzystać pytania pomocnicze.

1. Czym się wyróżnia rzymska świątynia Panteon?
2. Jakie widowiska odbywały się w Koloseum i Circus Maximus?
3. W jakim celu wznoszono łuki triumfalne i kolumny?

Zadanie dla grupy IV

Wyobraźcie sobie, że jesteście grupą reporterów, która dzięki wehikułowi czasu przeniosła się do starożytnego Rzymu. Na podstawie wiadomości z podręcznika na s. 94 i materiałów zebranych za pomocą metody portfolio przedstawcie osiągnięcia Rzymian z dziedziny prawa w formie plakatu lub jako stronę tytułową swojej gazety. Zamieśćcie tylko najważniejsze informacje oraz odpowiednie ilustracje. Do wykonania zadania możecie wykorzystać pytania pomocnicze.

1. Jakie prawo początkowo obowiązywało w państwie rzymskim?
2. Dlaczego Rzymianie spisali prawo na XII tablicach?
3. Dlaczego przestrzeganie prawa jest ważne dla obywateli?

Dokonania starożytnych Rzymian

imię i nazwisko	
klasa	data

1 Podkreśl właściwe dokończenie każdego zdania.

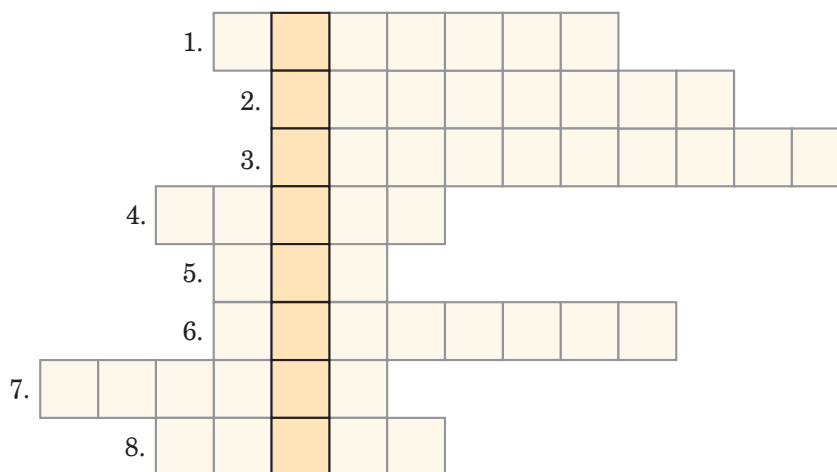
Eneasz, bohater poematu *Eneida*, był uciekinierem z

- A. Rzymu.
- B. Troi.
- C. Aten.
- D. Aleksandrii.

Na XII kamiennych tablicach starożytni Rzymianie zapisali

- A. legendę o powstaniu Rzymu.
- B. imiona swoich bogów.
- C. obowiązujące prawo.
- D. dokonania cesarza Trajana.

2 Rozwiąż krzyżówkę. Następnie napisz, co oznacza otrzymane hasło.

1. Najsłynniejsza świątynia rzymska poświęcona wszystkim bogom.
2. Nazwa największego amfiteatru wybudowanego w Rzymie w I wieku n.e.
3. Rzymski poeta, autor *Eneidy*.
4. Lud, którego kultura stała się wzorem dla rzymskiej sztuki.
5. Wierszowany utwór o tematyce biesiadnej, religijnej lub okolicznościowej.
6. Rzymska bogini sprawiedliwości.
7. Spisany zbiór przepisów prawnych.
8. Materiał wynaleziony przez Rzymian, który umożliwiał wznoszenie łuków i kopuł.

Hasło: _____ – _____

Arabowie i początki islamu

Cele lekcji:

Uczeń:

- poprawnie posługuje się terminami: oaza, Czarny Kamień, Allach, islam, muzułmanie, Mekka, Koran, meczet, kalif, dżihad,
- określa czas wydarzeń: 622 rok – ucieczka Mahometa z Mekki do Medyny,
- przedstawia warunki życia Arabów na Półwyspie Arabskim w pierwszej połowie VII wieku,
- tłumaczy, dlaczego Mekka jest najświętszym miastem muzułmanów,
- wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do powstania islamu,
- charakteryzuje postać Mahometa,
- wymienia pięć filarów islamu,
- wyjaśnia, dlaczego Arabowie w stosunkowo szybkim czasie podbili nowe ziemie,
- wskazuje na mapie zasięg terytorialny imperium arabskiego w pierwszej połowie VIII wieku oraz najważniejsze miasta związane ze światem muzułmańskim,
- wymienia największe osiągnięcia cywilizacyjne Arabów,
- wyjaśnia, jaki był wpływ Arabów na kulturę europejską.

Metody pracy:

- metoda aktywizująca – skrzynka pytań,
- rozmowa nauczająca (pogadanka),
- praca z podręcznikiem,
- praca z mapą,
- praca z tekstem źródłowym.

Formy pracy:

- indywidualna, grupowa, zbiorowa.

Środki dydaktyczne:

- podręcznik „Wczoraj i dziś 5” (s. 109–113),
- karta pracy „Arabowie i początki islamu”.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca

1. Czynności organizacyjne: sprawdzenie obecności, podanie tematu lekcji.
2. Nauczyciel przedstawia cel ogólny lekcji: omówienie zasad islamu i osiągnięć Arabów w średniowieczu.
3. Wybrani uczniowie przypominają, jakie religie mono-teistyczne powstały w starożytności, oraz przedstawiają osiągnięcia nauki i kultury bizantyjskiej.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel opowiada uczniom o sytuacji na Bliskim Wschodzie na początku VII wieku. Wyjaśnia, jaką rolę

w tym regionie odgrywały zarówno Bizancjum, jak i imperium perskie. Następnie opowiada o kontaktach Arabów z wyznawcami różnych religii.

2. Uczniowie po zapoznaniu się z tekstem „Arabowie” zamieszczonym na s. 109 podręcznika odpowiadają na pytania: „Jaki obszar początkowo zamieszkiwali Arabowie?”, „Czym zajmowali się Arabowie?”, „Jaką rolę odgrywała Mekka dla mieszkańców Półwyspu Arabskiego?”.
3. Klasa zostaje podzielona na cztery grupy. Każda z nich otrzymuje inny zestaw poleceń (przykładowe zadania zawarto w *Materiałach dla ucznia*). Drużyny opracowują różne zagadnienia: grupa I – Działalność Mahometa, grupa II – Zasady islamu, grupa III – Podboje Arabów, grupa IV – Osiągnięcia Arabów. Uczniowie korzystają z wiadomości z podręcznika.
4. Grupy wyznaczają lidera, który prezentuje wykonane zadanie klasie. Następnie uczniowie rozwiązują zadanie 1. z karty pracy „Arabowie i początki islamu”.
5. Na podstawie mapy „Imperium arabskie” zamieszczonej na s. 111 podręcznika uczniowie wskazują kierunki podbojów arabskich oraz wymieniają główne ośrodki kulturalne muzułmanów.
6. W dalszej części lekcji nauczyciel tłumaczy uczniom, w jaki sposób muzułmanie mierzą czas.
7. Nauczyciel dzieli klasę na trzy drużyny. Ogłasza konkurs wiedzy o Arabach oraz islamie i przeprowadza go metodą skrzynki pytań. Stawia na ławce pudełko z przygotowanymi wcześniej kartkami (przykładowe pytania i polecenia zamieszczono w *Materiałach dla nauczyciela*). Przedstawiciel pierwszej grupy losuje jedno zadanie i odczytuje je pozostałym członkom zespołu. Po krótkiej naradzie uczniowie udzielają odpowiedzi. Jeżeli nauczyciel uzna ją za poprawną, przyznaje grupie jeden punkt. W przeciwnym razie na pytanie może odpowiedzieć ta drużyna, której reprezentant najszybciej podniesie rękę. Następnie do losowania przystępują kolejne zespoły. Gdy wszystkie kartki zostaną wyjęte z pudełka, drużyny liczą zdobyte punkty.
8. Na polecenie nauczyciela uczniowie czytają tekst źródłowy „Arabowie poznają naukę starożytnych Greków” zamieszczony na s. 112 podręcznika. Następnie wszyscy wykonują zadania 1. i 2. z ramki „Praca z tekstem źródłowym”.

Faza podsumowująca

W ramach podsumowania lekcji ochotnicy odpowiadają na pytanie nauczyciela, czy dostrzegają podobieństwa występujące między chrześcijaństwem a islamem. Następnie uzasadniają swoje stanowiska.

Zadanie domowe

Wykonaj zadanie 2. i 3. z karty pracy „Arabowie i początki islamu”.

Zadanie domowe dla chętnych

Wykonaj pisemnie zadanie 5. ze s. 113 podręcznika.

Materiały dla nauczyciela

Krótki opis metody aktywizującej – skrzynka pytań

Metoda ta może być wykorzystywana do podsumowań i powtórzeń większych partii materiału. Jej konkursowa forma, oparta na idei zdrowej rywalizacji, sprzyja utrwaleniu wiadomości i zachęca uczniów do sprawdzenia stopnia opanowania wiedzy z danego zakresu i aktywnego uczestniczenia w zajęciach. Po zrealizowaniu określonych treści

nauczyciel przygotowuje kartoniki z pytaniami, które następnie umieszcza w pudełku. W zależności od przyjętej formy uczniowie mogą uczestniczyć w konkursie indywidualnie bądź grupowo. Wygrywa ten uczeń lub zespół, który udzieli prawidłowych odpowiedzi na najwięcej pytań.

Przykładowe pytania do skrzynki pytań

Jaką część świata początkowo zamieszkiwali Arabowie?

Jakie były główne zajęcia Arabów zamieszkujących tereny pustynne?

Gdzie znajdowała się świątynia zwana Kaaba?

Dlaczego do Kaaby pielgrzymowali wszyscy Arabowie niezależnie od tego, jakie wyznawali bóstwa?

Co to jest oaza?

Co w języku arabskim oznacza słowo „islam”?

Co w języku arabskim oznacza słowo „Allah”?

Kto według tradycji islamu zesłał objawienia Mahometowi?

W którym roku doszło do ucieczki Mahometa z Mekki?

Dokąd udał się Mahomet po opuszczeniu Mekki?

Jak nazywa się święta księga islamu?

Co zostało spisane w Koranie?

Jakich pięciu zasad powinien przestrzegać pobożny muzułmanin?

Co to jest meczet?

Jaką nazwą określa się obowiązek umacniania wiary, w tym za pomocą walki?

Od kogo Arabowie przejęli wiele osiągnięć matematycznych?

Co to jest arabeska?

Kim byli kalifowie?

Materiały dla ucznia

Zadanie dla grupy I

Przygotujcie informacje na temat działalności Mahometa. Skorzystajcie z tekstu „Działalność Mahometa” ze s. 109 podręcznika. Następnie odpowiedzcie na podane pytania.

1. Skąd pochodził Mahomet?
2. W jaki sposób Mahomet został prorokiem?
3. Co oznacza słowo „islam”?
4. Dlaczego rok 622 jest ważny dla muzułmanów?

Zadanie dla grupy II

Przygotujcie informacje dotyczące islamu. Skorzystajcie z tekstu „Zasady islamu” i ramki „Meczety” ze s. 110 podręcznika. Następnie odpowiedzcie na podane pytania.

1. Czym dla wyznawców islamu jest Koran?
2. Jakich pięciu zasad powinien przestrzegać pobożny muzułmanin?
3. W jaki sposób modlą się muzułmanie?
4. Dlaczego meczety są ważne dla wyznawców islamu?

Zadanie dla grupy III

Przygotujcie informacje na temat podbojów arabskich. Skorzystajcie z tekstu „Podboje Arabów” oraz z mapy „Imperium arabskie” ze s. 111 podręcznika. Następnie odpowiedzcie na podane pytania.

1. Kto przejął zwierzchnictwo nad muzułmanami po śmierci Mahometa?
2. Co oznacza słowo „dżihad”?
3. Na jakich kontynentach rozciągało się imperium arabskie?
4. Co ułatwiało Arabom szybkie podporządkowanie nowo zdobytych ziem?

Zadanie dla grupy IV

Przygotujcie informacje na temat osiągnięć cywilizacyjnych Arabów. Skorzystajcie z tekstu „Osiągnięcia Arabów” ze s. 112 podręcznika. Następnie odpowiedzcie na podane pytania.

1. Jakie nauki zostały rozwinięte przez arabskich uczonych?
2. W wytwarzaniu jakich przedmiotów wyspecjalizowali się arabscy rzemieślnicy?
3. Co przyczyniło się do upowszechnienia osiągnięć cywilizacji Dalekiego Wschodu w Europie?
4. W jaki sposób Arabowie przyczynili się do upowszechnienia dzieł starożytnych Greków?

Arabowie i początki islamu

imię i nazwisko	
klasa	data

1 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

Ucieczka Mahometa z Mekki do Medyny wydarzyła się w VII wieku.	P	F
Islam to religia monoteistyczna.	P	F
Czarny Kamień znajduje się w Bagdadzie.	P	F
Wyznawcy islamu nazywają Boga imieniem Jahwe.	P	F
Kalifowie byli uważani za następców Mahometa.	P	F

2 Napisz, jakie trzy z pięciu filarów islamu zostały przedstawione na zdjęciach.

3 Połącz pojęcia z odpowiednimi wyjaśnieniami. Jedno z nich jest niepotrzebne. Do litery z hasłem dopisz właściwą cyfrę z definicją.

- A. Koran
- B. meczet
- C. oaza
- D. Mekka

1. najświętsze miasto muzułmanów
2. element zdobienia wykorzystujący wzory roślinne i geometryczne
3. święta księga islamu
4. miejsce na pustyni, w którym występuje woda pitna
5. świątynia muzułmańska

A – _____ B – _____ C – _____ D – _____

Wyprawy krzyżowe

Cele lekcji:

Uczeń:

- poprawnie posługuje się terminami: Ziemia Święta, synod, krucjata, wyprawa krzyżowa, krzyżowiec, zakon rycerski, Królestwo Jerozolimskie,
- określa czas wydarzeń: 1095 rok – synod w Clermont, 1096 rok – pierwsza krucjata, 1099 rok – zdobycie Jerozolimy, 1291 rok – upadek Akki,
- opowiada o sytuacji panującej w Ziemi Świętej w okresie średniowiecza,
- omawia przyczyny wypraw krzyżowych,
- wskazuje na mapie trasy krucjat oraz Królestwo Jerozolimskie,
- wyjaśnia, w jakim celu powstały zakony rycerskie,
- opisuje poszczególne zakony rycerskie: Krzyżaków, joannitów, templariuszy,
- przedstawia pozytywne i negatywne skutki wypraw krzyżowych.

Metody:

- metoda aktywizująca – jigsaw (puzzle),
- rozmowa nauczająca (pogadanka),
- praca z podręcznikiem,
- praca z mapą,
- praca z tekstem źródłowym.

Formy pracy:

- indywidualna,
- grupowa,
- zbiorowa.

Środki dydaktyczne:

- podręcznik „Wczoraj i dziś 5” (s. 122–127),
- karta pracy „Wyprawy krzyżowe”.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca

1. Czynności organizacyjne: sprawdzenie obecności, podanie tematu lekcji.
2. Nauczyciel przedstawia cel ogólny lekcji: omówienie przyczyn i skutków wypraw krzyżowych.
3. Wybrani uczniowie przypominają, w jaki sposób doszło do powstania islamu i jakie ziemie opanowali muzułmanie w VII i VIII wieku.

Faza realizacyjna

1. Uczniowie zapoznają się z tekstem „Ziemia Święta w średniowieczu” zamieszczonym na s. 122 podręcznika. Ich zadaniem jest udzielenie odpowiedzi na pytania:
 - „Dlaczego Palestyna często jest nazywana Ziemią Świętą?”

– „Dlaczego Europejczycy chętnie pielgrzymowali do Ziemi Świętej?”

– „Jaki był stosunek Arabów, a potem Turków do chrześcijańskich pielgrzymów?”

2. Nauczyciel omawia przyczyny wypraw krzyżowych: osłabienie państw arabskich, trudności pielgrzymów udających się do Ziemi Świętej oraz ekspansję Turków. Wyjaśnia przy tym znaczenie synodu w Clermont zwołanego w 1095 roku, w trakcie którego papież Urban II wezwał do wyzwolenia Ziemi Świętej z rąk muzułmanów. Tłumaczy także terminy „krucjata” i „krzyżowiec”.
3. Wskazany uczeń czyta na głos tekst źródłowy „Apel papieża Urbana II” zamieszczony na s. 123 podręcznika. Następnie ochotnicy wykonują zadania 1. i 2. z ramki „Praca z tekstem źródłowym”.
4. Nauczyciel przydziela uczniom zadania do realizacji metodą jigsaw (puzzli) (opis metody został zamieszczony w *Materiałach dla nauczyciela*). W tym celu klasa zostaje podzielona na trzy grupy. Pierwsza drużyna na podstawie tekstu „Dwa stulecia krucjat” i mapy „Wyprawy krzyżowe” ze s. 124 podręcznika przygotowuje wiadomości dotyczące wypraw krzyżowych organizowanych przez chrześcijan z Europy. Druga grupa, na podstawie tekstu „Zakony rycerskie” i ramki „Rycerze-zakonnicy” ze s. 125 podręcznika, gromadzi informacje na temat zakonów rycerskich. Trzeci zespół na podstawie tekstu „Skutki wypraw krzyżowych” ze s. 126 podręcznika zbiera wiadomości na temat pozytywnych i negatywnych skutków krucjat. Instrukcje z poleceniami dla poszczególnych drużyn znajdują się w *Materiałach dla ucznia*.
5. Po upływie wyznaczonego czasu nauczyciel ponownie dzieli klasę na grupy, tak aby w każdym zespole znaleźli się przedstawiciele drużyn I, II i III. Kolejno przekazują oni zebrane informacje pozostałym członkom nowej grupy.
6. Uczniowie wykonują zadania 1., 2. i 3. z karty pracy „Wyprawy krzyżowe”, a następnie wskazane osoby prezentują swoje odpowiedzi. Pod koniec lekcji nauczyciel opowiada klasie o działalności dyplomatycznej i dobroczynnej zakonu joannitów we współczesnym świecie.

Faza podsumowująca

Uczniowie zapoznają się z wybranymi przez nauczyciela zagadnieniami zawartymi w „Na co będę zwracać uwagę” ze s. 122 podręcznika. Następnie wskazane osoby wypowiadają się na temat tych zagadnień.

Zadanie domowe

Wykonaj zadanie 4. z karty pracy „Wyprawy krzyżowe”.

Zadanie domowe dla chętnych

Wykonaj pisemnie zadanie 4. ze s. 127 podręcznika.

Materiały dla nauczyciela

Krótki opis metody aktywizującej – jigsaw (puzzle)

Podczas lekcji prowadzonych tą metodą zespół klasowy jest dzielony na grupy. Każda z nich opracowuje wybrane zagadnienia. Następnie uczniowie zostają podzieleni w taki sposób, aby we wszystkich nowo powstałych drużynach

znalazł się jeden przedstawiciel każdego z istniejących wcześniej zespołów. Uczniowie wymieniają się zebranymi wiadomościami. Metoda jigsaw (puzzle) uczy współpracy oraz precyzji w przekazywaniu konkretnych informacji.

Materiały dla ucznia

Zadanie dla grupy I

Jesteście grupą historyków, którzy poszukują informacji na temat wypraw krzyżowych. Zapoznacie się z tekstem „Dwa stulecia krucjat” i mapą „Wyprawy krzyżowe” ze s. 124 podręcznika. Następnie odpowiedzcie na następujące pytania.

1. W którym roku doszło do pierwszej wyprawy krzyżowej?
2. Z jakich krajów pochodzili uczestnicy pierwszej wyprawy krzyżowej?
3. W jaki sposób doszło do powstania Królestwa Jerozolimskiego?
4. Ile odbyło się krucjat?

Zadanie dla grupy II

Jesteście grupą historyków, którzy poszukują informacji na temat zakonów rycerskich. Zapoznacie się z tekstem „Zakony rycerskie” i ramką „Rycerze-zakonnicy” ze s. 125 podręcznika. Następnie odpowiedzcie na następujące pytania.

1. Jakie były główne zadania zakonów rycerskich?
2. Komu podlegały wszystkie zakony rycerskie?
3. Jakie zakony rycerskie powstały podczas wypraw krzyżowych?
4. Jaki los spotkał poszczególne zakony rycerskie po klęsce krucjat?

Zadanie dla grupy III

Jesteście grupą historyków, którzy poszukują informacji na temat pozytywnych i negatywnych skutków krucjat. Zapoznacie się z tekstem „Skutki wypraw krzyżowych” ze s. 126 podręcznika. Następnie odpowiedzcie na następujące pytania.

1. Dlaczego główny cel krucjat nie został zrealizowany?
2. Jakie były negatywne skutki wypraw krzyżowych?
3. Jakie były pozytywne skutki wypraw krzyżowych?
4. Jakie pozostałości po krzyżowcach na Bliskim Wschodzie przetrwały do dzisiejszych czasów?

Wyprawy krzyżowe

imię i nazwisko	
klasa	data

- 1** Dokończ zdanie. Otocz kółkiem odpowiedź A. albo B. i jej dokończenie 1., 2. lub 3.

Papież Urban II podczas synodu w Clermont w

A. 1095 roku	zwrócił się z apelem o wyzwolenie Ziemi Świętej z rąk	1. Arabów.
B. 1291 roku		2. Bizantyjczyków.
		3. Turków.

- 2** Wstaw znak „x” w kratki obok stwierdzeń odnoszących się do zakonu templariuszy.

- Zwany był również zakonem maltańskim.
- Rycerze zakonnici nosili białe stroje z czerwonym krzyżem na piersi.
- Po klęsce krucjat zakon utworzył silne państwo nad Bałtykiem.
- Członkowie zakonu pochodzili głównie z Francji.
- Zakon został zlikwidowany w XIV wieku przez papieża.

- 3** Wskaż spośród podanych wydarzeń to, które było chronologicznie pierwsze, i wpisz obok niego literę A. Wskaż spośród podanych wydarzeń to, które było chronologicznie ostatnie, i wpisz obok niego literę B.

Wydarzenie	Litera
Powstanie Królestwa Jerozolimskiego	
Utworzenie zakonu joannitów	
Zdobycie Jerozolimy przez krzyżowców	
Wyruszenie czwartej krucjaty	

- 4** Podaj po dwa skutki pozytywne i negatywne wypraw krzyżowych.

Pozytywne skutki: _____

Negatywne skutki: _____

System feudalny

Cele lekcji:

Uczeń:

- poprawnie posługuje się terminami: senior, wasal, społeczeństwo feudalne, hołd lenny, drabina feudalna, lenno, możnowładca, przywilej, stan, duchowieństwo, szlachta, mieszczaństwo, chłopci,
- wyjaśnia, na czym polegała zależność między seniorem a wasalem,
- opisuje ceremonię złożenia hołdu lennego,
- wymienia główne stany społeczeństwa średniowiecznego,
- tłumaczy, czym była drabina feudalna,
- omawia prawa i obowiązki poszczególnych stanów w średniowieczu,
- wyraża swoją opinię na temat systemu feudalnego,
- przedstawia różnice występujące pomiędzy społeczeństwem średniowiecznym a współczesnym.

Metody:

- metoda aktywizująca – mapa myśli,
- rozmowa nauczająca (pogadanka),
- praca z podręcznikiem.

Formy pracy:

- indywidualna,
- zbiorowa.

Środki dydaktyczne:

- podręcznik „Wczoraj i dziś 5” (s. 132–135),
- zeszyt ćwiczeń „Wczoraj i dziś 5” (s. 72–73),
- karta pracy „System feudalny”.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca

1. Czynności organizacyjne: sprawdzenie obecności, podanie tematu lekcji.
2. Nauczyciel przedstawia cel ogólny lekcji: omówienie zależności pomiędzy seniorem a wasalem oraz poznanie obowiązków i praw poszczególnych stanów społecznych w średniowieczu.
3. Wybrani uczniowie przypominają, na jakie grupy było podzielone społeczeństwo starożytnego Rzymu oraz na czym polegał spór o inwestyturę w średniowieczu.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel opowiada, w jaki sposób władcy rządzili swoimi państwami we wczesnym średniowieczu. Omawia zasadę, według której władca posiadał na własność cały kraj, co dawało mu kontrolę nad wszystkimi ziemiami. Następnie wyjaśnia, z jakiego powodu królowie lub książęta zaczęli przekazywać część swoich posiadłości rycerzom, duchownym czy dworzanom.

2. Prowadzący zajęcia tłumaczy uczniom termin „senior”, „wasal” i „lenno”. Wyjaśnia także, dlaczego społeczeństwo seniorów i wasali nazywamy społeczeństwem feudalnym. Wskazana osoba odpowiada na pytanie: „Kogo wspólnie określamy mianem seniora?”.
3. Po przeczytaniu przez uczniów tekstu z ramki „Hołd lenny” ze s. 132 podręcznika opisują, jak wyglądała uroczystość hołdu lennego. Nauczyciel podkreśla znaczenie otrzymanych przez wasala symboli nadania lenna.
4. Na podstawie ilustracji znajdującej się w ramce „Drabina feudalna” ze s. 133 podręcznika uczniowie zapoznają się z systemem zależności między poszczególnymi seniorami i wasalami w średniowieczu. Charakteryzują również grupy społeczne znajdujące się na określonych stopniach drabiny feudalnej.
5. Uczniowie otrzymują od nauczyciela karty pracy „System feudalny” i uzupełniają mapę myśli (krótki opis tej metody aktywizującej i przykładowo uzupełniony schemat zamieszczono w *Materiałach dla nauczyciela*) dotyczącą społeczeństwa stanowego w średniowieczu. Na schematach umieszczają najważniejsze informacje dotyczące poszczególnych stanów, związane z ich prawami i obowiązkami. Podczas realizacji zadania korzystają z informacji zawartych pod ilustracjami i w tekście „Społeczeństwo stanowe w średniowieczu” ze s. 134 podręcznika. Po wykonaniu zadania wskazani uczniowie zapisują swoje propozycje w odpowiednich miejscach mapy myśli narysowanej na tablicy.
6. Informacje zebrane za pomocą mapy myśli stanowią punkt wyjścia do dyskusji na temat oceny systemu feudalnego w średniowieczu. Nauczyciel wyjaśnia, z czego wynikały nierówności występujące pomiędzy poszczególnymi grupami społecznymi. Uczniowie wyrażają swoje opinie na temat podziałów społecznych w średniowieczu. Po wysłuchaniu wszystkich wypowiedzi prowadzący zajęcia dokonuje ich podsumowania.
7. Cała klasa czyta tekst „Współczesne społeczeństwo” na s. 135 podręcznika. Chętna osoba udziela odpowiedzi na pytanie: „Jak przez wieki zmieniła się pozycja społeczna ludzi uprawiających ziemię?”.

Faza podsumowująca

Uczniowie zapoznają się z wybranymi przez nauczyciela zagadnieniami zawartymi w „Na co będę zwracać uwagę” ze s. 132 podręcznika. Następnie wskazane osoby wyповідаją się na temat tych zagadnień.

Zadanie domowe

Wykonaj zadanie 2. i 3. ze s. 72 zeszytu ćwiczeń.

Zadanie domowe dla chętnych

Wykonaj zadanie 6. ze s. 73 zeszytu ćwiczeń.

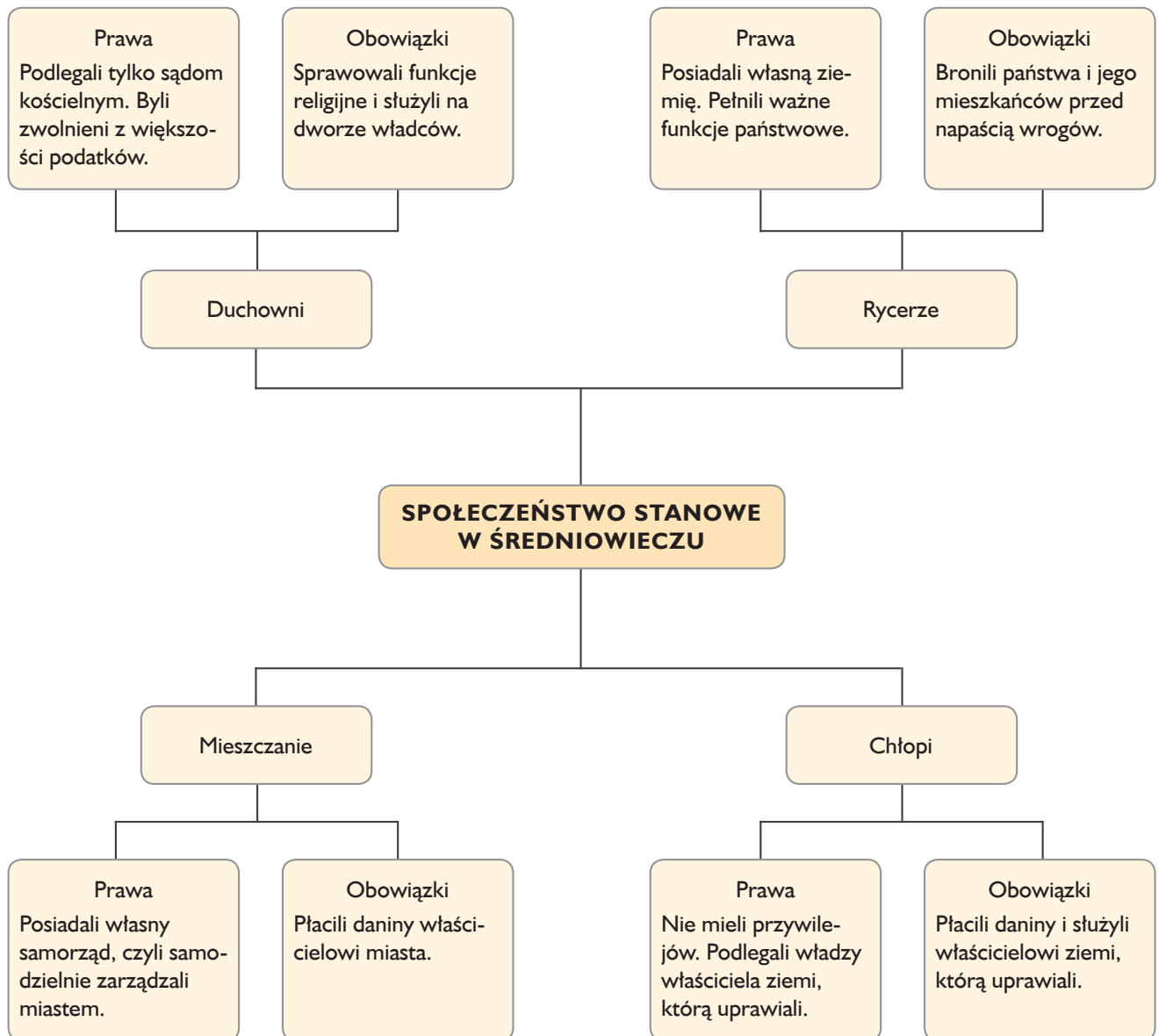
Materiały dla nauczyciela

Krótki opis metody aktywizującej – mapa myśli

Mapa myśli (mapa mentalna) to metoda polegająca na graficznym przedstawieniu omawianego zagadnienia. W jej ramach uczniowie łączą ze sobą pojęcia i symbole na zasadzie wolnych skojarzeń. Powstaje w ten sposób schemat prezentujący omawiany temat i związki zachodzące między

jego poszczególnymi elementami. Podczas tworzenia mapy każdy uczeń ma możliwość zaprezentowania swoich pomysłów i skojarzeń. Uzyskany schemat może posłużyć później jako notatka z lekcji, bardzo przydatna przy powtarzaniu wiadomości, na przykład przed sprawdzianem.

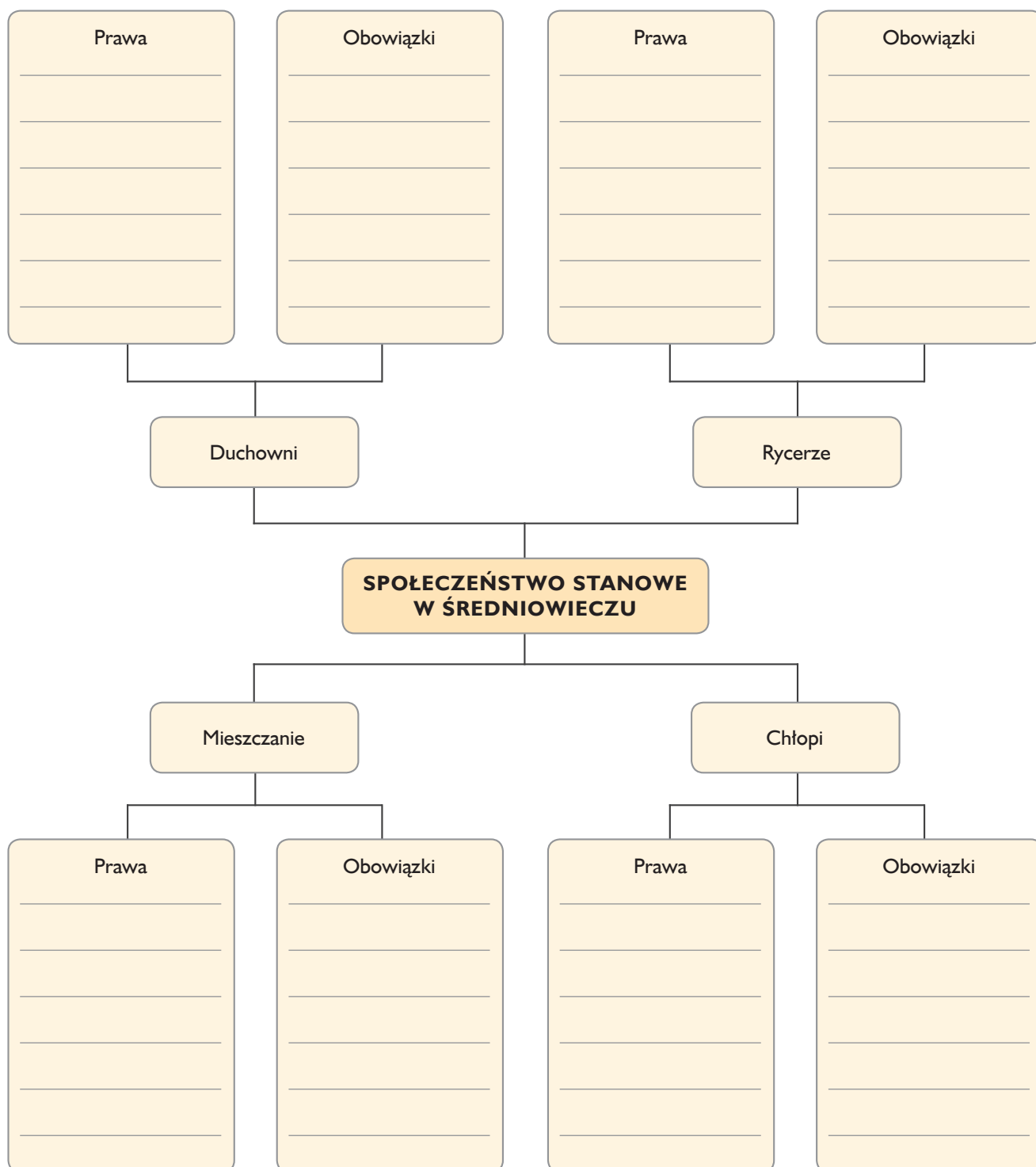
Przykładowo uzupełniona mapa myśli dotycząca zagadnienia „Społeczeństwo stanowe w średniowieczu”

System feudalny

imię i nazwisko
klasa
data

I Uzupełnij mapę myśli dotyczącą społeczeństwa stanowego w średniowieczu.

Średniowieczne miasto i wieś

imię i nazwisko

klasa

data

- 1** Przyjrzyj się zamieszczonej ilustracji przedstawiającej średniowieczne miasto. Wyobraź sobie, że właśnie się tam znajdujesz. Napisz krótki list do rodziny, w którym opisz swoje wrażenia z tego miejsca.

- 2** Połącz pojęcia z odpowiednimi wyjaśnieniami. Jedno z nich jest niepotrzebne. Do litery z hasłem dopisz właściwą cyfrę z definicją.

- A. barbakan
- B. sukiennice
- C. ratusz
- D. kamienice

- 1. siedziba władz miejskich
- 2. miejsce mielenia zboża na mąkę
- 3. hala targowa, w której handlowano sukniem
- 4. domy patrycjuszki wznoszone w pobliżu rynku
- 5. element obrony miasta zabezpieczający główną bramę wjazdową

A – _____ B – _____ C – _____ D – _____

Sztuka średniowieczna

Cele lekcji:

Uczeń:

- poprawnie posługuje się terminami: styl romański, styl gotycki, rozeta, portal, witraż, apsyda, miniatura, rzeźbiarz, *Biblia pauperum*,
- wyjaśnia, jakie były główne zadania sztuki w okresie średniowiecza,
- wyjaśnia, dlaczego dzieła sztuki średniowiecznej były nazywane Biblią dla ubogich,
- przedstawia główne cechy stylu romańskiego i gotyckiego w architekturze,
- rozpoznaje romańskie i gotyckie zabytki architektoniczne,
- wymienia dziedziny sztuki, które rozwijały się w średniowieczu,
- omawia dokonania sztuki średniowiecznej.

Metody:

- metoda aktywizująca – portfolio,
- metoda aktywizująca – plakat,
- rozmowa nauczająca (pogadanka),
- praca z podręcznikiem,
- praca z infografiką,
- praca z materiałami ilustracyjnymi.

Formy pracy:

- indywidualna,
- grupowa,
- zbiorowa.

Środki dydaktyczne:

- podręcznik „Wczoraj i dziś 5” (s. 153–157),
- zeszyt ćwiczeń „Wczoraj i dziś 5” (s. 84–85).

Przygotowanie do lekcji:

Tydzień przed zaplanowaną lekcją nauczyciel poleca uczniom zgromadzenie materiałów (zdjęć, ilustracji i krótkich opisów) dotyczących sztuki średniowiecza – rzeźby, malarstwa oraz architektury w stylu romańskim i gotyckim. Zebrane materiały, w tym ilustracje, uczniowie umieszczają w teczkach (opis metody portfolio znajduje się w *Materiałach dla nauczyciela*).

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca

1. Czynności organizacyjne: sprawdzenie obecności, podanie tematu lekcji.
2. Nauczyciel przedstawia cel ogólny lekcji: poznanie charakterystycznych cech sztuki średniowiecznej.

3. Wybrani uczniowie przypominają, jakie były osiągnięcia starożytnych Rzymian w budownictwie oraz czym zajmowali się zakonnicy w średniowieczu.
4. Prowadzący zajęcia omawia ocenione teczki portfolio oraz informuje, że będzie można je wykorzystać podczas lekcji. Osoby, które najlepiej przygotowały materiały, zostaną liderami grup.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel wyjaśnia związek sztuki średniowiecznej z chrześcijaństwem. Przedstawia jej główne zadania, którymi było głoszenie chwały bożej oraz przybliżanie ludziom zasad wiary. Podkreśla przy tym, że dzięki malowidłom i rzeźbom religijnym było możliwe poznanie przez niepiśmiennych ludzi treści Pisma Świętego. Następnie tłumaczy, dlaczego te dzieła były nazywane po łacinie *Biblia pauperum*, czyli Biblią dla ubogich.
2. Prowadzący zajęcia przydziela uczniom zadania do realizacji metodą plakatu (opis metody został zamieszczony w *Materiałach dla nauczyciela*). W tym celu klasa zostaje podzielona na cztery grupy. Każda z nich otrzymuje inne polecenie (zadania zamieszczono w *Materiałach dla ucznia*), arkusz szarego papieru i flamastry. Grupa pierwsza zaprezentuje cechy charakterystyczne dla architektury romańskiej w Europie, druga dla architektury gotyckiej w Europie, trzecia przedstawia wybrane dzieła średniowieczne z dziedziny malarstwa lub rzeźby powstałe w regionie. Z kolei zadaniem drużyny czwartej jest prezentacja wybranych zabytków architektury romańskiej i gotyckiej w regionie.
3. Podczas wykonywania zadań uczniowie przygotowują plakaty, na których zaprezentują najważniejsze informacje dotyczące przydzielonego zagadnienia. Do jego opracowania wykorzystują również materiały zebrane w portfolio, teksty i ilustracje ze s. 153, 156–157 podręcznika, a także infografikę ze s. 154–155 podręcznika. Uczniowie mogą wymieniać się zawartością swoich teczek tematycznych. W tym czasie nauczyciel nadzoruje pracę uczniów i organizuje miejsce na wystawę plakatów.
4. Po upływie 20 minut liderzy grup prezentują wykonane plakaty i zawieszają je na tablicy lub wyznaczonym miejscu, tworząc wystawę. Nauczyciel uzupełnia wiadomości tak, aby prace uczniów zawierały informacje o charakterystycznych cechach sztuki średniowiecznej występujących w architekturze, malarstwie i rzeźbie.
5. Prowadzący zajęcia wyjaśnia, dlaczego na terenie Polski znajduje się więcej budowli gotyckich niż romańskich.

Faza podsumowująca

Uczniowie zapoznają się z wybranymi przez nauczyciela zagadnieniami zawartymi w „Na co będę zwracać uwagę” ze s. 153 podręcznika. Następnie wskazane osoby wypowiadają się na temat tych zagadnień.

Zadanie domowe

Przygotuj krótką notatkę z lekcji dotyczącą charakterystycznych cech architektury romańskiej i gotyckiej. Podaj także pod dwa przykłady zabytków z Europy lub ze swojego regionu wybudowanych w tych stylach.

Zadanie domowe dla chętnych

Wykonaj zadanie 6. ze s. 85 zeszytu ćwiczeń.

Materiały dla nauczyciela**Krótki opis metody aktywizującej – portfolio**

Portfolio jest metodą aktywizującą, która polega na zebraniu i umieszczeniu w tematycznej teczce informacji oraz materiału ilustracyjnego na temat danego zagadnienia. Przy wyszukiwaniu materiałów uczniowie korzystają z różnych źródeł, np. ze słowników, z encyklopedii, albumów, prasy i internetu. Metoda portfolio uczy

samodzielnego wyszukiwania potrzebnych wiadomości oraz ich segregowania i wartościowania, a dzięki wymianianiu się materiałami zachęca i motywuje do współpracy. Ważnym założeniem tej metody jest również jej interdyscyplinarność – uczniowie pogłębiają bowiem swoją wiedzę z różnych dziedzin.

Krótki opis metody aktywizującej – plakat

Podczas lekcji prowadzonych tą metodą zespół klasowy jest dzielony na grupy. Każda z nich opracowuje wybrane zagadnienia, które zostanie przedstawione w formie plakatu. Może on przybrać postać pierwszej strony gazety, na której znajdują się najważniejsze informacje wraz

z odpowiednimi ilustracjami. Następnie liderzy poszczególnych grup prezentują prace na forum całej klasy. Metoda plakatu uczy współpracy oraz właściwego przedstawienia zdobytej wiedzy.

Materiały dla ucznia**Zadanie dla grupy I**

Przygotujcie w formie plakatu najważniejsze informacje o architekturze w stylu romańskim w Europie. Ze zgromadzonych przez Was materiałów wybierzcie odpowiednie ilustracje. Następnie zaprezentujcie efekty swojej pracy na forum klasy.

Zadanie dla grupy II

Przygotujcie w formie plakatu najważniejsze informacje o architekturze w stylu gotyckim w Europie. Ze zgromadzonych przez Was materiałów wybierzcie odpowiednie ilustracje. Następnie zaprezentujcie efekty swojej pracy na forum klasy.

Zadanie dla grupy III

Przygotujcie w formie plakatu najważniejsze informacje o wybranych średniowiecznych dziełach z dziedziny malarstwa lub rzeźby powstałych na obszarze Waszego regionu. Ze zgromadzonych przez Was materiałów wybierzcie odpowiednie ilustracje. Następnie zaprezentujcie efekty swojej pracy na forum klasy.

Zadanie dla grupy IV

Przygotujcie w formie plakatu najważniejsze informacje o wybranych zabytkach architektury w stylu romańskim i gotyckim w Waszym regionie. Ze zgromadzonych przez Was materiałów wybierzcie odpowiednie ilustracje. Następnie zaprezentujcie efekty swojej pracy na forum klasy.

Mieszko I i początki Polski

Cele lekcji:

Uczeń:

- poprawnie posługuje się terminami: dynastia, plemię, pogaństwo, Piastowie, Polanie, biskupstwo, margrabia,
- określa czas wydarzenia: 966 rok – chrzest Polski, 972 rok – bitwa pod Cedynią,
- wyjaśnia pochodzenie nazwy „Polska”,
- wyjaśnia, w jaki sposób powstało państwo polskie,
- przedstawia dokonania Mieszka I,
- wskazuje na mapie ziemie wchodzące w skład państwa Mieszka I oraz sąsiadów Polski,
- podaje przyczyny przyjęcia chrztu przez Mieszka I,
- określa znaczenie chrystianizacji dla sytuacji wewnętrznej i zewnętrznej Polski,
- wymienia korzyści płynące dla Polski z przyjęcia chrześcijaństwa,
- wyjaśnia, dlaczego doszło do wojny z margrabią Hodo-nem i bitwy pod Cedynią.

Metody:

- metoda aktywizująca – analiza SWOT,
- rozmowa nauczająca (pogadanka),
- praca z podręcznikiem,
- praca z mapą.

Formy pracy:

- indywidualna,
- grupowa,
- zbiorowa.

Środki dydaktyczne:

- podręcznik „Wczoraj i dziś 5” (s. 165–169),
- zeszyt ćwiczeń „Wczoraj i dziś 5” (s. 90–91),
- karta pracy „Mieszko I i początki Polski”.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca

1. Czynności organizacyjne: sprawdzenie obecności, podanie tematu lekcji.
2. Nauczyciel prezentuje podstawowy cel lekcji: przedstawienie przyczyn przyjęcia przez Polskę chrześcijaństwa i następstw tego wydarzenia.
3. Wskazani uczniowie przypominają, jakie były wierzenia Słowian oraz wymieniają plemiona słowiańskie zamieszkujące polskie ziemie w X wieku.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel przedstawia okoliczności powstania państwa Polan oraz mówi o dynastii piastowskiej jako pierwszym rodzie panującym. Omawia także podboje nowych ziem przez Mieszka I. Następnie wyjaśnia pochodzenie nazwy „Polska”.

2. Na podstawie mapy „Polska Mieszka I” znajdującej się na s. 168 podręcznika uczniowie wymieniają sąsiadów Polski w X wieku. Prowadzący zajęcia charakteryzuje sytuację Mieszka I jako władcy rządzącego państwem pogańskim. Dodatkowo wyjaśnia termin „pogaństwo”. W dalszej części lekcji tłumaczy, z jakich przyczyn doszło do przyjęcia przez Polskę chrztu. Podkreśla przy tym wyższy poziom cywilizacyjny krajów chrześcijańskich.
3. Uczniowie zapoznają się z tekstem „Polska w gronie państw chrześcijańskich” ze s. 167 podręcznika. Następnie odpowiadają, jak zmiany zaszły w państwie Mieszka I po przyjęciu przez niego chrztu. Prowadzący zajęcia omawia pozostałe skutki związane z pojawieniem się na ziemiach polskich chrześcijaństwa.
4. Nauczyciel rysuje na tablicy tabelę do analizy SWOT dotyczącej hasła „Chrzest Polski”, a także wyjaśnia zasady pracy tą metodą (opis metody oraz jej realizację zamieszczono w *Materiałach dla nauczyciela*). Uczniowie w parach analizują mocne i słabe strony przyjęcia chrztu przez Mieszka I. Zastanawiają się także nad szansami i zagrożeniami wynikającymi z przyłączenia się Polski do kręgu kultury chrześcijańskiej (instrukcja dla par znajduje się w *Materiałach dla ucznia*).
5. Na polecenie prowadzącego zajęcia uczniowie uzupełniają tabelę zamieszczoną w zadaniu 1. z karty pracy „Mieszko I i początki Polski”. Po upływie wyznaczonego czasu wskazane osoby prezentują swoje odpowiedzi na forum klasy. W końcowym etapie realizacji zadania uczniowie wypełniają pod kierunkiem nauczyciela schemat analizy SWOT zapisany na tablicy.
6. Nauczyciel opowiada o stosunkach polsko-niemieckich w X wieku. Wyjaśnia, że przyjęcie chrześcijaństwa przez Mieszka I nie zagwarantowało bezpieczeństwa zachodniej granicy jego państwa. Zwraca przy tym uwagę na bitwę pod Cedynią, czyli pierwszą znaną bitwę w dziejach Polski.

Faza podsumowująca

Uczniowie zapoznają się z zagadnieniami zawartymi w „Na co będę zwracać uwagę” ze s. 165 podręcznika. Następnie wskazane osoby udzielają odpowiedzi na zadane pytania.

Zadanie domowe

Wykonaj zadanie 5. i 6. ze s. 91 zeszytu ćwiczeń.

Zadanie domowe dla chętnych

Wykonaj pisemnie zadanie 4. ze s. 169 podręcznika.

Materiały dla nauczyciela

Krótki opis metody aktywizującej – analiza SWOT

Analiza SWOT to metoda polegająca na zbiorowym rozpatrywaniu określonego zagadnienia. Jej nazwa pochodzi od pierwszych liter angielskich słów: *strengths* (mocne strony), *weaknesses* (słabe strony), *opportunities* (szanse) i *threats* (zagrożenia). Dokonując analizy SWOT, uczniowie pracują w grupach nad rozwiązaniem problemu przedstawionego przez nauczyciela. Wymaga to od nich ustosunkowania się do omawianej kwestii i zgromadzenia

odpowiednich argumentów. W tym celu uzupełniają specjalnie przygotowaną tabelę. Dzięki tej metodzie mogą dokładnie przeanalizować podejmowane decyzje oraz ustalić ich możliwe skutki – zarówno pozytywne, jak i negatywne. Poznają również korzyści oraz ewentualne zagrożenia wynikające z dokonanego wyboru. Uczą się dostrzegać różne aspekty omawianego tematu, weryfikować własne poglądy, a także formułować wnioski.

Właściwa analiza SWOT zagadnienia „Chrzest Polski”

Chrzest Polski	
Mocne strony	Słabe strony
sojusz z Czechami wzrost znaczenia polskiego władcy w kraju i za granicą wzrost pozycji państwa Polan w Europie włączenie Polski w krąg kultury chrześcijańskiej	narzucenie nowej religii wbrew woli ludności dłuższy czas na zaprowadzenie chrześcijaństwa na ziemiach polskich
Szanse	Zagrożenia
rozwój kultury na ziemiach polskich możliwość nawiązywania przyjaznych stosunków z krajami chrześcijańskimi uniknięcie najazdów chrześcijańskich sąsiadów pod pretekstem walki z poganami	groźba buntu ludności przywiązanej do dotychczasowej wiary ryzyko wojny z pogańskimi plemionami sąsiadującymi z państwem Mieszka I

Materiały dla ucznia

Instrukcja dla par

Wyobraźcie sobie, że jesteście doradcami, którzy służą Mieszkowi I i razem z nim muszą podjąć decyzję o przyjęciu chrztu. Zastanówcie się nad skutkami tej decyzji i wskażcie jej mocne i słabe strony. Spróbujcie też dostrzec szanse i zagrożenia. Następnie rozwiążcie zadanie 1. z karty pracy „Mieszko I i początki Polski”.

Polska Bolesława Chrobrego

Cele lekcji:

Uczeń:

- poprawnie posługuje się terminami: relikwia, arcybiskupstwo,
- określa czas wydarzeń: 997 rok – śmierć biskupa Wojciecha, 1000 rok – zjazd gnieźnieński, lata 1002–1018 – wojna polsko-niemiecka, 1025 rok – koronacja i śmierć Bolesława Chrobrego,
- omawia dokonania postaci historycznych: Bolesława Chrobrego, biskupa Wojciecha, Ottona III,
- opisuje przebieg misji biskupa Wojciecha w Prusach,
- przedstawia przyczyny zjazdu gnieźnieńskiego,
- wymienia postanowienia zjazdu gnieźnieńskiego oraz ocenia jego znaczenie,
- wyjaśnia, jakie były przyczyny i skutki wojny polsko-niemieckiej,
- wymienia ziemie, które przyłączył do Polski Bolesław Chrobry,
- charakteryzuje rolę Bolesława Chrobrego w umacnianiu państwa polskiego,
- wyjaśnia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego,
- ocenia panowanie Bolesława Chrobrego.

Metody:

- metoda aktywizująca – róża diagnostyczna,
- rozmowa nauczająca (pogadanka),
- praca z podręcznikiem.

Formy pracy:

- indywidualna, grupowa, zbiorowa.

Środki dydaktyczne:

- podręcznik „Wczoraj i dziś 4” (s. 170–174),
- karta pracy „Polska Bolesława Chrobrego”.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca

1. Czynności organizacyjne: sprawdzenie obecności, podanie tematu lekcji.
2. Nauczyciel prezentuje podstawowy cel lekcji: omówienie dokonań Bolesława Chrobrego oraz ich wpływu na pozycję Polski w Europie.
3. Wybrani uczniowie przypominają przyczyny oraz skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel omawia sytuację Polski po śmierci Mieszka I i przejściu władzy przez jego syna Bolesława. Wyjaśnia także znaczenie przydomka nowego władcy – „Chrobry”.
2. Prowadzący zajęcia wyjaśnia zasady pracy metodą różny diagnostycznej (krótki opis tej metody aktywizującej,

wyjściowy i przykładowo uzupełniony schemat zamieszczono w *Materiałach dla nauczyciela*). Następnie dzieli klasę na cztery grupy. Zapisuje na tablicy hasło problemowe: „Jakie działania Bolesława Chrobrego wpłynęły na umocnienie pozycji Polski w Europie?”, a pod nim cztery zagadnienia dotyczące rządów następcy Mieszka I do opracowania przez poszczególne zespoły (instrukcje dla poszczególnych grup zamieszczono w *Materiałach dla ucznia*): I grupa: Misja biskupa Wojciecha, II grupa: Zjazd gnieźnieński, III grupa: Wojny z sąsiadami, IV grupa: Koronacja.

3. Po upływie wyznaczonego czasu drużyny uzupełniają schemat na tablicy, wpisując hasła związane z przydzielonym zagadnieniem. Wskazane osoby udzielają odpowiedzi na pytania dotyczące tematyki opracowanej przez dany zespół. I grupa: „Jaki był cel wyprawy biskupa Wojciecha do Prus?”, „Jaki wpływ na wizerunek państwa polskiego mogło mieć posiadanie relikwii świętego?”. II grupa: „Dlaczego cesarz Otton III przybył do Gniezna w 1000 roku?”, „Jakie korzyści uzyskał Bolesław Chrobry podczas zjazdu gnieźnieńskiego?”. III grupa: „Jakie ziemie zostały przyłączone do państwa Bolesława Chrobrego?”, „Jaki był skutek wyprawy Bolesława Chrobrego na Czechy w 1003 roku?”. IV grupa: „W jakich okolicznościach doszło do koronacji Bolesława Chrobrego na króla Polski?”, „Jakie korzyści przyniosła polskiemu władcy koronacja królewska?”.
 4. Nauczyciel wyjaśnia, jakie znaczenie miało otrzymanie przez Bolesława Chrobrego włócznie świętego Maurycego od Ottona III. Następnie uczniowie wykonują zadanie 1. z karty pracy „Polska Bolesława Chrobrego”.
 5. Prowadzący zajęcia pyta uczniów, jakie osiągnięcie Bolesława Chrobrego miało największy wpływ na umocnienie pozycji Polski w Europie. Chętne osoby zgłaszają swoje propozycje oraz podają odpowiednie argumenty świadczące o trafności swojego wyboru.
 6. Nauczyciel zapisuje zgłoszone osiągnięcia Bolesława Chrobrego. Następnie uczniowie głosują poprzez podniesienie ręki. Wskazane przez nauczyciela osoby uzasadniają swój wybór.
 7. Prowadzący zajęcia dokonuje oceny rządów Bolesława Chrobrego. Przedstawia mocne i słabe strony polityki polskiego władcy.

Faza podsumowująca

1. Uczniowie zapoznają się z zagadnieniami zawartymi w „Na co będę zwracać uwagę” ze s. 170 podręcznika. Następnie wskazane osoby udzielają odpowiedzi na zadane pytania.

Zadanie domowe

Wykonaj zadanie 2. z karty pracy „Polska Bolesława Chrobrego”.

Zadanie domowe dla chętnych

Wykonaj zadanie 4. ze s. 174 podręcznika.

Materiały dla ucznia

Zadanie dla grupy I

Waszym zadaniem będzie uzyskanie informacji związanych z wyprawą misyjną biskupa Wojciecha do Prus, zorganizowaną przy pomocy Bolesława Chrobrego. W tym celu zapoznajcie się z tekstem „Misja biskupa Wojciecha” zamieszczonym na s. 170 podręcznika. Wypiszcie hasła związane z Waszym zagadnieniem na arkuszu papieru, a następnie przedstawcie je koleżankom i kolegom w klasie.

Zadanie dla grupy II

Waszym zadaniem będzie uzyskanie informacji dotyczących zjazdu gnieźnieńskiego, podczas którego doszło do spotkania Bolesława Chrobrego z cesarzem Ottonem III. W tym celu zapoznajcie się z tekstem „Zjazd gnieźnieński” zamieszczonym na s. 171 podręcznika. Wypiszcie hasła związane z Waszym zagadnieniem na arkuszu papieru, a następnie przedstawcie je koleżankom i kolegom w klasie.

Zadanie dla grupy III

Waszym zadaniem będzie uzyskanie informacji związanych z wojnami prowadzonymi przez Bolesława Chrobrego z sąsiadami Polski. W tym celu zapoznajcie się z tekstem „Panowanie Bolesława Chrobrego” zamieszczonym na s. 172 podręcznika. Wypiszcie hasła związane z Waszym zagadnieniem na arkuszu papieru, a następnie przedstawcie je koleżankom i kolegom w klasie.

Zadanie dla grupy IV

Waszym zadaniem będzie uzyskanie informacji związanych z koronacją Bolesława Chrobrego na króla Polski. W tym celu zapoznajcie się z pierwszym akapitem tekstu „Pierwszy król Polski” zamieszczonym na s. 173 podręcznika. Wypiszcie hasła związane z Waszym zagadnieniem na arkuszu papieru, a następnie przedstawcie je koleżankom i kolegom w klasie.

Materiały dla nauczyciela

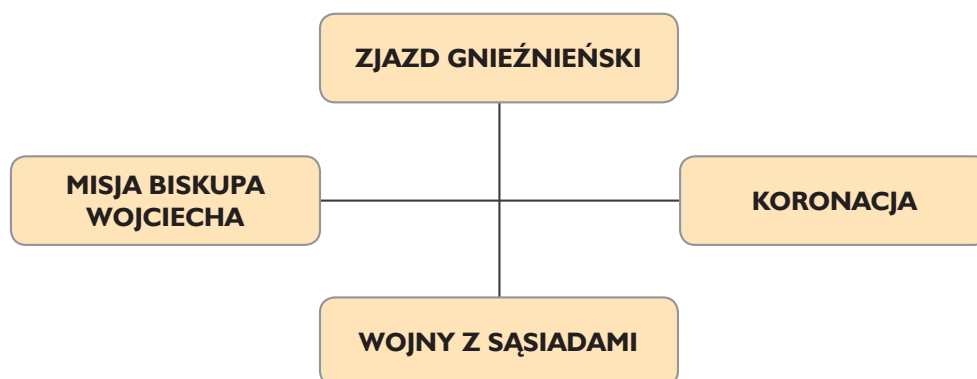
Krótki opis metody aktywizującej – róża diagnostyczna

Róża diagnostyczna to metoda ułatwiająca wybranie właściwej odpowiedzi na trudne pytanie. Poprzez graficzne przedstawienie wszystkich możliwości rozwiązania uczeń uzyskuje jasny ogłód problemu. Dzięki temu prostsze stają

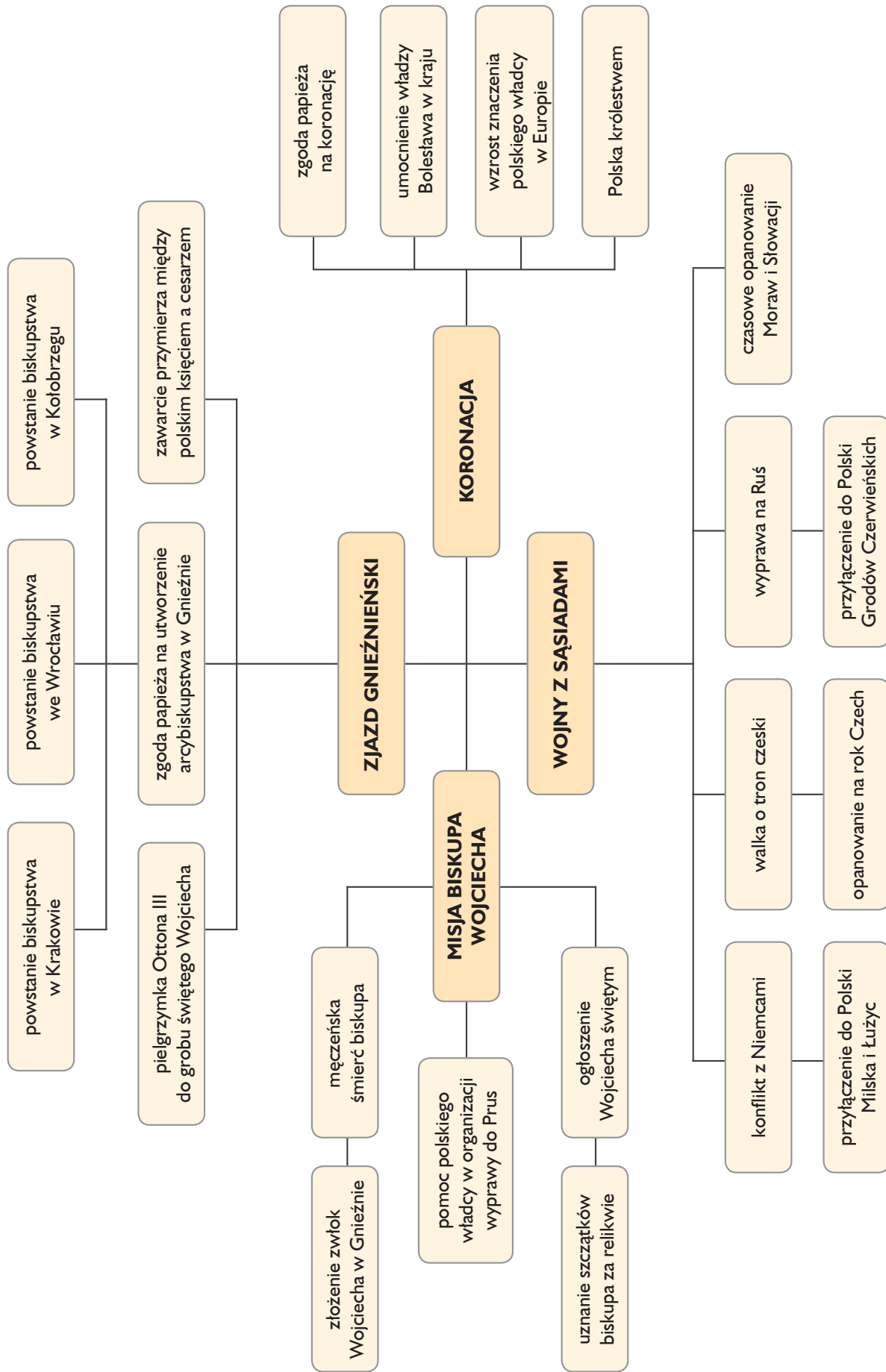
się analiza zagadnienia i podjęcie ostatecznej decyzji. Pracę metodą róży diagnostycznej najlepiej prowadzić w grupach, przydzielając kilkuosobowym zespołom poszczególne warianty odpowiedzi do opracowania.

Wyjściowy schemat róży diagnostycznej dotyczącej zagadnienia:

„Jakie działania Bolesława Chrobrego wpłynęły na umocnienie pozycji Polski w Europie?”

Przykładowo uzupełniona róża diagnostyczna dotycząca zagadnienia: „Jakie działania Bolesława Chrobrego wpłynęły na umocnienie pozycji Polski w Europie?”

Polska Bolesława Chrobrego

imię i nazwisko	
klasa	data

1 Uporządkuj podane wydarzenia w kolejności chronologicznej, wstawiając w kratki cyfry od 1 do 5. Rozpocznij od wydarzenia, które miało miejsce najwcześniej.

- spotkanie Bolesława Chrobrego z cesarzem Ottonem III w Gnieźnie
- wyprawa biskupa Wojciecha do Prus
- koronacja Bolesława Chrobrego na króla Polski
- najechanie Czech przez Bolesława Chrobrego
- przyłączenie Grodów Czerwieńskich do Polski

2 Przeczytaj tekst źródłowy i wykonaj polecenia.

Panowanie Bolesława Chrobrego

Król Bolesław tak wielką gorliwość okazywał około służby Bożej, a to w budowaniu kościołów, ustanawianiu biskupstw [...]. W stosunku do nich we wszystkim i w każdej sprawie tyle okazywał życzliwości i posłuszeństwa, że jeśli przypadkiem ktoś z dostojników wszczynał spór sądowy z którymkolwiek z duchownych lub biskupów, albo jeżeli coś z własności kościelnej sobie przywłaszczył, wtedy [król] sam wszystkim nakazywał ręką milczenie i jak opiekun i obrońca brał w obronę sprawę biskupów i Kościoła. Ilekroć zaś zwyciężał [mieszkające] wokół barbarzyńskie i pogańskie ludy, nie zmuszał ich do płacenia pieniężnej daniny, lecz do przyjęcia prawdziwej wiary. Ponadto własnym kosztem wznosił tam kościoły i ustanawiał u pogan z całą okazałością biskupów i księży ze wszystkim, co do tego potrzebne [...].

Źródło: Anonim tzw. Gall, *Kronika polska*, przeł. R. Grodecki, Wrocław 1982, ks. I, 11, s. 28.

a) Napisz, w jaki sposób – według autora tekstu – Bolesław Chrobry wspierał duchowieństwo.

b) Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Według tekstu pogańskie ludy podbite przez polskiego władcę musiały

- A. płacić pieniężną daninę.
- B. nawrócić się na chrześcijaństwo.
- C. wybudować klasztor.
- D. zwrócić własność kościelną.

Zjednoczenie Polski

Cele lekcji:

Uczeń:

- poprawnie posługuje się terminami: starosta, insygnia koronacyjne,
- określa czas wydarzenia: 1295 rok – koronacja Przemysła II, 1300 rok – koronacja Wacława II, 1309 rok – zajęcie Pomorza Gdańskiego przez Krzyżaków, 1320 rok – koronacja Władysława Łokietka, 1331 rok – bitwa pod Płowcami,
- omawia dokonania postaci historycznych: Przemysła II, Wacława II, Władysława Łokietka,
- przedstawia pierwsze próby zjednoczenia ziem polskich w XIII wieku,
- omawia okoliczności uzyskania korony polskiej przez Władysława Łokietka,
- podaje przyczyny i skutki konfliktu polsko-krzyżackiego w pierwszej połowie XIV wieku,
- wskazuje na mapie terytoria, które weszły w skład państwa polskiego za panowania Władysława Łokietka,
- wymienia skutki koronacji Władysława Łokietka.

Metody:

- metoda aktywizująca – analiza SWOT,
- rozmowa nauczająca (pogadanka),
- praca z podręcznikiem,
- praca z mapą.

Formy pracy:

- indywidualna,
- grupowa,
- zbiorowa.

Środki dydaktyczne:

- podręcznik „Wczoraj i dziś 5” (s. 198–202),
- zeszyt ćwiczeń „Wczoraj i dziś 5” (s. 108–109),
- karta pracy „Zjednoczenie Polski”.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca

1. Czynności organizacyjne: sprawdzenie obecności, podanie tematu lekcji.
2. Nauczyciel prezentuje podstawowy cel lekcji: omówienie pierwszych prób zjednoczenia Polski oraz przedstawienie walki Władysława Łokietka o polską koronę.
3. Wskazani uczniowie przypominają, w jaki sposób doszło do rozbicia dzielnicowego oraz kto i w jakim celu sprowadził na ziemie polskie zakon krzyżacki.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel opowiada o sytuacji na ziemiach polskich w XIII wieku oraz pierwszych próbach zjednoczenia kraju. Następnie zadaje uczniom pytania: „Dlaczego

zaczęto podejmować próby zjednoczenia Polski?”, „Jak nazywali się książęta, którzy najsilniej dążyli do połączenia wszystkich ziem polskich?”.

2. Prowadzący zajęcia przedstawia postać Władysława Łokietka i Wacława II oraz ich starania o polską koronę. W dalszej kolejności omawia wprowadzone przez Wacława II reformy administracyjne po zdobyciu przez niego władzy w Polsce. Wyjaśnia przy tym termin „starosta”.
3. Na polecenie nauczyciela uczniowie zapoznają się z ramką „Rola Kościoła w zjednoczeniu Polski” na s. 199 podręcznika. Następnie wskazana osoba odpowiada na pytanie zamieszczone pod tekstem.
4. Klasa zostaje podzielona na dwie grupy. Pierwsza drużyna na podstawie tekstu „Władysław Łokietek królem Polski” ze s. 200 podręcznika i mapy „Polska Władysława Łokietka” ze s. 201 podręcznika przygotowuje wiadomości dotyczące uzyskania przez Władysława Łokietka korony i jego starań dotyczących zjednoczenia wszystkich ziem polskich. Druga grupa, na podstawie tekstu „Konflikt z Krzyżakami” i mapy „Polska Władysława Łokietka” ze s. 201 podręcznika, gromadzi informacje na temat sporu polsko-krzyżackiego w pierwszej połowie XIV wieku (instrukcje dla grup zamieszczone w *Materiałach dla ucznia*). Po upływie wyznaczonego czasu osoby z obu grup prezentują uzyskane informacje na forum klasy.
5. Na polecenie nauczyciela uczniowie uzupełniają tabelę zamieszczoną w zadaniu 1. z karty pracy „Zjednoczenie Polski” – wymieniają mocne i słabe strony objęcia tronu polskiego przez Władysława Łokietka. Podają także szanse i zagrożenia dla kraju, przed którymi stanął nowy władca na początku swojego panowania (opis metody oraz właściwą analizę SWOT zamieszczono w *Materiałach dla nauczyciela*). W końcowym etapie realizacji zadania uczniowie wypełniają pod kierunkiem nauczyciela schemat analizy SWOT zapisany na tablicy.
6. Nauczyciel opowiada o znaczeniu polskich insygniów koronacyjnych oraz ich losie na przestrzeni wieków.

Faza podsumowująca

Uczniowie zapoznają się z zagadnieniami zawartymi w „Na co będę zwracać uwagę” ze s. 198 podręcznika. Następnie wskazane osoby udzielają odpowiedzi na zadane pytania.

Zadanie domowe

Wykonaj zadanie 4. i 5. ze s. 109 zeszytu ćwiczeń.

Zadanie domowe dla chętnych

Wykonaj pisemnie zadanie 4. ze s. 202 podręcznika.

Materiały dla ucznia

Zadanie dla grupy I

Przygotujcie informacje na temat uzyskania przez Władysława Łokietka korony i jego starań dotyczących zjednoczenia wszystkich ziem polskich. Skorzystajcie z tekstu „Władysław Łokietek królem Polski” ze s. 200 podręcznika i mapy „Polska Władysława Łokietka” ze s. 201 podręcznika. Następnie odpowiedzcie na poniższe pytania.

1. W jaki sposób doszło do utraty Pomorza Gdańskiego przez Władysława Łokietka?
2. Jakie ziemie weszły w 1320 roku w skład Królestwa Polskiego?

Zadanie dla grupy II

Przygotujcie informacje na temat sporu polsko-krzyżackiego w pierwszej połowie XIV wieku. Skorzystajcie z tekstu „Konflikt z Krzyżakami” i mapy „Polska Władysława Łokietka” ze s. 201 podręcznika. Następnie odpowiedzcie na poniższe pytania.

1. W jaki sposób Władysław Łokietek starał się odzyskać Pomorze Gdańskie z rąk Krzyżaków?
2. Jakie ziemie znajdowały się w 1333 roku w posiadaniu Królestwa Polskiego?

Materiały dla nauczyciela

Krótki opis metody aktywizującej – analiza SWOT

Analiza SWOT to metoda polegająca na zbiorowym rozpatrywaniu określonego zagadnienia. Jej nazwa pochodzi od pierwszych liter angielskich słów: *strengths* (mocne strony), *weaknesses* (słabe strony), *opportunities* (szanse) i *threats* (zagrożenia). Dokonując analizy SWOT, uczniowie pracują w grupach nad rozwiązaniem problemu przedstawionego przez nauczyciela. Wymaga to od nich ustosunkowania się do omawianej kwestii i zgromadzenia

odpowiednich argumentów. W tym celu uzupełniają specjalnie przygotowaną tabelę. Dzięki tej metodzie mogą dokładnie przeanalizować podejmowane decyzje oraz ustalić ich możliwe skutki – zarówno pozytywne, jak i negatywne. Poznają również korzyści oraz ewentualne zagrożenia wynikające z dokonanego wyboru. Uczą się dostrzegać różne aspekty omawianego tematu, weryfikować własne poglądy, a także formułować wnioski.

Właściwa analiza SWOT zagadnienia „Państwo polskie za panowania Władysława Łokietka”

Państwo polskie za panowania Władysława Łokietka	
Mocne strony	Słabe strony
• główne dzielnice Polski w granicach królestwa • poparcie możnych i Kościoła dla idei zjednoczenia ziem polskich • przywrócenie znaczenia Polski w Europie	• słabość militarna odrodzonego państwa • utrata Pomorza Gdańskiego na rzecz Krzyżaków • brak Śląska i Mazowsza w zjednoczonym państwie
Szanse	Zagrożenia
• przyłączenie do Królestwa Polskiego kolejnych księstw dzielnicowych • możliwość zażegnania konfliktów wewnętrznych w państwie • wzmocnienie władzy królewskiej	• wojna z zakonem krzyżackim • konflikt między Polską a Czechami o Śląsk • ponowne rozbięcie dzielnicowe

Unia polsko-litewska

Cele lekcji:

Uczeń:

- poprawnie posługuje się terminami: unia personalna, dynastia Jagiellonów, wielka wojna, sobór,
- określa czas wydarzenia: 1370 rok – śmierć Kazimierza Wielkiego, 1384 rok – koronacja Jadwigi, 1385 rok – unia polsko-litewska w Krewie, lata 1409–1411 – wielka wojna z zakonem krzyżackim, 1410 rok – bitwa pod Grunwaldem, 1411 rok – pokój toruński, 1413 rok – unia w Horodle,
- charakteryzuje sytuację polityczną w kraju po śmierci Kazimierza Wielkiego,
- wyjaśnia, w jaki sposób członkowie dynastii Andegawenów objęli rządę w Królestwie Polskim,
- przedstawia przyczyny i skutki zawarcia unii polsko-litewskiej w Krewie,
- omawia dokonania postaci historycznych: Jadwigi Andegawenowskiej, Władysława Jagiełły, Zawiszy Czarnego, Pawła Włodkowica,
- wskazuje na mapie Królestwo Polskie, Wielkie Księstwo Litewskie, państwo zakonu krzyżackiego oraz miejscowości: Krewa, Czerwińsk, Grunwald, Toruń, Horodło, Wilno,
- opisuje przebieg wielkiej wojny z zakonem krzyżackim,
- przedstawia postanowienia pokoju w Toruniu z 1411 roku,
- wyjaśnia, jakie były zadania polskiej delegacji podczas obrad soboru w Konstancji,
- wymienia postanowienia unii w Horodle.

Metody:

- metoda aktywizująca – gra w bingo,
- rozmowa nauczająca (pogadanka),
- praca z podręcznikiem,
- praca z mapą.

Formy pracy:

- indywidualna, zbiorowa.

Środki dydaktyczne:

- podręcznik „Wczoraj i dziś 5” (s. 208–213),
- zeszyt ćwiczeń „Wczoraj i dziś 5” (s. 113–115),
- karty i plansze do gry w bingo.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca

1. Czynności organizacyjne: sprawdzenie obecności, podanie tematu lekcji.
2. Nauczyciel prezentuje podstawowy cel lekcji: przedstawienie przyczyn i skutków zawarcia unii polsko-litewskich w Krewie i Horodle oraz omówienie wielkiej wojny z zakonem krzyżackim.

3. Wybrani uczniowie przypominają największe osiągnięcia Kazimierza Wielkiego.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel poleca uczniom zapoznanie się z tekstem „Andegawenowie na polskim tronie” ze s. 208 podręcznika oraz udzielenie odpowiedzi na pytania: „W jaki sposób Ludwik Węgierski uzyskał polską koronę?”, „Jak wyglądał początek rządów Jadwigi w Polsce?”.
2. Prowadzący zajęcia opowiada o sytuacji politycznej panującej w Polsce i na Litwie pod koniec XIV wieku. Wyjaśnia, co doprowadziło do zawarcia unii między obydwoma państwami. Następnie przybliża postaci Jadwigi i Władysława Jagiełły.
3. Uczniowie czytają pierwszy akapit tekstu „Wielka wojna z zakonem krzyżackim” ze s. 210 podręcznika. Następnie odpowiadają, dlaczego doszło do wojny z Krzyżakami.
4. Na podstawie mapy „Polska i Litwa w latach 1385–1434” zamieszczonej na s. 210 nauczyciel przedstawia przebieg wojny z Krzyżakami w latach 1409–1411. Wskazana osoba odpowiada, w jakim miejscu doszło do spotkania wojsk polskich i litewskich. Następnie prowadzący zajęcia za pomocą ilustracji na s. 211 podręcznika opisuje bitwę pod Grunwaldem. W dalszej części lekcji przedstawia postanowienia pokoju toruńskiego z 1411 roku.
5. Na polecenie nauczyciela uczniowie czytają tekst w ramce „Polska i zakon krzyżacki na soborze w Konstancji” na s. 212 podręcznika. Chętne osoby odpowiadają, jakie były zadania polskiej delegacji podczas obrad soboru w Konstancji.
6. Nauczyciel omawia przyczyny zawarcia unii polsko-litewskiej w Horodle. Zwraca przy tym uwagę na jej zapisy, które dokładnie ustalały zasady współpracy między obydwoma państwami. Następnie opisuje samodzielne rządy Władysława Jagiełły po śmierci Jadwigi.

Faza podsumowująca

W końcowym etapie zajęć nauczyciel rozpoczyna grę w bingo. Rozdaje uczniom karty z hasłami oraz plansze do gry (karta oraz wzór planszy znajdują się w *Materiałach dla ucznia*). Następnie wyjaśnia reguły gry i losuje pierwszą definicję (opis zasad gry w bingo oraz przykładowe hasła do wylosowania zamieszczono w *Materiałach dla nauczyciela*). Podczas zabawy uczestnicy mogą korzystać z informacji zawartych w podręczniku.

Zadanie domowe

Wykonaj zadanie 2. i 3. ze s. 113 zeszytu ćwiczeń.

Zadanie domowe dla chętnych

Wykonaj pisemnie zadanie 5. ze s. 213 podręcznika.

Materiały dla nauczyciela

Krótki opis metody aktywizującej – gra w bingo

Grę w bingo wykorzystuje się na lekcjach jako metodę rozwijającą spostrzegawczość i refleks. Celem zabawy jest utrwalenie wiadomości i podsumowanie efektów pracy w atrakcyjny dla uczniów sposób. Uczestnicy otrzymują karty z 25 hasłami oraz plansze podzielone na 25 pól (w 5 rzędach pionowych i poziomych). W kwadratach na planszy gracze wpisują w dowolnej kolejności liczby od 1 do 25. Następnie nauczyciel losuje kartki z definicjami terminów i odczytuje na forum klasy wyjaśnienia, bez podawania ich numeracji. Zadaniem uczniów jest odnalezienie na karcie z hasłami właściwych odpowiedzi do odczytywanych

kolejno przez nauczyciela definicji oraz skreślenie odpowiadających im liczb na wypełnionej planszy. Po zaznaczeniu liczb przez wszystkich uczniów osoba chętna podaje głośno właściwą odpowiedź, a pozostali uczniowie sprawdzają, czy wybrali właściwe hasło z karty. W razie pomyłki mają możliwość poprawy odpowiedzi. Uczeń, który pierwszy skreśli 5 liczb w rzędzie pionowym, poziomym lub ukośnym, informuje o wygranej, wykrzykując „bingo”. Nauczyciel musi potwierdzić zwycięstwo ucznia poprzez sprawdzenie skreślonych liczb. Grę można kontynuować, tak aby dać szansę wygranej także innym osobom z klasy.

Przykładowe definicje do gry w bingo

1. Miejscowość, pod którą rozegrała się bitwa z Krzyżakami w 1410 roku.	2. Związek dwóch państw, które łączy osoba władcy.	3. Rycerz będący reprezentantem Polski na soborze w Konstancji.	4. Miejsce zawarcia unii polsko-litewskiej w 1385 roku.	5. Wielki mistrz zakonu krzyżackiego, który zginął w bitwie pod Grunwaldem.
6. Ostatni władca Polski z dynastii Piastów.	7. Córka Ludwika Węgierskiego, którą w wieku 12 lat koronowano na króla Polski.	8. Dynastia rządząca w Polsce po śmierci Kazimierza Wielkiego.	9. Przedstawiciel uniwersytetu w Krakowie, reprezentant Polski na soborze w Konstancji.	10. Polska uczelnia wyższa wsparta finansowo przez Jadwigę.
11. Miejscowość, w której odbywał się sobór w latach 1414–1418.	12. Kraj, z którym Królestwo Polskie zawarło unię w 1385 roku.	13. Stolica państwa krzyżackiego oraz siedziba wielkiego mistrza.	14. Litewski władca, który przyjął chrzest za pośrednictwem Polski.	15. Miejscowość, w której podpisano pokój z Krzyżakami w 1411 roku.
16. Kraj, z którego pochodziła Jadwiga.	17. Imiona dwóch synów Władysława Jagiełły.	18. Dynastia zapoczątkowana przez męża polskiej władczyni Jadwigi.	19. Ziemia odzyskana przez Polskę na mocy pokoju z 1411 roku.	20. Terytorium Litwy zajęte przez Krzyżaków pod koniec XIV wieku.
21. Miejsce zawarcia unii polsko-litewskiej w 1413 roku.	22. Imię wielkiego księcia litewskiego, kuzyna Władysława Jagiełły.	23. Zjazd dostojników kościelnych zwołany przez papieża.	24. Wojna, która trwała w latach 1409–1411.	25. Ziemia, którą odzyskała Polska za czasów panowania małoletniej królowej Jadwigi.

■ Materiały dla ucznia

Przykładowa karta z hasłami i plansza do gry w bingo

1. Grunwald
2. unia personalna
3. Zawisza Czarny
4. Krewa
5. Ulrich von Jungingen
6. Kazimierz Wielki
7. Jadwiga
8. Andegawenowie
9. Paweł Włodkowic

10. Akademia Krakowska
11. Konstancja
12. Wielkie Księstwo Litewskie
13. Malbork
14. Władysław Jagiełło
15. Toruń
16. Królestwo Węgierskie
17. Władysław, Kazimierz
18. Jagiellonowie

19. ziemia dobrzyńska
20. Żmudź
21. Horodło
22. Witold
23. sobór
24. wielka wojna
25. Ruś Halicka

Czasy świetności dynastii Jagiellonów

imię i nazwisko

klasa

data

1 Zapoznaj się z mapą. Następnie wykonaj polecenia.

- Zakreskuj obszar kraju, którego królem w 1440 roku został Władysław Warneńczyk.
- Podkreśl nazwy krajów, których władcą był Kazimierz Jagiellończyk.
- Podaj nazwę miasta leżącego na obszarze Prus Zakonnych.

2 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

Kazimierz Jagiellończyk był ojcem Jana Olbrachta.	P	F
II pokój toruński został zawarty w 1566 roku.	P	F
Skutkiem wojny trzynastoletniej było odzyskanie przez Polskę Pomorza Gdańskiego.	P	F
Pod koniec XV wieku członkowie dynastii jagiellońskiej rządili w trzech krajach.	P	F

Pierwsze cywilizacje

Test podsumowujący rozdział I

_____	
_____	
imię i nazwisko	
_____	_____
klasa	data

1 Skreśl w nawiasie jeden z wyrazów, tak aby powstały zdania prawdziwe.

0-2 p.

Pierwsi ludzie pojawili się w Afryce (2,5 miliona lat temu / 4 miliony lat temu).

Kodeks Hammurabiego powstał w Babilonii w (XVIII wieku p.n.e. / XIII wieku p.n.e.).

2 Napisz, do jakich prac używano poniższych przedmiotów.

0-2 p.

pięściak – _____

żarna – _____

3 Przeczytaj tekst źródłowy. Następnie wykonaj podane polecenia.

0-3 p.

Eufrat wylewa w początku lata, a poczyną wzbierać na wiosnę, kiedy topnieją śniegi w Armenii, tak że z konieczności pola przemieniłyby się w jezioro, a następnie w bagnisko, gdyby się nie odprowadziło rowami i kanałami nadmiaru wody, tak jak w Egipcie wody Nilu. Stąd powstały kanały. [...] Zapobiec całkowicie takim wylewom jest niemożliwością, natomiast jest obowiązkiem dobrego władcy przynieść wszelką możliwą pomoc. Polega ona na tym, że przez obwałowanie [otoczenie wałem] nie dopuszcza się do nadmiernego wylewu, zaś przez oczyszczenie kanału i utrzymanie otwartych ujść zapobiega się zamuleniu.

Źródło: Strabon, *Geografia – Wylewy Eufratu* [w:] *Historia w źródłach – nie tylko pisanych dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum. Starożytność i średniowiecze 1*, oprac. T. Maresz, K. Juszczak, Toruń 2004, s. 10–11.

a) Napisz, która spośród rzek opisanych w tekście znajduje się w Afryce.

b) Wyjaśnij, jakie są przyczyny wylewu Eufratu.

c) Napisz, w jaki sposób zapobiegano zamuleniu kanału.

4 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

0-1 p.

Dzięki mumifikacji starożytni Egipcjanie

A. nawadniali pola uprawne.

C. leczyli chorych.

B. zabezpieczali zwłoki ważnych osobistości.

D. obliczali daty wylewu Nilu.

5 Podaj dwie korzyści, jakie zapewniały wielkie rzeki pierwszym cywilizacjom.

0-2 p.

- _____
- _____

6 Zapoznaj się z mapą. Następnie wykonaj polecenia.

0-2 p.

a) Napisz, które spośród miast widocznych na mapie znajdowało się na obszarze Mezopotamii.

b) Zamaluj dowolnym kolorem miejsce występowania cywilizacji dolnego Indusu.

7 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

0-3 p.

Sumerowie byli twórcami pisma.	P	F
Starożytni Egipcjanie wierzyli w wielu bogów.	P	F
Według Biblii Izraelici uciekli z niewoli egipskiej pod wodzą Abrahama.	P	F

8 Wymień dwa osiągnięcia cywilizacji chińskiej.

0-2 p.

- _____
- _____

Grupa A

9 Do podanych grup społeczeństwa starożytnego Egiptu dopisz ich zajęcia.

0-2 p.

kapłani – _____

żołnierze – _____

10 Wskaż spośród podanych wydarzeń to, które było chronologicznie pierwsze, i wpisz obok niego literę A. Wskaż spośród podanych wydarzeń to, które było chronologicznie ostatnie, i wpisz obok niego literę B.

0-2 p.

Wydarzenie	Litera
powstanie państwa egipskiego	
przejście człowieka do osiadłego trybu życia	
wynalezienie pisma	
uprowadzenie Izraelitów w niewolę babilońską	

11 Połącz pojęcie z odpowiednimi wyjaśnieniem. Jedno z nich jest niepotrzebne. System dziesiętny powstał na obszarze starożytnego Egiptu.

0-4 p.

A. piramida

B. zikkurat

C. papirus

D. Tora

1. wielopoziomowa świątynia typowa dla Mezopotamii

2. Pięcioksiąg, święta księga judaizmu

3. materiał pisarski powstający z trzciny

4. chata znajdująca się częściowo w ziemi

5. egipski grobowiec przeznaczony dla faraona

A – _____ B – _____ C – _____ D – _____

12 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

0-1 p.

Ludy Mezopotamii posługiwały się

A. pismem klinowym.

B. pismem hieroglificznym.

C. alfabetem łacińskim.

D. alfabetem fenickim.

Pierwsze cywilizacje

Test podsumowujący rozdział I

_____	
_____	
imię i nazwisko	
_____	_____
klasa	data

1 Skreśl w nawiasie jeden z wyrazów, tak aby powstały zdania prawdziwe.

0–2 p.

Rolnictwo narodziło się około (10 tysięcy lat p.n.e. / 90 tysięcy lat p.n.e.).

Pierwsze państwa sumeryjskie powstały około (1800 lat p.n.e. / 3500 lat p.n.e.).

2 Napisz, do jakich prac używano niżej wymienione urządzenie i przedmiot.

0–2 p.

dymarka – _____

włócznia – _____

3 Przeczytaj tekst źródłowy. Następnie wykonaj podane polecenia.

0–3 p.

Eufkrat wylewa w początku lata, a poczyna wzbierać na wiosnę, kiedy topnieją śniegi w Armenii, tak że z konieczności pola przemieniłyby się w jezioro, a następnie w bagnisko, gdyby się nie odprowadziło rowami i kanałami nadmiaru wody, tak jak w Egipcie wody Nilu. Stąd powstały kanały. [...] Zapobiec całkowicie takim wylewom jest niemożliwością, natomiast jest obowiązkiem dobrego władcy przynieść wszelką możliwą pomoc. Polega ona na tym, że przez obwałowanie [otoczenie wałem] nie dopuszcza się do nadmiernego wylewu, zaś przez oczyszczenie kanału i utrzymanie otwartych ujść zapobiega się zamuleniu.

Źródło: Strabon, *Geografia – Wylewy Eufratu* [w:] *Historia w źródłach – nie tylko pisanych dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum. Starożytność i średniowiecze 1*, oprac. T. Maresz, K. Juszczak, Toruń 2004, s. 10–11.

a) Napisz, która spośród rzek opisanych w tekście znajduje się w Azji.

b) Wyjaśnij, w jakim celu budowano rowy i kanały.

c) Napisz, w jaki sposób zabezpieczano tereny przed nadmiernym wylewem rzeki.

4 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

0–1 p.

Hinduizm to religia, która powstała na obszarze

A. starożytnego Egiptu.

C. starożytnych Chin.

B. starożytnej Mezopotamii.

D. starożytnych Indii.

Grupa B

5 Podaj dwie korzyści, jakie przyniosło ludziom wynalezienie pisma.

0–2 p.

- _____
- _____

6 Zapoznaj się z mapą. Następnie wykonaj polecenia.

0–2 p.

a) Napisz, które spośród miast widocznych na mapie znajdowało się na obszarze starożytnego Egiptu.

b) Zamaluj dowolnym kolorem terytorium cesarstwa chińskiego w III wieku p.n.e.

7 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

0–3 p.

Sumerowie byli ludem zamieszkującym teren Mezopotamii.	P	F
Władca w starożytnym Egipcie był nazywany cesarzem.	P	F
Według Biblii Bóg przekazał Dekalog królowi Dawidowi.	P	F

8 Wymień dwa osiągnięcia Sumerów.

0–2 p.

- _____
- _____

9 Do podanych grup społeczeństwa starożytnego Egiptu dopisz ich zajęcia.

0–2 p.

chłopi – _____

rzemieślnicy – _____

10 Wskaż spośród podanych wydarzeń to, które było chronologicznie pierwsze, i wpisz obok niego literę A. Wskaż spośród podanych wydarzeń to, które było chronologicznie ostatnie, i wpisz obok niego literę B.

0–2 p.

Wydarzenie	Litera
powstanie Kodeksu Hammurabiego	
pojawienie się pierwszych ludzi	
podbicie Palestyny przez Rzymian	
powstanie cesarstwa chińskiego	

11 Połącz pojęcie z odpowiednimi wyjaśnieniem. Jedno z nich jest niepotrzebne. Do litery z hasłem dopisz właściwą cyfrę z definicją.

0–4 p.

- A. menora
- B. jedwab
- C. mumia
- D. żarna

1. siedmioramienny świecznik, symbol judaizmu
2. narzędzie do rozcierania ziaren zbóż składające się z dwóch kamieni
3. delikatna tkanina o dużej wartości
4. bogato zdobiona trumna
5. ciało zmarłego poddane zabiegom zabezpieczającym je przed rozkładem

A – _____ B – _____ C – _____ D – _____

12 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

0–1 p.

Starożytni Rzymianie posługiwali się

- A. pismem klinowym.
- B. pismem hieroglificznym.
- C. alfabetem łacińskim.
- D. alfabetem fenickim.

Klucz odpowiedzi do rozdziału I (grupa A)

Nr zad.	Odpowiedzi	Punkcja	Schemat przyznawania punktów
1.	Pierwsi ludzie pojawili się w Afryce 4 miliony lat temu. Kodeks Hammurabiego powstał w Babilonii w XVIII wieku p.n.e.	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
2.	pięściak – cięcie skór upolowanych zwierząt żarna – mielenie ziaren zbóż na mąkę	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
3.	a) Nil b) Przyczyną wylewów Eufratu jest topnienie śniegów w Armenii [górach Kaukazu]. c) Oczyszczano kanały oraz utrzymywano otwarte ujścia.	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź
4.	B	0–1	1 pkt – za poprawną odpowiedź
5.	Przykładowe odpowiedzi: • nawadniały pola uprawne • ich wylewy użyźniały pola uprawne • odgrywały rolę szlaków komunikacyjnych i handlowych	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
6.	a) Ur b) Obszar, na którym występuje rzeka Indus.	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź 1 pkt – za poprawne zamalowanie obszaru
7.	P P F	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź
8.	Przykładowe odpowiedzi: • stworzenie własnego pisma • opracowanie kalendarza • opracowanie metody druku • opracowanie receptur leczniczych • produkcja porcelany • produkcja jedwabiu • produkcja papieru • produkcja prochu strzelniczego	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
9.	Przykładowe odpowiedzi: kapłani – sprawowali funkcje religijne, doradzali faraonowi, nauczali w szkołach i prowadzili obserwacje astronomiczne. żołnierze – bronili Egiptu przed najeźdźcami [wrogami] oraz brali udział w wyprawach wojennych.	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
10.	przejście człowieka do osiadłego trybu życia – A uprowadzenie Izraelitów w niewolę babilońską – B	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
11.	A – 5 B – 1 C – 3 D – 2	0–4	1 pkt – za każde poprawne przyporządkowanie
12.	A	0–1	1 pkt – za poprawną odpowiedź

Klucz odpowiedzi do rozdziału I (grupa B)

Nr zad.	Odpowiedzi	Punktacja	Schemat przyznawania punktów
1.	Rolnictwo narodziło się około 10 tysięcy lat p.n.e. Pierwsze państwa sumeryjskie powstały około 3500 lat p.n.e.	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
2.	dymarka – wytop żelaza [metali] włócznia – polowania na dzikie zwierzęta	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
3.	a) Eufrat b) Rowy i kanały były budowane w celu odprowadzania nadmiaru wody. c) W celu zabezpieczenia terenów przed zalaniem dokonywano obwałowania [tworzono wały].	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź
4.	D	0–1	1 pkt – za poprawną odpowiedź
5.	Przykładowe odpowiedzi: • możliwość zapisywania swoich myśli • sporządzanie ważnych dokumentów [umów handlowych] • zachowanie informacji na temat ważnych wydarzeń • zachowanie legend i mitów o bogach i bohaterach	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
6.	a) Giza b) Obszar, na którym występują rzeki Jangcy i Huang He.	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź 1 pkt – za poprawne zamalowanie obszaru
7.	P F F	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź
8.	Przykładowe odpowiedzi: • stworzenie pisma • wynalezienie koła • wynalezienie żagla • wynalezienie koła garncarskiego • opracowanie systemu liczenia, którego podstawą była liczba 60	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
9.	Przykładowe odpowiedzi: chłopi – zajmowali się uprawą ziemi, budową i oczyszczaniem kanałów nawadniających. Pracowali także przy wznoszeniu świątyń i piramid. rzemieślnicy – wytwarzali narzędzia, ceramikę, ubrania oraz przedmioty przydatne w życiu codziennym.	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
10.	pojawienie się pierwszych ludzi – A podbicie Palestyny przez Rzymian – B	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
11.	A – 1 B – 3 C – 5 D – 2	0–4	1 pkt – za każde poprawne przyporządkowanie
12.	C	0–1	1 pkt – za poprawną odpowiedź

Starożytna Grecja

Test podsumowujący rozdział II

_____	
_____	
imię i nazwisko	
_____	_____
klasa	data

1 Połącz pojęcia z odpowiednimi wyjaśnieniami. Jedno z nich jest niepotrzebne. Do litery z hasłem dopisz właściwą cyfrę z definicją.

0-3 p.

A. agora

B. akropol

C. amfora

1. centralny plac greckiego miasta-państwa

2. naczynie służące najczęściej do przechowywania wina lub oliwy

3. wzgórze górujące nad starożytnym greckim miastem

4. rada starszych w starożytnej Sparcie

A – _____ B – _____ C – _____

2 Uzupełnij tekst.

0-5 p.

Ze względu na ukształtowanie terenu Grecy nie stworzyli jednego silnego _____, tylko liczne miasta-państwa zwane _____. Grecy nazywali swoją ojczyznę _____, a siebie samych _____. Czuli się jednym narodem, mówili tym samym językiem i tworzyli wspólną kulturę. Czynnikiem jednoczącym Greków była także wspólna _____.

3 Podkreśl liniijkę, w której znajdują się imiona trzech starożytnych greckich filozofów.

0-1 p.

A. Arystoteles, Hipokrates, Sofokles.

C. Platon, Perykles, Fidiasz.

B. Sokrates, Platon, Arystoteles.

D. Perykles, Sofokles, Myron.

4 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

0-4 p.

Starożytni Grecy wierzyli w wielu bogów, którzy byli nieśmiertelni.	P	F
Według wierzeń starożytnych Greków główną siedzibą bogów była Olimpia.	P	F
Narodziny teatru wiążą się z uroczystościami ku czci boga Dionizosa.	P	F
Według mitów greckich herosem, który miał wykonać 12 trudnych prac, był Achilles.	P	F

- 5** Uzupełnij tabelę. Do każdego bóstwa czczonego przez starożytnych Greków dopisz według podanego wzoru dziedzinę życia, której patronowało.

0-4 p.

Bóstwo greckie	Dziedzina, której bóstwo patronowało
Hefajstos	bóg ognia i patron kowali
Atena	
Apollo	
Afrodyta	
Hera	

- 6** Wyjaśnij, na czym polegała demokracja ateńska.

0-1 p.

- 7** Ułóż podane wydarzenia w porządku chronologicznym, wstawiając w kratki cyfry od 1 do 4. Rozpocznij od wydarzenia, które miało miejsce najwcześniej.

0-1 p.

____ śmierć Aleksandra Macedońskiego	____ bitwa pod Issos
____ pierwsze igrzyska w Olimpii	____ bitwa pod Maratonem

- 8** Dopisz do każdego z opisów postać historyczną lub mityczną, której on dotyczy.

0-2 p.

_____ – wybitny grecki rzeźbiarz, twórca wielkiego posągu Zeusa w Olimpii, zaliczanego do jednego z siedmiu cudów świata starożytnego.

_____ – król Sparty, który zasłynął z bohaterskiej postawy podczas bitwy pod Termopilami.

- 9** Przyjrzyj się ilustracji. Następnie podkreśl właściwe dokończenie zdania.

0-1 p.

Widoczne na ilustracji wzgórze nosi nazwę

- A. agora.
- B. Akropol.
- C. Olimp.
- D. Termopile.

Grupa A

10 Zapoznaj się z zamieszczoną mapą. Następnie wykonaj polecenia.

0–3 p.

LEGENDA

- obszar objęty powstaniem greckim przeciwko Persji w 499 roku p.n.e.
- państwa greckie walczące z Persami
- imperium perskie
- państwa zdobyte przez Persów lub podporządkowane imperium perskiemu w latach 490–480 p.n.e.
- państwa neutralne
- miasta greckie zajęte przez Persów przed 500 rokiem p.n.e.
- Wyprawy perskie
 - wyprawa w 490 roku p.n.e.
 - wyprawa lądowa i morska Kserksesa w 480 roku p.n.e.
- ważniejsze bitwy lądowe
- ważniejsze bitwy morskie

a) Wstaw znak „x” w kratkę przy bitwie, która rozegrała się na morzu, oraz przy tej, która odbyła się najbliższej Aten.

Miejsca bitew	bitwa pod Maratonem	bitwa pod Salaminą	bitwa pod Platejami	bitwa pod Termopilami
Bitwa morska				
Bitwa najbliższej Aten				

b) Ułóż podane bitwy w porządku chronologicznym, wstawiając w kratki na osi czasu odpowiadające im litery. Bitwy wybierz spośród podanych w ramce.

A. bitwa pod Salminą, B. bitwa pod Maratonem, C. bitwa pod Platejami

11 Zaznacz znakiem „x” dwie dyscypliny sportowe, które wchodziły w skład pięcioboju na starożytnych igrzyskach olimpijskich.

0–2 p.

rzut dyskiem skok w dal skok wzwyż strzelanie z łuku

12 Wyjaśnij, jaką funkcję w życiu starożytnych Greków pełnił teatr.

0–1 p.

Starożytna Grecja

Test podsumowujący rozdział II

_____	
_____	
imię i nazwisko	
_____	_____
klasa	data

1 Połącz pojęcia z odpowiednimi wyjaśnieniami. Jedno z nich jest niepotrzebne. Do litery z hasłem dopisz właściwą cyfrę z definicją. 0-3 p.

- A. polis
- B. geruzja
- C. olimpiada

1. szyk bojowy, w którym walczyli greccy hoplici
2. czteroletni okres między kolejnymi igrzyskami
3. greckie miasto-państwo
4. rada starszych w starożytnej Sparcie

A – _____ B – _____ C – _____

2 Uzupełnij tekst. 0-5 p.

W starożytnych Atenach wykształcił się ustrój zwany _____. Najważniejsze decyzje dotyczące ateńskiej polis podejmowano na obradach _____. Mogli w nim uczestniczyć wszyscy _____, czyli pełnoletni mężczyźni pochodzący z Aten. Praw obywatelskich nie mieli przybysze z innych polis, kobiety i _____. Najwybitniejszym politykiem ateńskim był żyjący w V wieku p.n.e. _____.

3 Podkreśl liniijkę, w której znajdują się imiona trzech autorów starożytnych greckich tragedii. 0-1 p.

- A. Sokrates, Sofokles, Ajschylos.
- B. Sofokles, Ajschylos, Eurypides.
- C. Pitagoras, Ajschylos, Eurypides.
- D. Eurypides, Sofokles, Homer.

4 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych. 0-4 p.

Starożytni Grecy wierzyli w wielu bogów, którzy podobnie jak ludzie tworzyli wielką rodzinę.	P	F
Starożytne igrzyska w Olimpii odbywały się ku czci boga Apolla.	P	F
Według wierzeń starożytnych Greków główną siedzibą bogów był szczyt Olimpu.	P	F
Starożytne igrzyska olimpijskie odbywały się co dziesięć lat.	P	F

Grupa B

- 5** Uzupełnij tabelę. Do każdego bóstwa czczonego przez starożytnych Greków dopisz według podanego wzoru dziedzinę życia, której patronowało.

0-4 p.

Bóstwo greckie	Dziedzina, której bóstwo patronowało
Hefajstos	bóg ognia i patron kowali
Posejdon	
Hades	
Hermes	
Ares	

- 6** Wyjaśnij, na czym polegało spartańskie wychowanie.

0-1 p.

- 7** Ułóż podane wydarzenia w porządku chronologicznym, wstawiając w kratki cyfry od 1 do 4. Rozpocznij od wydarzenia, które miało miejsce najwcześniej.

0-1 p.

- wyprawa Aleksandra Macedońskiego do Indii
- podbój Persji przez Aleksandra Macedońskiego

- pierwsze igrzyska w Olimpii
- bitwa pod Termopilami

- 8** Dopisz do każdego z opisów postać historyczną lub mityczną, której on dotyczy.

0-2 p.

_____ – władca Macedonii, który w IV wieku p.n.e. podporządkował sobie większość greckich polis, ojciec Aleksandra Wielkiego.

_____ – mityczny heros, który musiał wykonać 12 niezwykle trudnych prac.

- 9** Przyjrzyj się ilustracji. Następnie podkreśl właściwe dokończenie zdania.

0-1 p.

Przedstawiona postać to grecki

- A. hoplita.
B. sportowiec.
C. aktor.
D. rolnik.

10 Zapoznaj się z zamieszczoną mapą. Następnie wykonaj polecenia.

0-3 p.

LEGENDA

- Macedonia i obszary podbite do 336 roku p.n.e.
- państwa sprzymierzone z Macedonią przeciwko Persom
- miasta oblegane i zdobyte przez Aleksandra Wielkiego
- miasta założone przez Aleksandra Wielkiego
- × ważniejsze bitwy
- obszary podbite przez Aleksandra Wielkiego do 326 roku p.n.e.

a) Wstaw znak „x” przy bitwie, która została stoczona najbliżej terytorium Macedonii, oraz przy tej, która odbyła się najdalej od niej.

Miejsca bitew	bitwa nad rzeką Hydaspes	bitwa pod Issos	bitwa nad rzeczką Granik	bitwa pod Gaugamelą
Najbliżej Macedonii				
Najdalej od Macedonii				

b) Ułóż podane bitwy w porządku chronologicznym, wstawiając w kratki na osi czasu odpowiadające im litery. Bitwy wybierz spośród podanych w ramce.

A. bitwa pod Issos, B. bitwa nad rzeką Hydaspes, C. bitwa pod Gaugamelą

11 Zaznacz znakiem „x” dwie dyscypliny sportowe, które wchodziły w skład pięcioboju na starożytnych igrzyskach olimpijskich.

0-2 p.

- zapasy
- boks
- biegi
- strzelanie z łuku

12 Wyjaśnij, jaką funkcję w życiu starożytnych Greków pełniły mity.

0-1 p.

Klucz odpowiedzi do rozdziału II (grupa A)

Nr zad.	Odpowiedzi	Punktacja	Schemat przyznawania punktów
1.	A – 1 B – 3 C – 2	0–3	1 pkt – za każde poprawne przyporządkowanie
2.	Ze względu na ukształtowanie terenu Grecy nie stworzyli jednego silnego państwa, tylko liczne miasta-państwa zwane polis. Grecy nazywali swoją ojczyznę Helladą, a siebie samych Hellenami. Czuli się jednym narodem, mówili tym samym językiem i tworzyli wspólną kulturę. Czynnikiem jednoczącym Greków była także wspólna religia.	0–5	1 pkt – za każde poprawne uzupełnienie
3.	B	0–1	1 pkt – za poprawną odpowiedź
4.	P F P F	0–4	1 pkt – za poprawną odpowiedź
5.	Atena – bogini mądrości i sprawiedliwej wojny, opiekunka mówców i polityków Apollo – bóg piękna, opiekun sztuki i poezji Afrodyta – bogini miłości, opiekunka zakochanych Hera – bogini niebios, patronka małżeństw	0–4	1 pkt – za poprawną odpowiedź
6.	Przykładowa odpowiedź: W demokracji ateńskiej wszyscy obywatele, czyli pełnoletni mężczyźni pochodzący z Aten, mieli wpływ na władzę. Najważniejsze decyzje podejmowano wspólnie podczas zgromadzenia ludowego.	0–1	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie
7.	4 – śmierć Aleksandra Macedońskiego 1 – pierwsze igrzyska w Olimpii 3 – bitwa pod Issos 2 – bitwa pod Maratonem	0–1	1 pkt – za poprawną odpowiedź
8.	Fidiasz, Leonidas	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
9.	B	0–1	1 pkt – za poprawną odpowiedź
10.	a) bitwa morska – bitwa pod Salaminą bitwa najbliżej Aten – bitwa pod Maratonem b) poprawne umieszczenie na osi czasu	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź 1 pkt – za poprawne umieszczenie na osi czasu
11.	rzut dyskiem, skok w dal	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
12.	Przykładowa odpowiedź: Przedstawienia teatralne, czyli komedie i tragedie, były w starożytnej Grecji bardzo popularne. Dla starożytnych Greków teatr pełnił funkcję wychowawczą. Odgrywane sztuki pokazywały, jak właściwie postępować i dokonywać słuszych wyborów.	0–1	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie

Klucz odpowiedzi do rozdziału II (grupa B)

Nr zad.	Odpowiedzi	Punktacja	Schemat przyznawania punktów
1.	A – 3 B – 4 C – 2	0–3	1 pkt – za każde poprawne przyporządkowanie
2.	W starożytnych Atenach wykształcił się ustrój zwany demokracją . Najważniejsze decyzje dotyczące ateńskiej polis podejmowano na obradach zgromadzenia ludowego . Mogli w nim uczestniczyć wszyscy obywatele , czyli pełnoletni mężczyźni pochodzący z Aten. Praw obywatelskich nie mieli przybysze z innych polis, kobiety i niewolnicy . Najwybitniejszym politykiem ateńskim był żyjący w V wieku p.n.e. Perykles .	0–5	1 pkt – za każde poprawne uzupełnienie
3.	B	0–1	1 pkt – za poprawną odpowiedź
4.	P F P F	0–4	1 pkt – za poprawną odpowiedź
5.	Posejdon – bóg mórz, opiekun żeglarzy Hades – władca krainy zmarłych Hermes – posłaniec bogów, opiekun kupców i złodziei Ares – bóg wojny i męstwa żołnierskiego	0–4	1 pkt – za poprawną odpowiedź
6.	Przykładowa odpowiedź: Spartańskie wychowanie było bardzo surowe i pozbawione wygod. Dzięki niemu młodzie Spartańskie mieli wyrosnąć na doskonałych wojowników – posłusznych, odważnych i odpornych na ból.	0–1	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie
7.	4 – wyprawa Aleksandra Macedońskiego do Indii 3 – podbój Persji przez Aleksandra Macedońskiego 1 – pierwsze igrzyska w Olimpii 2 – bitwa pod Termopilami	0–1	1 pkt – za poprawną odpowiedź
8.	Filip II, Herakles	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
9.	C	0–1	1 pkt – za poprawną odpowiedź
10.	a) bitwa najbliższej Macedonii – bitwa na rzeczką Granik bitwa najdalej od Macedonii – bitwa nad rzeką Hydaspes b) poprawne umieszczenie na osi czasu	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź 1 pkt – za poprawne umieszczenie na osi czasu
11.	zapasy, biegi	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
12.	Przykładowa odpowiedź: Mity to starożytne opowieści o czynach bogów i herosów. Dla starożytnych Greków były one źródłem wiedzy o świecie, wyjaśniały pochodzenie człowieka oraz zjawiska przyrodnicze. Dawały także wskazówki, jak należy postępować w życiu.	0–1	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie

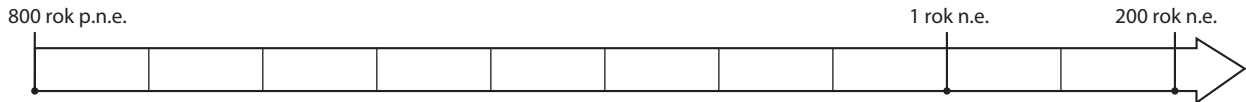
Starożytny Rzym

Test podsumowujący rozdział III

imię i nazwisko	
klasa	data

1 Wykonaj polecenia.

0–2 p.

- Zaznacz na osi czasu datę legendarnego założenia Rzymu.
- Oblicz, ile lat upłynęło od legendarnego założenia Rzymu do śmierci Gajusza Juliusza Cezara w 44 roku p.n.e.

2 Przeczytaj tekst źródłowy. Następnie wykonaj polecenia.

0–3 p.

Pobór do armii rzymskiej

Rzymianie po mianowaniu konsulów wybierają trybunów wojskowych¹ i to czternastu spośród tych, którzy mają już pięć lat służby wojskowej [...]. A do urzędu państwowego nie może nikt dojść, zanim nie odbędzie dziesięcioletniej służby wojskowej. Kiedy ci, którzy piastują władzę konsularną, zamierzają przeprowadzić zaciąg żołnierza², zapowiadają na zgromadzeniu ludu dzień, w którym mają się stawić wszyscy pełnoletni Rzymianie. A czynią to corocznie. [...]

Źródło: M. Sobańska-Bondaruk, S. Lenard, *Ćwiczenia źródłowe dla gimnazjum*, Warszawa 2002, s. 64.

¹ trybun wojskowy – oficer w armii rzymskiej

² zaciąg żołnierza – pobór do wojska

- Skreśl w nawiasie błędną informację, tak aby powstało zdanie prawdziwe.
Tekst dotyczy poboru do armii w czasach, gdy państwo rzymskie było (*republiką / cesarstwem*).
- Napisz, kto przeprowadzał pobór do wojska.
- Wyjaśnij, jaki warunek należało spełnić, by zostać urzędnikiem państwowym.

3 Wyjaśnij, kim byli apostołowie i jaką rolę odegrali w rozwoju chrześcijaństwa.

0–2 p.

- 4** Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

0–4 p.

W pierwszym okresie swojego istnienia państwo rzymskie było republiką.	P	F
Pierwszym biskupem Rzymu był święty Paweł.	P	F
Edykt mediolański został wydany w IV wieku n.e.	P	F
Cesarzem rzymskim, który wydał Edykt mediolański, był Konstantyn Wielki.	P	F

- 5** Napisz, jakie zadania w republice rzymskiej miał wymieniony organ władzy i urzędnik.

0–3 p.

zgromadzenie ludowe (podaj dwa przykłady) – _____

pretor – _____

- 6** Uzupełnij tabelę dotyczącą bogów czczonych przez starożytnych Rzymian.

0–3 p.

bóstwo rzymskie	dziedzina, którą opiekowało się bóstwo	grecki odpowiednik rzymskiego bóstwa
Jowisz		Zeus
Mars	bóg wojny	
	bogini mądrości, sztuki i rzemiosła	Atena

- 7** Skreśl w nawiasie błędne informacje, tak aby powstały zdania prawdziwe.

0–2 p.

Starożytni Rzymianie wierzyli w wielu bogów, ich religia była zatem (*monoteistyczna / politeistyczna*).

Po podziale Imperium Rzymskiego w 395 roku stolica cesarstwa zachodniorzymskiego znajdowała się w (*Rzymie / Konstantynopolu*).

- 8** Wyjaśnij, jakie korzyści dawały starożytnym Rzymianom poszczególne dokonania.

0–2 p.

termy – _____

Prawo XII tablic – _____

Grupa A

9 Połącz pojęcia z odpowiednimi wyjaśnieniami. Jedno z nich jest niepotrzebne. Do litery z hasłem dopisz odpowiednią cyfrę z definicją.

0-3 p.

A. limes

B. bazylika

C. prowincja

1. budowla pełniąca funkcję sądu lub hali targowej
2. system umocnień wznoszony przez Rzymian na granicy państwa
3. machina oblężnicza służąca do burzenia murów szturmowanych miast
4. terytorium podbite przez Rzymian i przyłączone do ich państwa

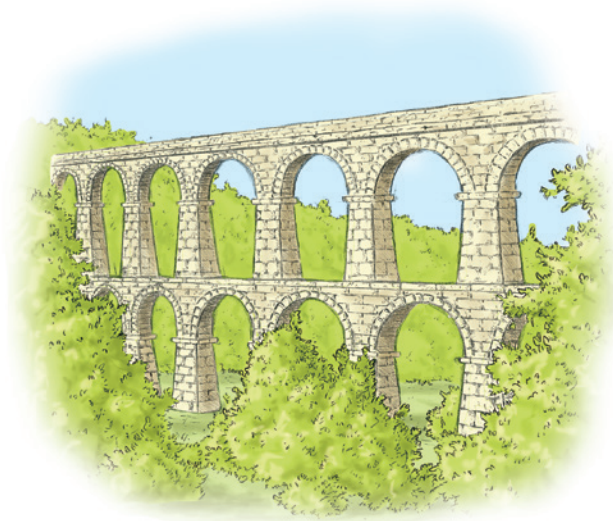
A – _____ B – _____ C – _____

10 Wyjaśnij przyczyny konfliktu między plebejuszami a patrycjuszami w republice rzymskiej.

0-1 p.

11 Przyjrzyj się ilustracji. Następnie napisz, jak nazywa się tego typu budowla i jaka była jej funkcja.

0-2 p.

Nazwa budowli: _____

Funkcja budowli: _____

12 Wyjaśnij znaczenie powiedzenia: *Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu.*

0-1 p.

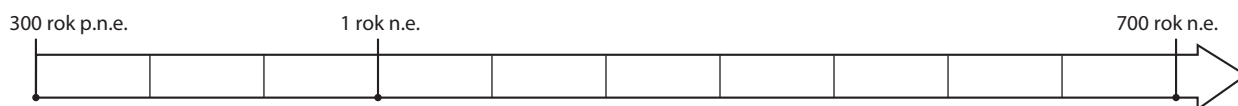
Starożytny Rzym

Test podsumowujący rozdział III

imię i nazwisko	
klasa	data

1 Wykonaj polecenia.

0–2 p.

- Zaznacz na osi czasu datę upadku cesarstwa zachodniorzymskiego.
- Oblicz, ile lat upłynęło od podziału cesarstwa rzymskiego w roku 395 n.e. do upadku cesarstwa zachodniorzymskiego.

2 Przeczytaj tekst źródłowy. Następnie wykonaj polecenia.

0–3 p.

Pobór do armii rzymskiej

Rzymianie po mianowaniu konsulów wybierają trybunów wojskowych¹ i to czternastu spośród tych, którzy mają już pięć lat służby wojskowej [...]. A do urzędu państwowego nie może nikt dojść, zanim nie odbędzie dziesięcioletniej służby wojskowej. Kiedy ci, którzy piastują władzę konsularną, zamierzają przeprowadzić zaciąg żołnierza², zapowiadają na zgromadzeniu ludu dzień, w którym mają się stawić wszyscy pełnoletni Rzymianie. A czynią to corocznie. [...]

Źródło: M. Sobańska-Bondaruk, S. Lenard, *Ćwiczenia źródłowe dla gimnazjum*, Warszawa 2002, s. 64.

¹ trybun wojskowy – oficer w armii rzymskiej

² zaciąg żołnierza – pobór do wojska

- Skreśl w nawiasie błędną informację, tak aby powstało zdanie prawdziwe.
Tekst dotyczy poboru do armii w czasach, gdy państwo rzymskie było (*cesarstwem / republiką*).
- Napisz, jak często odbywał się w Rzymie pobór do wojska.
- Wyjaśnij, jakie warunki należało spełnić, aby zostać trybunem wojskowym.

3 Wyjaśnij, kim byli gladiatorzy. Napisz, kto zwykle zostawał gladiatorem.

0–2 p.

Grupa B

- 4** Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

0–4 p.

Jedną z przyczyn upadku cesarstwa zachodniorzymskiego były najazdy plemion barbarzyńskich.	P	F
Forum Romanum to centralny plac starożytnego Rzymu.	P	F
Największy rzymski amfiteatr znany jest jako Panteon.	P	F
Stolicą cesarstwa wschodniorzymskiego był Konstantynopol.	P	F

- 5** Napisz, jakie były zadania poszczególnych urzędników w republice rzymskiej.

0–3 p.

konsul (podaj dwa przykłady) – _____

trybun ludowy – _____

- 6** Uzupełnij tabelę dotyczącą bogów czczonych przez starożytnych Rzymian.

0–3 p.

bóstwo rzymskie	dziedzina, którą opiekowało się bóstwo	grecki odpowiednik rzymskiego bóstwa
	bóg mórz i opiekun żeglarzy	Posejdon
Mars		Ares
Junona	opiekunka małżeństw	

- 7** Skreśl w nawiasie błędne informacje, tak aby powstały zdania prawdziwe.

0–2 p.

W sytuacji zagrożenia republiki rzymskiej jej obywatele powoływali (*konsula / dyktatora*).

Za pierwszego cesarza Rzymu uznaje się (*Gajusza Juliusza Cezara / Oktawiana Augusta*).

- 8** Wyjaśnij, jakie korzyści dawały starożytnym Rzymianom poszczególne dokonania.

0–2 p.

akwedukty – _____

sieć dobrych dróg – _____

9 Połącz pojęcia z odpowiednimi wyjaśnieniami. Jedno z nich jest niepotrzebne. Do litery z hasłem dopisz odpowiednią cyfrę z definicją.

0-3 p.

- A. apostołowie
- B. kwestorzy
- C. barbarzyńcy

1. żołnierze piechoty w armii rzymskiej
2. przedstawiciele innej kultury niż rzymska
3. uczniowie Jezusa z Nazaretu
4. urzędnicy rzymscy odpowiedzialni za pobieranie podatków

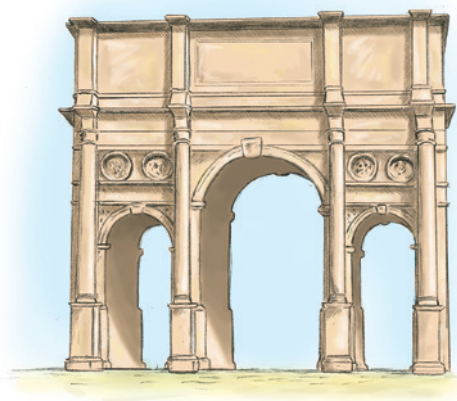
A – _____ B – _____ C – _____

10 Wyjaśnij, jak zakończył się konflikt między patrycjuszami a plebejuszami w okresie republiki rzymskiej.

0-1 p.

11 Przyjrzyj się ilustracji. Następnie napisz, jak nazywa się tego typu budowla i w jakim celu była wznoszona.

0-2 p.

Nazwa budowli: _____

Cel wzniesienia budowli: _____

12 Wyjaśnij, dlaczego wydanie przez Konstantyna Wielkiego Edyktu mediolańskiego było niezwykle ważne dla chrześcijan.

0-1 p.

Klucz odpowiedzi do rozdziału III (grupa A)

Nr zad.	Odpowiedzi	Punkcja	Schemat przyznawania punktów
1.	a) Poprawne umieszczenie daty na osi czasu. b) $753 - 44 = 709$	0–2	1 pkt – za poprawne zaznaczenie daty na osi czasu 1 pkt – za poprawną odpowiedź
2.	a) Tekst dotyczy poboru do armii w czasach, gdy państwo rzymskie było republiką. b) Pobór do wojska przeprowadzał konsul. c) Warunkiem było odbycie dziesięcioletniej służby wojskowej.	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź
3.	Przykładowa odpowiedź: Apostołowie byli uczniami Jezusa z Nazaretu. Po śmierci Jezusa głosili nauki swojego mistrza. Dzięki ich działalności chrześcijaństwo rozprzestrzeniło się w Palestynie i poza jej granicami.	0–2	1 pkt – podanie, kim byli apostołowie 1 pkt – podanie informacji dotyczącej roli apostołów w rozwoju chrześcijaństwa
4.	F F P P	0–4	1 pkt – za poprawną odpowiedź
5.	zgromadzenie ludowe – decydowało o przyjęciu lub odrzuceniu nowych praw, wybierało urzędników. pretor – sprawował sądy.	0–3	1 pkt – za każde poprawnie podane zadanie
6.	Jowisz – sprawował władzę nad bogami i ludźmi – Zeus Mars – bóg wojny – Ares Minerwa – bogini mądrości, sztuki i rzemiosła – Atena	0–3	1 pkt – za każde poprawnie wypełnienie komórki tabeli
7.	Starożytni Rzymianie wierzyli w wielu bogów, ich religia była zatem politeistyczna. Po podziale Imperium Rzymskiego w 395 roku stolica cesarstwa zachodniorzymskiego znajdowała się w Rzymie.	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
8.	termy – w termach Rzymianie dbali o higienę i uprawiali sport. Prawo XII tablic – dzięki temu kodeksowi każdy obywatel mógł zapoznać się z przepisami prawa i liczyć na uczciwy proces.	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
9.	A – 2 B – 1 C – 4	0–3	1 pkt – za każde poprawne przyporządkowanie
10.	Przykładowa odpowiedź: W okresie republiki rzymskiej plebejusze dążyli do zwiększenia swoich praw. Domagali się, aby podobnie jak patrycjusze móc piastować urzędy państwowe i mieć wpływ na rządy.	0–1	1 pkt – za poprawną odpowiedź
11.	nazwa budowli: akwedukt funkcja budowli: akwedukty służyły do zaopatrywania miast w wodę	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
12.	Przykładowa odpowiedź: Rzymianie zbudowali w swoim państwie sieć bardzo dobrych dróg. Największe z nich zbiegały się w stolicy imperium.	0–1	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie

Klucz odpowiedzi do rozdziału III (grupa B)

Nr zad.	Odpowiedzi	Punktacja	Schemat przyznawania punktów
1.	a) Poprawne umieszczenie daty na osi czasu. b) $476 - 395 = 81$	0–2	1 pkt – za poprawne zaznaczenie daty na osi czasu 1 pkt – za poprawną odpowiedź
2.	a) Tekst dotyczy poboru do armii w czasach, gdy państwo rzymskie było republiką. b) Pobór do armii rzymskiej odbywał się co rok. c) Warunkiem było odbycie pięcioletniej służby wojskowej.	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź
3.	Przykładowa odpowiedź: Gladiatorzy to wojownicy szkoleni do walk na arenie podczas igrzysk. Zostawali nimi najczęściej jeńcy wojenni, skazańcy lub niewolnicy.	0–2	1 pkt – podanie, kim byli gladiatorzy 1 pkt – podanie informacji o tym, kto zostawał gladiatorem
4.	P P F P	0–4	1 pkt – za poprawną odpowiedź
5.	konsul – zwoływał obrady senatu, dowodził armią w czasie wojny trybun ludowy – miał prawo do przeciwstawiania się prawom niekorzystnym dla plebejuszy	0–3	1 pkt – za każde poprawnie podane zadanie
6.	Neptun – bóg mórz i opiekun żeglarzy – Posejdon Mars – bóg wojny – Ares Junona – opiekunka małżeństw – Hera	0–3	1 pkt – za każde poprawne wypełnienie komórki tabeli
7.	W sytuacji zagrożenia republiki rzymskiej jej obywatele powoływali dyktatora. Za pierwszego cesarza Rzymu uznaje się Oktawiana Augusta.	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
8.	akwedukty – dzięki nim miasta rzymskie były zaopatrzone w wodę z górskich źródeł. sieć dobrych dróg – pozwalała na sprawne przemieszczanie się wojska, a także kupców i podróżników.	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
9.	A – 3 B – 4 C – 2	0–3	1 pkt – za każde poprawne przyporządkowanie
10.	Przykładowa odpowiedź: Konflikt zakończył się w III wieku p.n.e. zwycięstwem plebejuszy. Przedstawiciele tej grupy zostali dopuszczeni do piastowania większości urzędów w państwie.	0–1	1 pkt – za poprawną odpowiedź
11.	Nazwa budowli: łuk triumfalny Cel wzniesienia budowli: łuk triumfalny wznoszono dla uczczenia wodza lub władcy wracającego ze zwycięskiej wojny	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
12.	Przykładowa odpowiedź: Zgodnie z zapisami Edyktu mediolańskiego chrześcijanie mogli swobodnie wyznawać swoją wiarę w cesarstwie rzymskim. Doprowadziło to do znaczącego wzrostu liczby wyznawców Chrystusa i dominacji chrześcijaństwa w Imperium Rzymskim.	0–1	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie

Początki średniowiecza

Test podsumowujący rozdział IV

imię i nazwisko
klasa data

1 Dopisz do każdego opisu postać historyczną, której on dotyczy.

0–3 p.

- _____ – pochodzący z Mekki prorok, założyciel islamu.
- _____ – pierwszy władca Franków z dynastii Karolingów.
- _____ – papież, który podczas synodu w Clermont wezwał do zorganizowania pierwszej krucjaty.

2 Uzupełnij tekst.

0–5 p.

Świątą księgą islamu jest _____. Wierni spotykają się w świątyniach zwanych _____. Islam jest religią _____, co oznacza, że jego wyznawcy wierzą w jednego boga. Wyznawcy islamu określani są mianem _____. Czczonego przez nich boga nazywamy _____.

3 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

0–1 p.

Terytorium, które uległo podziałowi w wyniku układu w Verdun, to

A. cesarstwo bizantyjskie.

C. państwo Franków.

B. imperium arabskie.

D. Rzesza Niemiecka.

4 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

0–4 p.

Zdobycie przez muzułmanów Akki zakończyło okres wypraw krzyżowych.	P	F
Narodziny Mahometa to wydarzenie, które zostało uznane przez wyznawców islamu za początek nowej ery.	P	F
Do wielkiej schizmy wschodniej doszło w XI wieku.	P	F
Data upadku Królestwa Jerozolimskiego wyznacza koniec średniowiecza.	P	F

5 Napisz, jakie były główne zadania zakonów rycerskich tworzonych w okresie krucjat. Podaj dwa przykłady.

0–2 p.

- _____
- _____

- 6** Dopisz do każdej postaci historycznej związane z nią wydarzenie z ramki. Jedno z nich jest niepotrzebne.

0-3 p.

*wzniesienie bazyliki Hagia Sophia, bitwa pod Poitiers,
przyjęcie chrześcijaństwa przez Franków, koronacja na cesarza w 800 roku*

Postać historyczna	Wydarzenie
Karol Wielki	
Justynian Wielki	
Chlodwig	

- 7** Wymień trzy zakony rycerskie utworzone w Ziemi Świętej w czasie wypraw krzyżowych.

0-3 p.

- _____
- _____
- _____

- 8** Ułóż podane wydarzenia w porządku chronologicznym, wstawiając w kratki cyfry od 1 do 4. Rozpocznij od wydarzenia, które miało miejsce najwcześniej.

0-1 p.

____ synod w Clermont	____ koronacja Karola Wielkiego na cesarza
____ zdobycie Konstantynopola przez Turków	____ ucieczka Mahometa z Mekki do Medyny

- 9** Skreśl w nawiasie błędne informacje, tak aby powstały zdania prawdziwe.

0-3 p.

Zajęcie Ziemi Świętej przez Turków było jedną z przyczyn (*wielkiej schizmy wschodniej / wypraw krzyżowych*).

Po śmierci Mahometa władzę po nim przejmowali (*kalifowie / prorocy*).

Rozłam we wspólnocie wiernych określany jest mianem (*schizmy / synodu*).

- 10** Uzupełnij zdanie. Otocz kółkiem odpowiedź A albo B i jej dokończenie 1., 2. lub 3.

0-1 p.

W 962 roku odbyła się koronacja

A. Karola Wielkiego	na cesarza	1. rzymskiego.
B. Ottona I		2. bizantyjskiego.
		3. Franków.

Grupa A

II Wyjaśnij znaczenie podanych pojęć.

0–3 p.

- arabeska – _____

- cerkiew – _____

- ekskomunika – _____

12 Przeczytaj tekst źródłowy. Następnie wykonaj polecenia.

0–3 p.

Tymczasem dowiedzieliśmy się o zbliżaniu się króla, który zanim jeszcze stanął we Włoszech, wystąpił do nas przodem konne poselstwo, oświadczając gotowość zadośćuczynienia Bogu i św. Piotrowi i dla poprawy życia przyrzekając zachować bezwzględne postuszeństwo, byle tylko mógł uzyskać od nas łaskę przebaczenia i apostolskiego błogostawieństwa. Gdy wśród długich, spornych narad, za pośrednictwem posłów, ostro strofowaliśmy¹ go za jego występki, wreszcie on nie okazując wrogich lub zuchwałych zamiarów, w towarzystwie kilku ludzi zjawił się w mieście Canossie, w którym przebywaliśmy. Tam przez trzy dni stojąc u bramy zamku, zdjawszy szaty królewskie, boso, we włosienicy², nie pierwszej przestał błagać z wielkim płaczem zmiłowania apostolskiego, aż u wszystkich, którzy tam przybyli i do których uszu owe jęki doszły, wzbudził taką litość i współczucie [...].

Źródło: *Wiek V–XV w źródłach*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 2003, s. 128.

¹ Strofować – pouczać, karcić.

² Włosienica – ubranie wykonane z szorstkiej tkaniny noszone na znak pokuty.

a) Wstaw znak „x” w kratki obok postaci, które brały udział w opisanych wydarzeniach.

Karol Wielki

Otton I

Henryk IV

Grzegorz VII

b) Napisz, jakie były przyczyny opisywanych wydarzeń.

13 Przyjrzyj się fotografii. Następnie wykonaj polecenia.

0–2 p.

a) Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Przedstawiona na zdjęciu budowla to

- A. meczet Kaaba w Mekce.
- B. kaplica Karola Wielkiego w Akwizgranie.
- C. bazylika Grobu Pańskiego w Jerozolimie.
- D. bazylika Hagia Sophia w Stambule.

b) Napisz, z którą religią jest związana przedstawiona świątynia.

Początki średniowiecza

Test podsumowujący rozdział IV

imię i nazwisko	
klasa	data

1 Dopisz do każdego opisu postać historyczną, której on dotyczy.

0–3 p.

- _____ – król Niemiec, koronowany w 962 roku na cesarza rzymskiego.
- _____ – władca Franków, który jako pierwszy przyjął chrzest.
- _____ – cesarz bizantyjski, twórca kodeksu prawa rzymskiego nazwanego jego imieniem.

2 Uzupełnij tekst.

0–5 p.

W trakcie walk o ziemię _____ powstawały zakony _____.
Ich członkowie byli jednocześnie zakonnikami i wojownikami. Do najsłynniejszych zgromadzeń tego typu należeli: _____, _____ i _____.

3 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

0–1 p.

Na mocy traktatu w Verdun państwo Franków zostało podzielone pomiędzy wnuków Karola Wielkiego:

- A. Lotara, Pepina Małego i Ludwika Niemca. C. Lotara, Ludwika Niemca i Karola Łysego.
B. Ludwika Niemca, Karola Łysego i Karola Młota. D. Pepina Małego, Karola Młota i Ludwika Niemca.

4 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

0–4 p.

Pierwszym władcą z dynastii Karolingów był Karol Wielki.	P	F
Minaret to wieża w pobliżu meczetu, z której wierni wzywani są na modlitwę.	P	F
Skutkiem pierwszej wyprawy krzyżowej było powstanie Królestwa Jerozolimskiego.	P	F
Po upadku cesarstwa zachodniorzymskiego na terenach dzisiejszej Francji powstało państwo Franków.	P	F

5 Podaj dwa odłamy chrześcijaństwa, które wykształciły się w wyniku wielkiej schizmy wschodniej.

0–2 p.

- _____
- _____

Grupa B

- 6** Dopisz do każdej postaci historycznej związane z nią wydarzenie z ramki. Jedno z nich jest niepotrzebne.

0–3 p.

*bitwa pod Poitiers, synod w Clermont, ucieczka z Mekki do Medyny,
wielka schizma wschodnia*

Postać historyczna	Wydarzenie
Mahomet	
Karol Młot	
Urban II	

- 7** Wymień trzy skutki wypraw krzyżowych.

0–3 p.

- _____
- _____
- _____

- 8** Ułóż podane wydarzenia w porządku chronologicznym, wstawiając w kratki cyfry od 1 do 4. Rozpocznij od wydarzenia, które miało miejsce najwcześniej.

0–1 p.

 podpisanie układu w Verdun

 zdobycie Akki przez muzułmanów

 synod w Clermont

 wielka schizma wschodnia

- 9** Skreśl w nawiasie błędne informacje, tak aby powstały zdania prawdziwe.

0–3 p.

Rywalizacja papieża i patriarchy Konstantynopola doprowadziła do (*wielkiej schizmy wschodniej / wypraw krzyżowych*).

Arabeska to element typowy dla sztuki (*arabskiej / bizantyjskiej*).

Kłątwa, która powoduje wykluczenie z Kościoła to (*ekskomunika / inwestytura*).

- 10** Uzupełnij zdanie. Otocz kółkiem odpowiedź A albo B i jej dokończenie 1., 2. lub 3.

0–1 p.

Za symboliczny koniec średniowiecza uważa się upadek

A. cesarstwa bizantyjskiego,	do którego doszło w	1. XII wieku.
B. państwa Franków,		2. XIV wieku.
		3. XV wieku.

11 Wyjaśnij znaczenie podanych pojęć.

0–3 p.

- Koran – _____

- meczet – _____

- patriarcha – _____

12 Przeczytaj tekst źródłowy. Następnie wykonaj polecenia.

0–3 p.

Tymczasem dowiedzieliśmy się o zbliżaniu się króla, który zanim jeszcze stanął we Włoszech, wysłał do nas przodem konne poselstwo, oświadczając gotowość zadośćuczynienia Bogu i św. Piotrowi i dla poprawy życia przyrzekając zachować bezwzględne posłuszeństwo, byle tylko mógł uzyskać od nas łaskę przebaczenia i apostolskiego błogostawieństwa. Gdy wśród długich, spornych narad, za pośrednictwem posłów, ostro strofowaliśmy¹ go za jego występki, wreszcie on nie okazując wrogich lub zuchwałych zamiarów, w towarzystwie kilku ludzi zjawił się w mieście Canossie, w którym przebywaliśmy. Tam przez trzy dni stojąc u bramy zamku, zdjęwszy szaty królewskie, boso, we włosienicy², nie pierwszej przestał błagać z wielkim płaczem zmiłowania apostolskiego, aż u wszystkich, którzy tam przybyli i do których uszu owe jęki doszły, wzbudził taką litość i współczucie [...].

Źródło: *Wiek V–XV w źródłach*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 2003, s. 128.

¹ Strofować – pouczać, karcić.

² Włosienica – ubranie wykonane z szorstkiej tkaniny noszone na znak pokuty.

a) Wstaw znak „x” w kratki obok postaci, które brały udział w opisanych wydarzeniach.

Urban II Grzegorz VII Henryk IV Justynian Wielki

b) Napisz, jakie były skutki opisywanych wydarzeń.

13 Przyjrzyj się fotografii. Następnie wykonaj polecenia.

0–2 p.

a) Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Przedstawiona na zdjęciu budowla to

- A. meczet Kaaba w Mekce.
- B. kaplica Karola Wielkiego w Akwizgranie.
- C. bazylika Grobu Pańskiego w Jerozolimie.
- D. bazylika Hagia Sophia w Stambule.

b) Napisz, który władca wznosił przedstawioną budowlę.

Klucz odpowiedzi do rozdziału IV (grupa A)

Nr zad.	Odpowiedzi	Punktacja	Schemat przyznawania punktów
1.	Mahomet, Pepin Mały, Urban II	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź
2.	Świętą księgą islamu jest Koran . Wierni spotykają się w świątyniach zwanych meczetami . Islam jest religią monoteistyczną , co oznacza, że jego wyznawcy wierzą w jednego boga. Wyznawców islamu określani są mianem muzułmanów . Czczonego przez nich boga nazywamy Allachem .	0–5	1 pkt – za każde poprawne uzupełnienie
3.	C	0–1	1 pkt – za poprawną odpowiedź
4.	P F P F	0–4	1 pkt – za poprawną odpowiedź
5.	Przykładowa odpowiedź: • ochrona pielgrzymów przybywających do Ziemi Świętej • prowadzenie szpitali i przytułków • walka z wojskami muzułmańskimi	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
6.	Karol Wielki – koronacja na cesarza w 800 roku Justynian Wielki – wzniesienie bazyliki Hagia Sophia Chlodwig – przyjęcie chrześcijaństwa przez Franków	0–3	1 pkt – za poprawne przyporządkowanie
7.	• joannici • templariusze • Krzyżacy	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź
8.	3 – synod w Clermont 4 – zdobycie Konstantynopola przez Turków 2 – koronacja Karola Wielkiego na cesarza 1 – ucieczka Mahometa z Mekki do Medyny	0–1	1 pkt – za poprawną odpowiedź
9.	Zajęcie Ziemi Świętej przez Turków było jedną z przyczyn wypraw krzyżowych. Po śmierci Mahometa władzę po nim przejmowali kalifowie. Rozłam we wspólnocie wiernych określany jest mianem schizmy.	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź
10.	BI	0–1	1 pkt – za dwie poprawne odpowiedzi
11.	• arabeska – sposób zdobienia charakterystyczny dla sztuki arabskiej • cerkiew – świątynia wyznawców prawosławia • ekskomunika – klątwa, największa kara w Kościele, polegająca na wykluczeniu ze wspólnoty wiernych	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź
12.	a) Henryk IV i Grzegorz VII b) Przykładowa odpowiedź: Do spotkania w Canossie doszło po tym, jak Grzegorz VII rzucił klątwę na cesarza Henryka IV. Cesarz postanowił wybrać się tam, aby przebłagać papieża i uzyskać zdjęcie ekskomuniki.	0–3	1 pkt – za prawidłowe wskazanie władcy 1 pkt – za poprawną odpowiedź
13.	a) A b) Przedstawiona świątynia należy do wyznawców islamu.	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź

Klucz odpowiedzi do rozdziału IV (grupa B)

Nr zad.	Odpowiedzi	Punktacja	Schemat przyznawania punktów
1.	Otton I, Chlodwig, Justynian Wielki	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź
2.	W trakcie walk o Ziemię Świętą powstawały zakony rycerskie . Ich członkowie byli jednocześnie zakonnikami i wojownikami. Do najsłynniejszych zgromadzeń tego typu należeli: joannici, templariusze i Krzyżacy .	0–5	1 pkt – za każde poprawne uzupełnienie
3.	C	0–1	1 pkt – za poprawną odpowiedź
4.	F P P P	0–4	1 pkt – za poprawną odpowiedź
5.	• katolicyzm • prawosławie	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
6.	Mahomet – ucieczka z Mekki do Medyny Karol Młot – bitwa pod Poitiers Urban II – synod w Clermont	0–3	1 pkt – za poprawne przyporządkowanie
7.	Przykładowa odpowiedź: • poznanie przez Europejczyków zdobyczy kultury arabskiej • pogorszenie stosunków między światem chrześcijańskim a muzułmańskim • powstanie zakonów rycerskich • osłabienie Bizancjum	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź
8.	1 – podpisanie układu w Verdun 3 – synod w Clermont 4 – zdobycie Akki przez muzułmanów 2 – wielka schizma wschodnia	0–1	1 pkt – za poprawną odpowiedź
9.	Rywalizacja papieża i patriarchy Konstantynopola doprowadziła do wielkiej schizmy wschodniej. Arabeska to element typowy dla sztuki arabskiej. Kłątwa, która powoduje wykluczenie z Kościoła, to ekskomunika.	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź
10.	A3	0–1	1 pkt – za dwie poprawne odpowiedzi
11.	• Koran – święta księga wyznawców islamu • meczet – świątynia muzułmańska • patriarcha – najwyższy dostojnik w kościołach wschodnich	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź
12.	a) Henryk IV i Grzegorz VII b) Przykładowa odpowiedź: Po spotkaniu w Canossie papież Grzegorz VII zdjął ekskomunikę z cesarza Henryka IV. Pozwoliło to władcy niemieckiemu rozprawić się ze swoimi zbudowanymi poddanymi.	0–3	1 pkt – za prawidłowe wskazanie władcy 1 pkt – za poprawną odpowiedź
13.	a) D b) Przedstawiona bazylika została wzniesiona na rozkaz cesarza Justyniana Wielkiego.	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź

Spółeczeństwo średniowiecza

Test podsumowujący rozdział V

_____	
_____	
imię i nazwisko	
_____	_____
klasa	data

1 Połącz pojęcia z odpowiednimi wyjaśnieniami. Jedno z nich jest niepotrzebne. Do litery z hasłem dopisz właściwą cyfrę z definicją.

0-3 p.

A. wasal

B. senior

C. zasadźca

1. zajmował się tworzeniem nowej osady
2. składał hołd lenny
3. stał na czele samorządu w średniowiecznym mieście
4. nadawał ziemię w systemie feudalnym

A – _____ B – _____ C – _____

2 Uzupełnij tekst.

0-5 p.

Najlepiej wykształconą grupą społeczną w średniowiecznym społeczeństwie byli _____.
 Niektórzy z nich zakładali wspólnoty zwane _____. Siedzibami tych zgromadzeń były _____.
 Na czele każdego z nich stał _____. Członkowie wspólnoty żyli według zasad określonych w _____.

3 Podkreśl właściwe dokończenie każdego zdania.

0-2 p.

Najliczniejszym, lecz pozbawionym wszelkich przywilejów stanem społecznym w średniowieczu było

A. chłopstwo.

C. mieszczaństwo.

B. duchowieństwo.

D. rycerstwo.

Lokacją nazywamy

A. sąd w średniowiecznym mieście.

C. uroczyste nadanie lenna.

B. system uprawy roli.

D. zakładanie nowych osad.

4 Wymień nazwy trzech zakonów powstałych w średniowieczu.

0-3 p.

- _____
- _____
- _____

5 Uporządkuj podane etapy w życiu rycerza w kolejności chronologicznej. W tym celu wpisz w kratki cyfry od 1 do 4.

0-1 p.

- nauka dobrego wychowania i zwyczajów dworskich
- służba na dworze władcy w roli pazia
- uroczystość pasowania
- towarzyszenie rycerzowi w wyprawach wojennych w roli giermka

6 Skreśl w nawiasie błędne informacje, tak aby powstały zdania prawdziwe.

0-3 p.

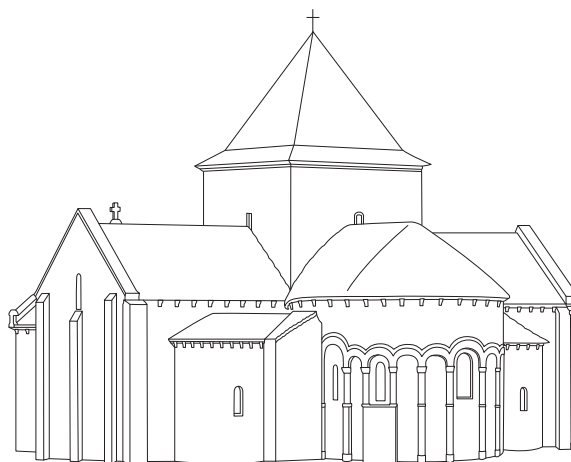
Skryptorium to pomieszczenie, w którym zakonnicy (*wspólnie spożywali posiłki / przepisywali księgi*).

W VI wieku na górze Monte Cassino we Włoszech powstał klasztor założony przez świętego (*Franciszka / Benedykta*).

Głównymi zajęciami mieszkańców średniowiecznych miast były rzemiosło i (*handel / udział w turniejach*).

7 Przyjrzyj się ilustracji. Następnie wykonaj polecenia.

0-3 p.

a) Napisz, jaki styl architektoniczny reprezentuje przedstawiona budowla.

b) Podaj dwie cechy charakterystyczne dla ukazanego stylu w architekturze.

- ---
- ---

8 Wyjaśnij, w jakim celu rzemieślnicy zakładali w średniowieczu organizacje zwane cechami.

0-1 p.

Grupa A

- 9** Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

0–3 p.

Władzę w nowo założonym mieście, w imieniu jego właściciela, sprawował wójt.	P	F
Średniowieczny ołtarz autorstwa Wita Stwosza znajduje się w kościele Mariackim w Krakowie.	P	F
Miniatury to nazwy książek używanych w średniowiecznych uniwersytetach.	P	F

- 10** Wyjaśnij znaczenie podanych pojęć.

0–4 p.

- witraż – _____
- _____
- pług – _____
- _____
- herb – _____
- _____
- asceza – _____
- _____

- 11** Dopisz do podanych wyjaśnień właściwe pojęcie.

0–2 p.

- _____ – siedziba władz miejskich w średniowiecznym mieście.
- _____ – budowla pełniąca zarówno funkcję mieszkalną, jak i obronną.

- 12** Przeczytaj tekst źródłowy. Następnie wykonaj polecenia.

0–2 p.

Reguła świętego Benedykta

Przede wszystkim trzeba wykorzenić [usunąć] w klasztorze tę wadę, aby nikt nie ważył się cokolwiek darować lub przyjmować bez pozwolenia opata lub mieć cokolwiek na własność [...]. Nie wolno bowiem mnichom rozporządzać sobą samym, ani ciałem, ani swoją wolą. [...] Wszystko ma być wspólne dla wszystkich, jak napisano; niech nikt nie nazywa jakiegokolwiek rzeczy swoją ani nie ośmiela się przywłaszczyć jej sobie. [...] Lenistwo jest wrogiem duszy. Dlatego też bracia powinni w pewnych godzinach zajmować się pracą ręczną, a w innych Bożym czytaniem. [...] Jeżeli konieczność miejscowa lub ubóstwo wymagają, aby bracia sami pracowali przy żniwach, niech się tym nie martwią. Wtedy bowiem są naprawdę mnichami, gdy żyją z pracy rąk własnych [...].

Źródło: *Wiek V–XV w źródłach*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 2003, s. 116–117.

- a) Wyjaśnij, co święty Benedykt nazywa wrogiem duszy.

- b) Napisz, w jaki sposób według świętego Benedykta powinna być realizowana zasada ubóstwa.

Spółeczeństwo średniowiecza

Test podsumowujący rozdział V

_____	
_____	
imię i nazwisko	
_____	_____
klasa	data

1 Połącz pojęcia z odpowiednimi wyjaśnieniami. Jedno z nich jest niepotrzebne. Do litery z hasłem dopisz właściwą cyfrę z definicją.

0-3 p.

- A. zakonnicy
- B. chłopci
- C. mieszczenie

1. byli najliczniejszym stanem w społeczeństwie średniowiecznym
2. składali śluby ubóstwa, celibatu i posłuszeństwa
3. zajmowali się głównie handlem i rzemiosłem
4. mieli za zadanie walczyć w obronie władcy i wiary chrześcijańskiej

A – _____ B – _____ C – _____

2 Uzupełnij tekst.

0-5 p.

Utworzenie nowego ośrodka miejskiego lub wsi nazywamy _____. Początkowo władzę w mieście w imieniu jego właściciela sprawował _____. Centralnym placem miasta był _____. Siedzibę władz miejskich stanowił _____. Najbogatsze średniowieczne miasta były otoczone _____.

3 Podkreśl właściwe dokończenie każdego zdania.

0-2 p.

Zgromadzenie zwane braćmi mniejszymi to inaczej zakon

- A. benedyktynów.
- B. cystersów.
- C. dominikanów.
- D. franciszkanów.

Chłopiec z rycerskiego rodu w wieku kilku lat oddawany był na służbę jako

- A. paź.
- B. giermek.
- C. wasal.
- D. sołtys.

4 Wymień nazwy trzech grup tworzących społeczność średniowiecznego miasta.

0-3 p.

- _____
- _____
- _____

Grupa B

- 5** Uporządkuj przedstawicieli podanych grup społecznych według pozycji, jaką zajmowali na drabinie feudalnej, oznaczając jej poszczególne szczeble numerami od 1 do 4. Rozpocznij od pojęcia znajdującego się najwyżej i przypisz jej numer 1.

0-1 p.

- chłopci
- możnowładcy świeccy i duchowni
- rycerze
- suzeren

- 6** Skreśl w nawiasie błędne informacje, tak aby powstały zdania prawdziwe.

0-3 p.

Zasadźca był osobą zajmującą się (*uprawą ziemi / zakładaniem nowej osady*).

Średniowieczni rycerze byli zobowiązani postępować zgodnie z (*regulą świętego Benedykta / kodeksem honorowym*).

Zadaniem ławy miejskiej w średniowiecznym mieście było (*rozstrzygnięcie sporów / ustanawianie praw*).

- 7** Przyjrzyj się ilustracji. Następnie wykonaj polecenia.

0-3 p.

- a) Napisz, jaki styl architektoniczny reprezentuje przedstawiona budowla.

- b) Podaj dwie cechy charakterystyczne dla ukazanego stylu w architekturze.

•

•

- 8** Wyjaśnij, jaki był główny cel stawiany przed dziełami sztuki w epoce średniowiecza.

0-1 p.

- 9 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

0–3 p.

Cechy to organizacje zrzeszające chłopów.	P	F
Lenno to ziemia oddawana przez seniora w użytkowanie wasalowi.	P	F
W średniowiecznym społeczeństwie jedna osoba mogła być jednocześnie wasalem i seniorem.	P	F

- 10 Wyjaśnij znaczenie podanych pojęć.

0–4 p.

- kopista – _____
- _____
- zakon – _____
- _____
- pasowanie na rycerza – _____
- _____
- trójpolówka – _____
- _____

- 11 Dopisz do podanych opisów nazwę odpowiedniego stanu w średniowiecznym społeczeństwie.

0–2 p.

- _____ – szkoła wyższa, w której w średniowieczu nauka odbywała się po łacinie.
- _____ – siedziba zakonu, którą kierował opat.

- 12 Przeczytaj tekst źródłowy. Następnie wykonaj polecenia.

0–2 p.

Reguła świętego Benedykta

Przede wszystkim trzeba wykorzenić [usunąć] w klasztorze tę wadę, aby nikt nie ważył się cokolwiek darować lub przyjmować bez pozwolenia opata lub mieć cokolwiek na własność [...]. Nie wolno bowiem mnichom rozporządzać sobą samym, ani ciałem, ani swoją wolą. [...] Wszystko ma być wspólne dla wszystkich, jak napisano; niech nikt nie nazywa jakiegokolwiek rzeczy swoją ani nie ośmiela się przywłaszczyć jej sobie. [...] Lenistwo jest wrogiem duszy. Dlatego też bracia powinni w pewnych godzinach zajmować się pracą ręczną, a w innych Bożym czytaniem. [...] Jeżeli konieczność miejscowa lub ubóstwo wymagają, aby bracia sami pracowali przy żniwach, niech się tym nie martwią. Wtedy bowiem są naprawdę mnichami, gdy żyją z pracy rąk własnych [...].

Źródło: *Wiek V–XV w źródłach*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 2003, s. 116–117.

- a) Określ, czy benedyktynom wolno było pracować w polu.

- b) Wyjaśnij, kto decydował o tym, czy zakonnik może otrzymać coś na własność.

Klucz odpowiedzi do rozdziału V (grupa A)

Nr zad.	Odpowiedzi	Punktacja	Schemat przyznawania punktów
1.	A – 2 B – 4 C – 1	0–3	1 pkt – za każde poprawne przyporządkowanie
2.	Najlepiej wykształconą grupą społeczną w średniowiecznym społeczeństwie byli duchowni . Niektórzy z nich zakładali wspólnoty zwane zakonami . Siedzibami tych zgromadzeń były klasztory . Na czele każdego z nich stał opat . Członkowie wspólnoty żyli według zasad określonych w regule zakonnej .	0–5	1 pkt – za każde poprawne uzupełnienie
3.	A D	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
4.	Przykładowa odpowiedź: • cystersi • dominikanie • benedyktyni • franciszkanie	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź
5.	2 – nauka dobrego wychowania i zwyczajów dworskich 1 – służba na dworze władcy w roli paza 4 – uroczystość pasowania 3 – towarzyszenie rycerzowi w wyprawie wojennej w roli giermka	0–1	1 pkt – za poprawną odpowiedź
6.	Skryptorium to pomieszczenie, w którym zakonnicy przepisywali księgi. W VI wieku na górze Monte Cassino we Włoszech powstał klasztor założony przez świętego Benedykta. Głównymi zajęciami mieszkańców średniowiecznych miast były rzemiosło i handel.	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź
7.	a) Przedstawiona budowla została wzniesiona w stylu romańskim. b) Przykładowa odpowiedź: • małe okna z półokrągłymi łukami • grube mury	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź 1 pkt – za prawidłowo podaną cechę
8.	Przykładowa odpowiedź: Rzemieślnicy zakładali cechy w celu określania wielkości produkcji, cen towarów, a także dbania o jakość wytwarzanych przez nich produktów.	0–1	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie
9.	P P F	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź
10.	Przykładowa odpowiedź: • witraż – umieszczana w oknach kompozycja wykonana z różnokolorowych szkiełek • pług – narzędzie rolnicze służące do orania pola • herb – symbol rodu rycerskiego, umieszczany między innymi na tarczach rycerzy • asceza – świadome wyrzeczenie się wygod i zadawanie sobie cierpienia	0–4	1 pkt – za poprawną odpowiedź
11.	ratusz, zamek	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
12.	a) Zdaniem świętego Benedykta wrogiem duszy jest lenistwo. b) Według świętego Benedykta zakonnicy nie powinni posiadać żadnej rzeczy na własność.	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź

Klucz odpowiedzi do rozdziału V (grupa B)

Nr zad.	Odpowiedzi	Punktacja	Schemat przyznawania punktów
1.	A – 2 B – 1 C – 3	0–3	1 pkt – za każde poprawne przyporządkowanie
2.	Utworzenie nowego ośrodka miejskiego lub wsi nazywamy lokacją . Początkowo władzę w mieście w imieniu jego właściciela sprawował wójt . Centralnym placem miasta był rynek . Siedzibę władz miejskich stanowił ratusz . Najbogatsze średniowieczne miasta były otoczone murami obronnymi .	0–5	1 pkt – za każde poprawne uzupełnienie
3.	D A	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
4.	• patrycjusze • pospólstwo • plebs	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź
5.	4 – chłopci 2 – możnowładcy świeccy i duchowni 3 – rycerze 1 – suzeren	0–1	1 pkt – za poprawną odpowiedź
6.	Zasadzca był osobą zajmującą się zakładaniem nowej osady. Średniowieczni rycerze byli zobowiązani postępować zgodnie z kodeksem honorowym. Zadaniem ławy miejskiej w średniowiecznym mieście było rozstrzygnięcie sporów.	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź
7.	a) Przedstawiona budowla została wzniesiona w stylu gotyckim. b) Przykładowa odpowiedź: • wysokie okna z ostrymi łukami • wysokie, strzeliste wieże	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź 1 pkt – za prawidłowo podaną cechę
8.	Przykładowa odpowiedź: Zadaniem sztuki w średniowieczu było przede wszystkim głoszenie chwały bożej i przybliżanie wiernym zasad wiary. Dlatego też najpopularniejszym tematem dzieł były sceny biblijne i epizody z życia świętych.	0–1	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie
9.	F P P	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź
10.	Przykładowa odpowiedź: • kopista – zakonnik zajmujący się przepisywaniem, czyli kopiowaniem, ksiąg • zakon – wspólnota religijna żyjąca według ściśle określonych zasad • pasowanie na rycerza – uroczystość, podczas której młodzieniec z rycerskiego rodu stawał się rycerzem; w jej trakcie młodemu rycerzowi wręczano pas z mieczem i ostrogą • trójpolówka – rozpowszechniony w średniowieczu sposób uprawy roli polegający na podziale pola na trzy części, z których jedna była zawsze ugiem, czyli nie była obsiewana	0–4	1 pkt – za poprawną odpowiedź
11.	uniwersytet, klasztor	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
12.	a) Święty Benedykt pozwalał zakonnikom na pracę w polu, jeżeli była taka potrzeba. b) Zakonnik mógł otrzymać coś na własność tylko za zgodą opata.	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź

Polska pierwszych Piastów

Test podsumowujący rozdział VI

imię i nazwisko

klasa

data

1 Przeczytaj tekst. Następnie wykonaj polecenia.

0–3 p.

Relacja Ibrahima ibn Jakuba

Słowianie budują w ten sposób przeważną część swoich grodów. Udają się na łąki obfitujące w wodę i zarośla, po czym kreślą linię kolistą lub czworoboczną, w miarę tego, jaki chcą mieć kształt grodu i obszar jego powierzchni, kopią dokoła [rów] i piętrzą wykopaną ziemię, umocniwszy ją deskami i drzewem na podobieństwo szańców¹, aż wał osiągnie wymiar, jakiego pragną. I odmierzają w nim bramę, z której strony pragną [ją mieć], a chodzi się do niej po pomoście z drewna.

Źródło: T. Maresz, K. Juszczyk (wyb. i oprac.), *Historia w źródłach – nie tylko pisanych dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum*, cz. I, *Starożytność, średniowiecze*, s. 180.

¹ Szaniec – umocnienie usypane z ziemi, składające się z wału oraz rowu, służące do obrony przed atakiem nieprzyjaciela.

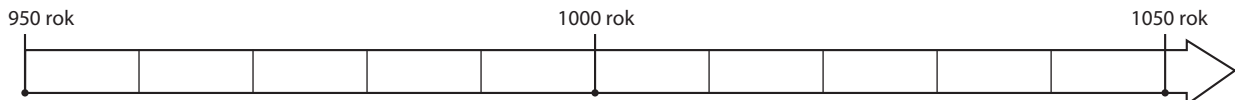
a) Napisz, czego dotyczy relacja Ibrahima ibn Jakuba.

b) Wyjaśnij, jaka była funkcja szańców.

c) Wymień dwa elementy grodu opisane w tekście.

2 Przyjrzyj się zamieszczonej osi czasu. Następnie wykonaj polecenia.

0–4 p.

a) Zaznacz na osi czasu daty podanych wydarzeń.

- przyjęcie chrztu przez Mieszka I
- koronacja Bolesława Chrobrego

b) Oblicz, ile lat upłynęło od przyjęcia chrztu przez Mieszka I do koronacji Bolesława Chrobrego.

c) Napisz, w którym wieku odbył się chrzest Mieszka I.

3 Napisz, który władca Polski rządził w czasie, gdy nastąpiło każde z podanych wydarzeń.

0–3 p.

- bitwa pod Cedynią – _____
- przyłączenie do Polski Milska, Łużyc i Grodów Czerwieńskich – _____
- obrona Głogowa przed niemieckim najazdem – _____

4 Podkreśl linijkę, w której znajdują się wydarzenia z dziejów Polski uporządkowane w kolejności chronologicznej.

0–1 p.

- A. koronacja Bolesława Chrobrego, podział Polski na dzielnice, przejście władzy przez Bezpryma
- B. przejście władzy przez Bezpryma, podział Polski na dzielnice, koronacja Bolesława Chrobrego
- C. podział Polski na dzielnice, przejście władzy przez Bezpryma, koronacja Bolesława Chrobrego
- D. koronacja Bolesława Chrobrego, przejście władzy przez Bezpryma, podział Polski na dzielnice

5 Wymień dwie korzyści, jakie państwu polskiemu przyniosło przyjęcie chrześcijaństwa.

0–2 p.

- _____
- _____

6 Przyjrzyj się fotografii. Następnie wykonaj polecenia.

0–2 p.

a) Napisz, co przedstawia fotografia.

b) Wyjaśnij, z jaką postacią historyczną związany jest przedstawiony przedmiot.

7 Podaj dwie przyczyny przybycia cesarza Ottona III do Gniezna w 1000 roku.

0–2 p.

- _____
- _____

8 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

0–3 p.

Przed przyjęciem chrześcijaństwa Słowianie wyznawali wielu bogów.	P	F
Mieszka I ochrzcił święci Cyryl i Metody.	P	F
Państwo Polan powstało w Wielkopolsce.	P	F

Grupa A

9 Wyjaśnij, dlaczego Bolesław Krzywousty przydzielił swoim synom poszczególne dzielnice Polski.

0-1 p.

10 Dopisz do podanych opisów nazwę odpowiedniej grupy społecznej w państwie pierwszych Piastów.

0-2 p.

_____ – byli najliczniejszą grupą społeczną w państwie pierwszych Piastów. Ich głównym zajęciem była uprawa roli i hodowla bydła.

_____ – zamieszkiwali podgrodzia, gdzie znajdowały się ich warsztaty. Wytwarzali między innymi naczynia, broń i ubrania.

11 Połącz pojęcia z odpowiednimi wyjaśnieniami. Jedno z nich jest niepotrzebne. Do litery z hasłem dopisz właściwą cyfrę z definicją.

0-3 p.

- A. kurhan
- B. podgrodzie
- C. danina

1. mogiła w kształcie kopca
2. najwyższy urzędnik w państwie pierwszych Piastów
3. obowiązkowa opłata składana na rzecz władcy
4. osada znajdująca się w pobliżu grodu

A – _____ B – _____ C – _____

12 Podpisz zamieszczone portrety autorstwa Jana Matejki.

0-3 p.

Polska pierwszych Piastów

Test podsumowujący rozdział VI

imię i nazwisko

klasa

data

0–3 p.

1 Przeczytaj tekst. Następnie wykonaj polecenia.

Relacja Ibrahima ibn Jakuba

Słowianie budują w ten sposób przeważną część swoich grodów. Udają się na łąki obfitujące w wodę i zarośla, po czym kreślą linię kołistą lub czworoboczną, w miarę tego, jaki chcą mieć kształt grodu i obszar jego powierzchni, kopią dokoła [rów] i piętrzą wykopaną ziemię, umocniwszy ją deskami i drzewem na podobieństwo szańców¹, aż wał osiągnie wymiar, jakiego pragną. I odmierzają w nim bramę, z której strony pragną [ją mieć], a chodzi się do niej po pomoście z drewna.

Źródło: T. Marez, K. Juszczyk (wyb. i oprac.), *Historia w źródłach – nie tylko pisanych dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum*, cz. I, *Starożytność, średniowiecze*, s. 180.

¹ Szaniec – umocnienie usypane z ziemi, składające się z wału oraz rowu, służące do obrony przed atakiem nieprzyjaciela.

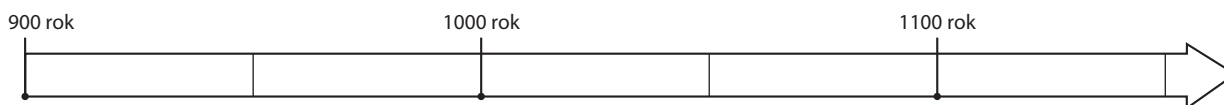
a) Napisz, w jakich miejscach Słowianie budowali swoje grody.

b) Wyjaśnij, w jaki sposób powstawał wał.

c) Określ, jaki kształt mogły mieć słowiańskie grody.

2 Przyjrzyj się zamieszczonej osi czasu. Następnie wykonaj polecenia.

0–4 p.

a) Zaznacz na osi czasu daty podanych wydarzeń.

- zjazd gnieźnieński
- śmierć Bolesława Krzywoustego

b) Oblicz, ile lat upłynęło od zjazdu gnieźnieńskiego do śmierci Bolesława Krzywoustego.

c) Napisz, w którym wieku odbył się zjazd gnieźnieński.

Grupa B

3 Napisz, który władca Polski rządził w czasie, gdy nastąpiło każde z podanych wydarzeń.

0-3 p.

- powstanie pierwszego w Polsce biskupstwa – _____
- pierwsza w dziejach Polski koronacja na króla – _____
- bunt możnych wspierany przez biskupa krakowskiego Stanisława – _____

4 Podkreśl linijkę, w której znajdują się władcy Polski wymienieni w kolejności sprawowania przez nich rządów.

0-1 p.

- A. Bolesław Chrobry, Mieszko II, Kazimierz Odnowiciel
 B. Mieszko II, Bolesław Chrobry, Kazimierz Odnowiciel
 C. Mieszko II, Kazimierz Odnowiciel, Bolesław Chrobry
 D. Kazimierz Odnowiciel, Bolesław Chrobry, Mieszko II

5 Wymień dwie przyczyny przyjęcia chrztu przez Mieszka I.

0-2 p.

- _____
- _____

6 Przyjrzyj się fotografii. Następnie wykonaj polecenia.

0-2 p.

a) Napisz, co przedstawia fotografia.

b) Wyjaśnij, z jakim wydarzeniem historycznym jest związany przedstawiony przedmiot.

7 Podaj dwa uprawnienia, którymi na mocy testamentu Bolesława Krzywoustego miał dysponować senior.

0-2 p.

- _____
- _____

8 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

0-3 p.

Nazwa Polski pochodzi od plemienia Polan.	P	F
Przed przyjęciem chrześcijaństwa plemiona słowiańskie czciły jednego boga zwanego Perunem.	P	F
Bolesław Krzywousty w swoim testamencie podzielił Polskę na dzielnice, aby zapobiec bratobójczym wojnom między swoimi synami.	P	F

9 Wyjaśnij, jak doszło do wykształcenia się w Polsce rycerstwa.

0-1 p.

10 Dopisz do podanych opisów nazwę odpowiedniej grupy społecznej w państwie pierwszych Piastów.

0-2 p.

_____ – ich zadaniem była obrona kraju i udział w wyprawach wojennych organizowanych przez panującego.

_____ – mieszkali na podgrodziu. Zajmowali się handlem.

11 Połącz pojęcia z odpowiednimi wyjaśnieniami. Jedno z nich jest niepotrzebne. Do litery z hasłem dopisz właściwą cyfrę z definicją.

0-3 p.

A. margrabia

B. palatyn

C. senior

1. zarządca przygranicznej prowincji, czyli marchii

2. duchowny prowadzący misję chrystianizacyjną

3. najstarszy przedstawiciel rodu panującego

4. najważniejszy urzędnik państwowy w Polsce pierwszych Piastów

A – _____ B – _____ C – _____

12 Podpisz zamieszczone portrety autorstwa Jana Matejki.

0-3 p.

Klucz odpowiedzi do rozdziału VI (grupa A)

Nr zad.	Odpowiedzi	Punktacja	Schemat przyznawania punktów
1.	a) Relacja Ibrahima ibn Jakuba dotyczy sposobu budowania grodów przez Słowian. b) Celem wznoszenia szańców była ochrona grodu przed atakiem nieprzyjaciół. c) Elementy grodu opisane w tekście to rów i brama.	0–3	1 pkt – za każdą poprawną odpowiedź
2.	a) Prawidłowe zaznaczenie dat na osi czasu. b) $1025 - 966 = 59$ c) Chrzest Mieszka I odbył się w X wieku.	0–4	1 pkt – za każdą poprawnie zaznaczoną datę 1 pkt – za poprawne obliczenie 1 pkt – za poprawne wskazanie wieku
3.	Mieszko I, Bolesław Chrobry, Bolesław Krzywousty	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź
4.	D	0–1	1 pkt – za poprawną odpowiedź
5.	Przykładowa odpowiedź: • rozwój kultury i sztuki • wzrost znaczenia państwa polskiego na arenie międzynarodowej	0–2	1 pkt – za poprawnie podaną korzyść
6.	a) Zdjęcie przedstawia relikwiarz. b) Przedstawiony przedmiot związany jest z postacią świętego Wojciecha.	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
7.	Przykładowa odpowiedź: • Chęć odbycia przez cesarza pielgrzymki do grobu świętego Wojciecha. • Dążenie do zjednoczenia chrześcijańskiej Europy.	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
8.	P F P	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź
9.	Przykładowa odpowiedź: Bolesław Krzywousty chciał zapobiec bratobójczym wojnom między swoimi synami, szkodliwym dla państwa.	0–1	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie
10.	chłopi, rzemieślnicy	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
11.	A – 1 B – 4 C – 3	0–3	1 pkt – za każde poprawne przyporządkowanie
12.	Mieszko I, Kazimierz Odnowiciel, Bolesław Śmiały	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź

Klucz odpowiedzi do rozdziału VI (grupa B)

Nr zad.	Odpowiedzi	Punktacja	Schemat przyznawania punktów
1.	a) Słowianie budowali swoje grody na zarośniętych łąkach obfitujących w wodę. b) Wał powstawał z ziemi pochodzącej z kopania rowu, którą następnie dla wzmocnienia obkładano drewnem. c) Grody Słowian mogły mieć kształt koła lub czworoboku.	0–3	1 pkt – za każdą poprawną odpowiedź
2.	a) Prawidłowe zaznaczenie dat na osi czasu. b) $1138 - 1000 = 138$ c) Zjazd gnieźnieński odbył się w X wieku.	0–4	1 pkt – za każdą poprawnie zaznaczoną datę 1 pkt – za poprawne obliczenie 1 pkt – za poprawne wskazanie wieku
3.	Mieszko I, Bolesław Chrobry, Bolesław Śmiały	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź
4.	A	0–1	1 pkt – za poprawną odpowiedź
5.	Przykładowa odpowiedź: • dążenie do zawarcia sojuszu z Czechami przeciw Wieletom • chęć wzmocnienia pozycji państwa Piastów na arenie międzynarodowej	0–2	1 pkt – za poprawnie podaną przyczynę
6.	a) Zdjęcie przedstawia kopię włóczni świętego Maurycego. b) Przedstawiony przedmiot związany jest ze zjazdem gnieźnieńskim. W jego trakcie Bolesław Chrobry otrzymał kopię włóczni świętego Maurycego od cesarza Ottona III.	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
7.	Przykładowa odpowiedź: • prawo wypowiedzania wojny • prawo bicia własnej monety • reprezentowania państwa za granicą	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
8.	P F P	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź
9.	Przykładowa odpowiedź: Wykształcenie się rycerstwa wynikało z nadania ziemi, których dokonywali kolejni władcy od czasów Kazimierza Odnowiciela. Odtąd siłę zbrojną stanowili rycerze, którzy sami kupowali swoje uzbrojenie, a nie, jak dawniej, wojowie utrzymywani przez władcę.	0–1	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie
10.	wojowie, kupcy	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
11.	A – 1 B – 4 C – 3	0–3	1 pkt – za każde poprawne przyporządkowanie
12.	Bolesław Chrobry, Dobrawa, Bolesław Krzywousty	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź

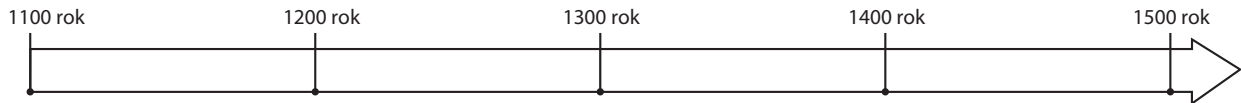
Polska w XIII–XV wieku

Test podsumowujący rozdział VII

imię i nazwisko	
klasa	data

1 Wykonaj polecenia.

0–2 p.

- Zaznacz na osi czasu datę sprowadzenia Krzyżaków do Polski.
- Oblicz, ile lat upłynęło od śmierci Bolesława Krzywoustego do sprowadzenia Krzyżaków na ziemię polskie.

2 Podkreśl linijkę, w której zapisano dynastie rządzące w Polsce w kolejności chronologicznej.

0–1 p.

- Piastowie, Jagiellonowie, Andegawenowie
- Jagiellonowie, Piastowie, Andegawenowie
- Andegawenowie, Piastowie, Jagiellonowie
- Piastowie, Andegawenowie, Jagiellonowie

3 Wymień trzy działania Kazimierza Wielkiego podjęte w celu wzmocnienia państwa polskiego.

0–3 p.

- _____
- _____
- _____

4 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

0–4 p.

W bitwie pod Płowcami rycerstwo polskie walczyło z Mongołami.	P	F
W 1295 roku w Gnieźnie odbyła się koronacja Przemysła II.	P	F
Uchwalenie konstytucji <i>Nihil novi</i> przyczyniło się do osłabienia władzy króla.	P	F
Kazimierz Jagiellończyk był synem Władysława Warneńczyka.	P	F

5 Wykonaj polecenia związane z zamieszczoną poniżej mapą.

0-5 p.

a) Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Mapa przedstawia ziemie polskie w

- A. XII wieku.
B. XIII wieku.

- C. XIV wieku.
D. XV wieku.

b) Zapisz nazwy dwóch dzielnic, które wchodziły w skład państwa króla Władysława Łokietka w 1333 roku.

c) Napisz, jaką dzielnicę utracił Władysław Łokietek w czasie walk o zjednoczenie kraju.

d) Podaj nazwę miasta, w którym odbyła się koronacja Władysława Łokietka.

6 Podaj dwie przyczyny zawarcia przez Polskę i Litwę unii w Krewie.

0-2 p.

- _____
- _____

Grupa A

7 Skreśl w nawiasie błędne informacje, tak aby powstały zdania prawdziwe.

0-2 p.

W wyniku II pokoju toruńskiego Polska odzyskała (*Pomorze Gdańskie / Śląsk*).

Wojskami polsko-litewskimi w bitwie pod Grunwaldem dowodził (*Władysław Jagiełło / Władysław Warneńczyk*).

8 Połącz pojęcia z odpowiednimi wyjaśnieniami. Jedno z nich jest niepotrzebne. Do litery z hasłem dopisz właściwą cyfrę z definicją.

0-3 p.

A. unia personalna

B. monarchia patrymonialna

C. pańszczyzna

1. związek dwóch państw, które mają wspólnego władcę

2. zjazd dostojników kościelnych, któremu przewodniczy papież

3. przymusowa praca w polu, usługa świadczona przez chłopa na rzecz właściciela gruntu

4. rodzaj rządów, gdzie państwo jest prywatną i dziedziczną własnością panującego

A – _____ B – _____ C – _____

9 Ułóż podane wydarzenia w porządku chronologicznym, wstawiając w kratki cyfry od 1 do 5. Rozpocznij od wydarzenia, które miało miejsce najwcześniej.

0-1 p.

uczta u Wierzyńka

wojna trzynastoletnia

unia w Horodle

koronacja Władysława Łokietka

uchwalenie konstytucji *Nihil novi*

10 Dopisz do każdego opisu postać historyczną, której on dotyczy.

0-2 p.

_____ – polski prawnik, który stał na czele uniwersytetu w Krakowie. Reprezentował Polskę na soborze w Konstancji, gdzie potępił działalność Krzyżaków.

_____ – córka władcy Węgier i Polski, która objęła tron polski. W swoim testamencie przekazała kosztowności na rzecz Akademii Krakowskiej.

11 Napisz, który król Polski wydał przywilej w Koszycach w 1374 roku. Wyjaśnij, jakie korzyści osiągnął dzięki temu władca.

0-2 p.

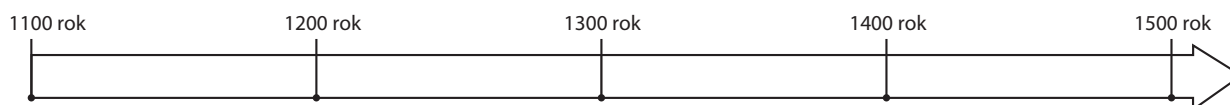
Polska w XIII–XV wieku

Test podsumowujący rozdział VII

imię i nazwisko	
klasa	data

1 Wykonaj polecenia.

0–2 p.

- a) Zaznacz na osi czasu datę odzyskania przez Polskę Pomorza Gdańskiego.
 b) Oblicz, ile lat upłynęło od bitwy pod Grunwaldem do odzyskania przez Polskę Pomorza Gdańskiego.

2 Podkreśl linijkę, w której umieszczono władców pochodzących wyłącznie z dynastii Jagiellonów.

0–1 p.

- A. Władysław Jagiełło, Władysław Warneńczyk, Kazimierz Jagiellończyk
 B. Jadwiga, Władysław Jagiełło, Kazimierz Jagiellończyk
 C. Kazimierz Wielki, Władysław Jagiełło, Kazimierz Jagiellończyk
 D. Kazimierz Jagiellończyk, Władysław Warneńczyk, Władysław Łokietek

3 Wymień trzy państwa, w których na przełomie XV i XVI wieku na tronie zasiadali przedstawiciele dynastii Jagiellonów.

0–3 p.

- _____
- _____
- _____

4 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

0–4 p.

Trójpolówkę zaczęto stosować na ziemiach polskich w okresie rozbitcia dzielnicowego.	P	F
Ostatnim władcą Polski z dynastii Piastów był Władysław Łokietek.	P	F
Unia w Horodle została zawarta między Polską i Węgrami.	P	F
Szczerbiec to miecz koronacyjny królów Polski.	P	F

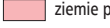

Grupa B

5 Wykonaj polecenia związane z zamieszczoną poniżej mapą.

0–5 p.

LEGENDA

	Królestwo Polskie w 1333 roku		miejsce zawarcia pokoju między Polską a zakonem krzyżackim
	ziemie przyłączone przez Kazimierza Wielkiego		ważniejsze zamki wzniesione za panowania Kazimierza Wielkiego
	ziemie podporządkowane Królestwu Polskiemu w latach 1333–1370		miejsce założenia pierwszej polskiej akademii
	granica Królestwa Polskiego w 1370 roku		

a) Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Mapa przedstawia ziemie polskie w

A. XII wieku.

C. XIV wieku.

B. XIII wieku.

D. XV wieku.

b) Zapisz nazwy dwóch dzielnic, które wchodziły w skład państwa odziedziczonego przez Kazimierza Wielkiego.

c) Napisz, jaką krainę na południowym wschodzie przyłączył do swojego państwa Kazimierz Wielki.

d) Podaj nazwę miasta, w którym Kazimierz Wielki zawarł pokój z Krzyżakami.

6 Podaj dwa postanowienia II pokoju w Toruniu.

0–2 p.

- ---
- ---

7 Skreśl w nawiasie błędne informacje, tak aby powstały zdania prawdziwe.

0-2 p.

W 1374 roku szlachta uzyskała przywilej koszycki wydany przez (*Ludwika Węgierskiego / Władysława Jagiełłę*).

Konstytucja *Nihil novi* doprowadziła do (*wzmocnienia / osłabienia*) władzy królewskiej w Polsce.

8 Połącz pojęcia z odpowiednimi wyjaśnieniami. Jedno z nich jest niepotrzebne. Do litery z hasłem dopisz właściwą cyfrę z definicją.

0-3 p.

A. sobór

B. przywilej

C. kolonizacja

1. zakładanie nowych miast i wsi
2. specjalne uprawnienia nadane osobie lub grupie osób
3. zjazd dostojników kościelnych, któremu przewodniczy papież
4. przymusowa praca w polu, usługa świadczona przez chłopą na rzecz właściciela gruntu

A – _____ B – _____ C – _____

9 Ułóż podane wydarzenia w porządku chronologicznym, wstawiając w kratki cyfry od 1 do 5. Rozpocznij od wydarzenia, które miało miejsce najwcześniej.

0-1 p.

założenie Akademii Krakowskiej

bitwa pod Grunwaldem

unia w Krewie

bitwa pod Legnicą

wojna trzynastoletnia

10 Dopisz do każdego opisu postać historyczną, której on dotyczy.

0-2 p.

_____ – wielki mistrz zakonu krzyżackiego; poległ w bitwie pod Grunwaldem.

_____ – arcybiskup gnieźnieński; podejmował działania na rzecz zjednoczenia ziem polskich po okresie rozbitcia dzielnicowego.

11 Napisz, kto i w jakim celu sprowadził na ziemie polskie zakon krzyżacki.

0-2 p.

Klucz odpowiedzi do rozdziału VII (grupa A)

Nr zad.	Odpowiedzi	Punkcja	Schemat przyznawania punktów
1.	a) poprawne umieszczenie daty na osi czasu b) $1226 - 1138 = 88$	0–2	1 pkt – za poprawne umieszczenie daty na osi czasu 1 pkt – za poprawne obliczenie
2.	D.	0–1	1 pkt – za poprawną odpowiedź
3.	Przykładowa odpowiedź: • wybudowanie sieci zamków • założenie Akademii Krakowskiej • ujednoczenie prawa • wspieranie handlu • przyłączenie do państwa nowych ziem • wspieranie osadnictwa	0–3	1 pkt – za poprawną odpowiedź
4.	F P P F	0–4	1 pkt – za poprawną odpowiedź
5.	a) C b) Wielkopolska, Małopolska c) Pomorze Gdańskie d) Kraków	0–5	1 pkt – za każdą poprawną odpowiedź
6.	Przykładowa odpowiedź: • dążenie Polski do odzyskania Pomorza Gdańskiego • zagrożenie Polski i Litwy ze strony Krzyżaków	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
7.	W wyniku II pokoju toruńskiego Polska odzyskała Pomorze Gdańskie. Wojskami polsko-litewskimi w bitwie pod Grunwaldem dowodził Władysław Jagiełło.	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
8.	A – 1 B – 4 C – 3	0–3	1 pkt – za każde poprawne przyporządkowanie
9.	2 – uczta u Wierzyńka 4 – wojna trzynastoletnia 3 – unia w Horodle 1 – koronacja Władysława Łokietka 5 – uchwalenie konstytucji <i>Nihil novi</i>	0–1	1 pkt – za poprawną odpowiedź
10.	Paweł Włodkowic, Jadwiga	0–2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
11.	Przykładowa odpowiedź: Przywilej koszycki z 1374 roku został wystawiony przez króla Ludwika Węgierskiego. Dzięki niemu władca otrzymał zgodę szlachty na objęcie przez jedną z jego córek polskiego tronu.	0–2	1 pkt – za poprawne wymienienie władcy 1 pkt – za poprawne podanie korzyści króla

Klucz odpowiedzi do rozdziału VII (grupa B)

Nr zad.	Odpowiedzi	Punkcja	Schemat przyznawania punktów
1.	a) poprawne umieszczenie daty na osi czasu b) $1466 - 1410 = 56$	0-2	1 pkt – za poprawne umieszczenie daty na osi czasu 1 pkt – za poprawne obliczenie
2.	A.	0-1	1 pkt – za poprawną odpowiedź
3.	Przykładowa odpowiedź: • Królestwo Polskie (Polska) • Królestwo Węgierskie (Węgry) • Królestwo Czeskie (Czechy) • Wielkie Księstwo Litewskie (Litwa)	0-3	1 pkt – za poprawną odpowiedź
4.	P F F P	0-4	1 pkt – za poprawną odpowiedź
5.	a) C b) Wielkopolska, Małopolska c) Ruś Halicka d) Kalisz	0-5	1 pkt – za każdą poprawną odpowiedź
6.	Przykładowa odpowiedź: • przyłączenie do Polski Pomorza Gdańskiego, ziemi chełmińskiej i biskupstwa warmińskiego • podporządkowanie zakonu krzyżackiego polskiemu królowi	0-2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
7.	W 1374 roku szlachta uzyskała przywilej koszycki wydany przez Ludwika Węgierskiego. Konstytucja <i>Nihil novi</i> doprowadziła do osłabienia władzy królewskiej w Polsce.	0-2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
8.	A – 3 B – 2 C – 1	0-3	1 pkt – za każde poprawne przyporządkowanie
9.	2 – założenie Akademii Krakowskiej 4 – bitwa pod Grunwaldem 3 – unia w Krewie 1 – bitwa pod Legnicą 5 – wojna trzynastoletnia	0-1	1 pkt – za poprawną odpowiedź
10.	Ulrich von Jungingen, Jakub Świnka	0-2	1 pkt – za poprawną odpowiedź
11.	Przykładowa odpowiedź: Zakon krzyżacki został sprowadzony na ziemie polskie przez księcia Konrada Mazowieckiego. Zadaniem Krzyżaków było bronienie północnych granic księstwa mazowieckiego przed najazdami plemion pogańskich Prusów.	0-2	1 pkt – za poprawne podanie postaci księcia 1 pkt – za poprawne wyjaśnienie celu sprowadzenia Krzyżaków

4 Materiały prezentacyjne Multibook

Multibook to aplikacja dostępna do pobrania w portalu dlauczyciela.pl. Zawiera cyfrowe materiały prezentacyjne, stanowiące doskonałą pomoc na każdej lekcji historii. Atrakcyjne filmy, animacje, nagrania i pokazy slajdów umożliwiają nauczycielom wizualizację omawianych treści i pomagają w zainteresowaniu historią większej liczby uczniów.

Multibook

Lista materiałów dostępnych w *Multibooku*. Wczoraj i dziś dla klasy 5

Temat w podręczniku	Tytuł	Typ
Rozdział I: Pierwsze cywilizacje		
1. Życie pierwszych ludzi	Jak zmieniał się wygląd człowieka?	interaktywna animacja
	Osada neolityczna	film
	Kierunki wędrówek przodków człowieka	symulacja
	Jak żyli ludzie w czasach prehistorycznych?	ciekawostki
	Prehistoryczne malowidła	pokaz slajdów
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
2. Miasta-państwa Mezopotamii	Cywilizacja narodziła się w Mezopotamii	film
	Mezopotamia w starożytności	interaktywna mapa
	Sumeryjskie miasta	slajd
	W sumeryjskim mieście-państwie	ciekawostki
	Zikkurat w Ur	model 3D
	Dokonania mieszkańców Mezopotamii	pokaz slajdów
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
3. W Egipcie faraonów	Starożytny Egipt	interaktywna mapa
	Władcy Egiptu	pokaz slajdów
	Wycieczka po starożytnym Egipcie	film
	Egipskie piramidy	film
	Tutenchamon	film
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
4. W starożytnym Izraelu	Król Dawid	slajd
	Starożytny Izrael	interaktywna mapa
	Zaginione skarby Starego Testamentu	pokaz slajdów
	Świątynia Salomona	film
	Świątynia Jerozolimska	ciekawostki
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
5. Cywilizacje Indii i Chin	System kastowy	slajd
	Buddyzm	slajd
	Chińska kultura	pokaz slajdów
	Wojownik terakotowej armii	model 3D
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
6. Od hieroglifów do alfabetu	Egipskie zapiski	film
	Egipski pisarz	slajd
	Rodzaje pisma	pokaz slajdów
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
* Jak odczytano pismo Egipcjan?	Księga Champolliona	slajd

Temat w podręczniku	Tytuł	Typ
Rozdział II: Starożytna Grecja		
1. Demokratyczne Ateny	Życie codzienne starożytnych Greków	pokaz slajdów
	Potęga Aten	film
	Starożytne Ateny	ciekawostki
	Ateńska agora	film
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
2. Sparta i wojny z Persami	Półwysep Peloponeski	slajd
	Życie Spartanina	film
	Kserkses	slajd
	Grecka triera	interaktywna animacja
	Grecki hoplita	ciekawostki
	Grecka falanga	slajd
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
3. Bogowie i mity	Jak starożytni Grecy wyobrażali sobie Olimp?	narracja
	Bogowie olimpijscy	ciekawostki
	Narodziny Ateny	narracja
	Greckie świątynie	pokaz slajdów
	Partenon	film
	Być silnym jak Herakles	film
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
4. Kultura starożytnej Grecji	Kanon Polikleta	film
	<i>Dyskobol</i>	model 3D
	Teatr grecki w źródłach historycznych	pokaz slajdów
	Teatr grecki	ciekawostki
	Akustyka w greckim teatrze	film
	Starożytne dyscypliny sportowe	film
	Historia stadionu	film
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
5. Imperium Aleksandra Wielkiego	Bitwa Aleksandra z Dariuszem	interaktywna animacja
	Słonie bojowe	slajd
	<i>Wenus z Milo</i> – rzeźba hellenistyczna	model 3D
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
* Jak wyglądała latarnia morska na Faros?	Latarnia na Faros na monecie	slajd
Rozdział III: Starożytny Rzym		
1. Ustrój starożytnego Rzymu	Krajobraz Italii	slajd
	Społeczeństwo starożytnego Rzymu	film
	„Kości zostały rzucone”	pokaz slajdów
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
2. Imperium Rzymskie	Triumf rzymskiego wodza	film
	Rzymski legionista	ciekawostki
	Spodnie wyróżnikiem barbarzyńców	slajd
	Leptis Magna – miasto w afrykańskiej prowincji Rzymu	film
	Imperium Rzymskie	interaktywna mapa
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne

Temat w podręczniku	Tytuł	Typ
3. Życie w Wiecznym Mieście	Forum Romanum	film
	Dom bogatego Rzymianina	film
	Walka gladiatorów	slajd
	Ćwiczenie interaktywne – walka gladiatorów	ćwiczenie interaktywne
	Religia Rzymian	pokaz slajdów
	Wirtualny spacer po Pompejach	strona internetowa
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
4. Dokonania starożytnych Rzymian	Rzymskie akwedukty	interaktywna animacja
	Droga do Rzymu	film
	Starożytny Rzym	ciekawostki
	Plan Rzymu	slajd
	Panteon	slajd
	Koloseum	slajd
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
5. Początki chrześcijaństwa	Świątynia Jerozolimska	slajd
	Symbole czterech ewangelistów	slajd
	Sztuka pierwszych chrześcijan	film
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
* Bursztynowy szlak	Rzymski pierścień z bursztynem	slajd
Rozdział IV: Początki średniowiecza		
1. Bizancjum w czasach świetności	Cesarzowe bizantyjskie	pokaz slajdów
	Plan Konstantynopola	slajd
	Hagia Sophia	ciekawostki
	Hagia Sophia	model 3D
	Hagia Sophia po upadku Konstantynopola	pokaz slajdów
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
2. Arabowie i początki islamu	Mahomet	slajd
	Hidżab	slajd
	Meczet	film
	Życie w średniowiecznym świecie islamu	pokaz slajdów
	Arabska astronomia	slajd
	Wynalazki upowszechnione w Europie za pośrednictwem Arabów	pokaz slajdów
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
3. Nowe państwa w Europie	Chrzest Chłodwiga	slajd
	Koronacja Karola Wielkiego	slajd
	Katedra w Akwizgranie	pokaz slajdów
	Architektura ottońska	pokaz slajdów
	Karolińskie i ottońskie miniatury	pokaz slajdów
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
4. Konflikt papieżstwa z cesarstwem	Patriarcha Konstantynopola	slajd
	Duchowni prawosławni	slajd
	Grzegorz VII	slajd
	Władza papieska i cesarska	interaktywna animacja
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne

Temat w podręczniku	Tytuł	Typ
5. Wyprawy krzyżowe	Wezwanie	utwór muzyczny
	Krzyżowiec	interaktywna animacja
	Krucjaty polityczne papieża	slajd
	Słynni krzyżowcy	pokaz slajdów
	Rabowanie Jerozolimy	slajd
	Nowe towary w Europie	pokaz slajdów
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
Rozdział V: Społeczeństwo średniowiecza		
1. System feudalny	Drabina feudalna	interaktywna animacja
	Trzy stany	slajd
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
2. Epoka rycerzy	Średniowieczni rycerze	film
	Zamek w Bodiam	slajd
	Średniowieczny rycerz	ciekawostki
	Kobiety rycerze	pokaz slajdów
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
3. Średniowieczne miasto i wieś	Rodzaje lokacji	pokaz slajdów
	Mieszkańcy średniowiecznego miasta	film
	W średniowiecznym mieście	film
	Wykopaliska archeologiczne	slajd
	Trójpolówka	film
	Rodzaje zabudowy wsi	pokaz slajdów
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
4. Kościół w średniowieczu	Średniowieczny klasztor	film
	Plan zajęć średniowiecznych zakonników	narracja
	Opactwa cysterskie	pokaz slajdów
	Dominikanie	slajd
	Księga z Kells	pokaz slajdów
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
5. Sztuka średniowiecza	Katedra w Chartres	film
	Styl romański	film
	Styl gotycki	film
	Kolumny romańskie z kościoła w Strzelnie	narracja
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
Rozdział VI: Polska pierwszych Piastów		
1. Zanim powstała Polska	Osada w Biskupinie	film
	Wierzenia Słowian	film
	Posąg niedźwiedzia na Ślęzy	slajd
	Ziemie polskie do X wieku	interaktywna mapa
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
2. Mieszko I i początki Polski	Jan Matejko, <i>Zaprowadzenie chrześcijaństwa</i>	interaktywna animacja
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne

Temat w podręczniku	Tytuł	Typ
3. Polska Bolesława Chrobrego	Drzwi Gnieźnieńskie	interaktywna animacja
	Animacja <i>Drzwi świętego Wojciecha</i>	strona internetowa
	Wizyta cesarza Ottona III w Gnieźnie	narracja
	Wirtualny spacer po katedrze w Gnieźnie	strona internetowa
	Polska Bolesława Chrobrego	interaktywna mapa
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
4. Kryzys i odbudowa państwa polskiego	Mieszko II i Bezprym	pokaz slajdów
	Tablica genealogiczna pierwszych Piastów	pokaz slajdów
	Animacja <i>Niesamowite przygody świętego Stanisława, biskupa, i śmiałego Bolesława, króla</i>	strona internetowa
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
5. Rządy Bolesława Krzywoustego	Władysław Herman i Sieciech	pokaz slajdów
	Bolesław Krzywousty i Zbigniew	pokaz slajdów
	Pomnik Dzieci Głogowskich	slajd
	Legenda o początkach Jeleniej Góry	slajd
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
6. Społeczeństwo w czasach pierwszych Piastów	W dawnej polskiej puszczy	pokaz slajdów
	Gród w Gnieźnie i jego mieszkańcy	ciekawostki
	Gród w Gnieźnie	film
	Społeczeństwo w czasach pierwszych Piastów	film
	Uzbrojenie wojów	interaktywna animacja
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
* Kto spisywał dzieje Polski?	Klasztor św. Mikołaja w Wenecji	slajd
Rozdział VII: Polska w XIII–XV wieku		
1. Rozbicie dzielnicowe	Zamek w Malborku	pokaz slajdów
	Wirtualny spacer po zamku w Malborku	strona internetowa
	Rozbicie dzielnicowe	ciekawostki
	Legenda o hejnale mariackim	narracja
	Henryk I Brodaty	slajd
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
2. Zjednoczenie Polski	Przemysł II	pokaz slajdów
	Jaskinia Łokietka	pokaz slajdów
	Wirtualny spacer po katedrze wawelskiej	strona internetowa
	Repliki polskich insygniów koronacyjnych	slajd
	Polska Władysława Łokietka	interaktywna mapa
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
3. Czasy Kazimierza Wielkiego	Kazimierz Wielki	pokaz slajdów
	Tablica genealogiczna Piastów	slajd
	Budowle z czasów Kazimierza Wielkiego	pokaz slajdów
	Polska Kazimierza Wielkiego	interaktywna mapa
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
4. Unia polsko-litewska	Wirtualny spacer po Collegium Maius	strona internetowa
	Litwa w średniowieczu	pokaz slajdów
	Polska i Litwa w latach 1385–1434	interaktywna mapa
	Inscenizacja bitwy pod Grunwaldem	slajd
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
* Jaką bitwę namalował Jan Matejko?	Jan Matejko, <i>Bitwa pod Grunwaldem</i> – prezentacja w 3D	strona internetowa

Temat w podręczniku	Tytuł	Typ
5. Czasy świetności dynastii Jagiellonów	Zbigniew Oleśnicki	slajd
	Spekulacje wokół śmierci Władysława Warneńczyka	narracja
	Kazimierz Jagiellończyk i Elżbieta Habsburżanka	slajd
	Tablica genealogiczna Jagiellonów	pokaz slajdów
	Uproszczona tablica genealogiczna Jagiellonów	slajd
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne
6. Monarchia stanowa w Polsce	Od rycerstwa do szlachty	interaktywna animacja
	<i>Nihil novi</i>	narracja
	Ćwiczenie interaktywne – podsumowanie tematu	ćwiczenie interaktywne

* Gwiazdką oznaczono „Tajemnice sprzed wieków” z podręcznika *Wczoraj i dziś 5*.

◀ WYGODNA I PRZYJAZNA APLIKACJA NIEZBĘDNA W PRACY NAUCZYCIELA

Ułatwia tworzenie zestawów zadań, testów i sprawdzianów służących do systematycznej kontroli postępów uczniów. Pozwala skrócić czas potrzebny na przygotowanie materiałów sprawdzających wiedzę.

GENERATOR UMOŻLIWIA:

- **pobieranie** gotowych testów i zapisywanie ich na dysku lub drukowanie,
- **tworzenie własnych zadań** i dodawanie ich do swojej bazy,
- **edytowanie** testów zamieszczonych w bazie,
- **modyfikowanie** zadań dostępnych w bazie,
- **generowanie** własnych testów z zadań dostępnych w bazie, w wersji dla wielu grup.

DOŁĄCZ DO GRONA NAUCZYCIELI KORZYSTAJĄCYCH Z GENERATORA!

162 tys. nauczycieli –
użytkowników

26 tys. nauczycieli –
autorów zadań i testów

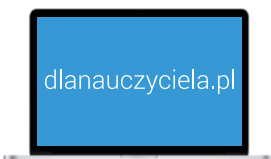
51 600 testów i **15 400** zadań
dodanych przez nauczycieli

WCZORAJ I DZIŚ

Sprawdzone i cenione rozwiązania w jednej serii

Gwarancja skutecznego nauczania historii dzięki bogatej i nowoczesnej obudowie dydaktycznej skorelowanej z podręcznikiem.

Dla nauczyciela

Wartościowe pomoce dydaktyczne, m.in.:

- scenariusze lekcji i testy,
- klucze odpowiedzi do zeszytów ćwiczeń,
- słuchowiska,
- program nauczania,
- rozkłady materiału, plany wynikowe, przedmiotowe systemy oceniania.

dlanauczyciela.pl

Cyfrowe pomoce dydaktyczne pomocne w prowadzeniu lekcji:

- animacje interaktywne,
- filmy edukacyjne,
- galerie zdjęć,
- nagrania muzyczne,
- ćwiczenia interaktywne.

dlanauczyciela.pl

Generator testów i sprawdzianów, który umożliwia:

- korzystanie z bazy gotowych zadań i testów,
- tworzenie własnych testów, sprawdzianów i kartkówek,
- edycję zadań zamieszczonych w bazie,
- dodawanie własnych zadań.

generator.dlanauczyciela.pl

Diagnoza przedmiotowa służąca do:

- cyklicznych i miarodajnych badań postępów uczniów.

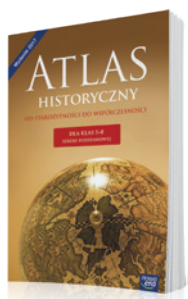
diagnoza.nowaera.pl

Dla ucznia

Zeszyt ćwiczeń

Pomaga w utrwaleniu wiadomości i ćwiczeniu umiejętności historycznych, zawiera kody QR odsyłające do dodatkowych materiałów na stronie docwiczenia.pl.

Atlas historyczny dla klas 5–8

Ułatwia pracę podczas lekcji i umożliwia kształcenie ważnych umiejętności przedmiotowych za pomocą przejrzystych i czytelnych map.

www.nowaera.pl historia@nowaera.pl
infolinia: 801 88 10 10, 58 721 48 00

ISBN 978-83-267-3366-6

9 788326 733666